

Jiho česká univerzita v českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Diplomová práce

**Práce probá nich ú edník s klienty Proba ní a media ní služby
se zam ením na etické konflikty**

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Malí áková

Autor práce: Bc. R fena Janktová
Studijní obor: Etika v sociální práci ó kombinovaná
Ro ník: 2.

2013

Prohlášení

Prohláuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohláuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky kolektivu a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

28. března 2013

í í í í ..í í í í í í ..
Podpis studenta

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Lucii Malířkové za poskytnutí odborných materiálů, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Děkuji konzultantce Mgr. Martině Pavelkové za poskytnutí cenných rad a připomínek. Děkuji probandovi Mgr. et Mgr. Janu Zabranskému za poskytnutí odborných materiálů, za cenné rady a připomínky a také v rámci probandů na stáži v Probandní a mediální službě R v Českém Krumlově a v Českých Budějovicích.

OBSAH

ÚVOD	6
Teoretická část	9
1 Základní pojmy	10
2 Aplikovaná etika	15
3 Osoba proba ního ú edníka	21
3.1 Zásady a principy innosti proba ního ú edníka	22
3.2 Vlastnosti a dovednosti proba ního ú edníka	22
3.3 Znalosti etiky a sociální práce v praxi proba ního ú edníka	23
3.4 Mofná ohrofení proba ního ú edníka spojená s výkonem této profese	24
4 Specifika práce proba ního ú edníka s men-inami	26
4.1 Romská men-ina	27
4.2 Specifika kriminality spojované s romskou men-inou	28
4.3 Typy kriminality spojované s romskou men-inou	30
5 Komunikace proba ního ú edníka s klientem	31
5.1 Fáze komunikace	32
5.2 Komunikace a etika	34
6 Vyufftí etických teorií v praxi proba ního ú edníka	38
6.1 Pohled na zákon . 257/2000 Sb. z pozice deontologismu	40
6.2 Pohled na zákon . 257/2000 Sb. z pozice utilitarismu	47
Praktická část	54
7 Cíl práce a výzkumné otázky	57
7.1 Cíl práce	57
7.1.1 Díl í cíle	57
7.2 Výzkumné otázky	58
8 Metodika	58
8.1 Popis metody	58
8.2 Sb r dat	58
8.3 Výzkumný soubor	59
9 Shrnutí výsledk	59
Diskuze	76
Záv r	79
Seznam pouffitých zdroj	81

P ílohová ást	86
Seznam p íloh	87
Abstrakt	102
Abstract	103

ÚVOD

V úvodu bych chtěla tená e seznámit s tím, proč jsem si vybrala toto téma.

lov k se rodí ve společnosti, jejíž neodlitelnou součástí je i právo. Právo je považováno za jeden z prostředků společenského působení na každodenní chování jednotlivce a zároveň díky tomu dochází k regulaci vztahů, ve kterých žijeme. Uflood tství v nás společnost působí v domněnutých hodnot, díky kterým bychom mohli rozlišit správné od nesprávného, dovolené od nedovoleného. Díky tomu má lov k ve svém v domněnuté právní v domněnuté, stejně tak jako morální a etické normy. Mohlo by se říct, že právo prostupuje společenským životem lov ka a působí na jeho chování.¹

K napsání tohoto tématu mě přivedla praxe v Probační a mediační službě v eském Krumlově, kterou jsem absolvovala v rámci studia oboru Etika v sociální práci na Teologické fakultě Jihoeské univerzity v eských Budjovicích.

V Probační a mediační službě mě zaujal způsob práce s klienty a z jakých příčin se klienti dostali do této služby.

V Probační a mediační službě pracují probační úředníci a asistenti. Cílovou skupinou jsou pachatelé trestných činů a osoby poškozené trestnou činností. Probační úředník vykonává kontrolu plnění soudem uložených povinností, omezení a vedení řádného života klienta. Hlavním úkolem probačního úředníka je motivovat a vést klienta k řešení následků trestné činnosti, především v oblasti vztahu s poškozeným.

Ve své diplomové práci nastíním pojmy probace, mediace, Probační a mediační služba, aplikovaná etika a etický konflikt. Dále budu analyzovat práci probačních úředníků s klienty Probační a mediační služby v eském Krumlově a v eských Budjovicích, se zaměřím na to, s jakými etickými konflikty se pracovníci potýkají. Ve své práci budu analyzovat postup úředníků při práci s pachateli. Na tuto analýzu navážu také přístupem k poškozeným.

¹Srov. Mětolá, A., Sovák, Z., Kratochvíl, V. a kol., *Právní rámec alternativního řešení trestních v činů*. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR, 2001, svazek 64, díl první, s. 21, příloha Ministerstva spravedlnosti ČR.

Probační a mediální služba ČR je novou institucí na poli trestní politiky, ve které se prolínají v dní obory sociální práce a právo, zejména trestní. Vyváženým propojením obou oborů vzniká nová multidisciplinární profese v našem systému trestní justice.

Posláním Probační a mediální služby ČR je přispívat k naplnění trestní spravedlnosti vytvořením podmínek pro uplatnění alternativních postupů v trestním řízení, zajistit účinný výkon alternativních trestů a nalézt účinné reakce na spáchaný trestný čin. Aby naplnila toto poslání, vykonává probaci a mediaci, při které se podílí na řešení sporů mezi pachatelem a poškozeným, usiluje o urovnání konfliktní situace, snaží se obnovit respekt k právním normám. Součástí toho je i prevence a snižování rizik při opakované trestné činnosti.²

Probační a mediální služba ČR deklaruje tři základní cíle své činnosti: integraci pachatele, podporu poškozeného a ochranu společnosti.

V tomto oboru má své místo i mediace. Při mediaci je probační úředník prostředníkem mezi poškozeným a pachatelem. Při mediaci se klade důraz na kooperaci poškozeného a pachatele s cílem dosáhnout dohody. Při mediaci je důležitá komunikace a schopnost spolupráce, která vede k vyřešení konfliktního stavu.

Cílem práce je seznámit čtenáře s Probační a mediální službou jako způsobem sjednání nápravy, spravedlivého rozhodnutí, působení v právním trestním řízení a řízení před soudem.

Pro svou práci jsem použila tyto zdroje: odbornou literaturu, zákony a informace poskytnuté probačními úředníky, kteří je získali v průběhu praxe.

Tato diplomová práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části se zabývám pojmy probace a mediace, popisem práce probačního úředníka. V praktické části se zaměřím na rozhovor s probačními úředníky a s jakými etickými konflikty se při své práci setkávají. Budu se zabývat etickými konflikty, které se při spolupráci s klienty objevily a jak je probační úředníci vyřešili.

Na některé kapitoly, které se v diplomové práci objevují, by se dala napsat samostatná diplomová práce. Mám především na mysli kapitoly Specifika práce probačního úředníka s menšinami, Romská menšina, Specifika kriminality spojované s romskou menšinou a Typy kriminality spojované s romskou menšinou. Avšak mým cílem je ukázat, že i tyto kapitoly se mohou zahrnout do této práce, ve které mají

² Srov. Matoušek, O., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, s. 286, ISBN 80-7367-002-X

nastínit souvislost s tímto tématem. Proto některé kapitoly nejsou detailně popsány, ale slouží pro lepší pochopení souvislosti s tématem této diplomové práce.

Primární literaturou, z níž jsem čerpala některé informace, je kniha autorů Pavel Měrn, Lenka Ouedníková, Dagmar Doubravová *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů a zákon č. 257/2000 Sb., o Probaci a mediaci* .

Teoretická část

1 Základní pojmy

Probace

Probací se rozumí *šorganizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trest nespojených s odnětím svobody, v etn uložení povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, individuální pomoc obviněnému a posouzení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů*.³ Probace (dohled) probíhá formou osobních konzultací probačního úředníka s klientem.

Probace se uplatňuje nejen v České republice, ale také v členských státech Evropské unie. Na tomto základě vydala Evropská unie Rámcové rozhodnutí, které se zaměřuje na splnění hlavního cíle Evropské unie, čímž je rozvoj prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Zajišťuje také vzájemné uznávání soudních rozhodnutí. Dále se zabývá zásadními otázkami v oblasti stejného chápání svobody, bezpečnosti a práva, demokracie, respektování lidských práv a základních svobod. Toto Rámcové rozhodnutí též umožní uplatnění probace v domovské zemi.

*šRámcové rozhodnutí z roku 2008 o probačních opatřeních a alternativních trestech umožní, aby osoba, která byla podmíněně odsouzená nebo jí byl uložen alternativní trest jinde než ve státě bydliště, byla odeslána zpět do členského státu, v němž má své obvyklé bydliště. Dohled nad výkonem trestu pak provádí členský stát, na jehož území má tato osoba své obvyklé bydliště. Základní myšlenkou je, že sociální rehabilitace lze lépe dosáhnout v domovské zemi dané osoby.*⁴

Mediace

Mediací se rozumí *šmimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a účastníky směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná*

³ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probaci a mediaci služeb, §[online]", §[cit.2012-12-15]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

⁴ Official Journal of the European Union L 337/102š[online]", EU (2008), §[cit. 2012-10-16]", s.2 ods. 14,15, Dostupné na WWW.:< <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:337:0102:0122:EN:PDF>>

v souvislosti s trestním řízením. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.⁵

Termín mediace pochází z latinského slova medium, střed nebo v právním jménu medius, prostřední. Jedná se o alternativní metodu řešení konfliktu, kde je důležitá přítomnost prostředníka (mediátora). Mediátor je odborníkem na efektivní vyjednávání, jeho úkolem je pomáhat stranám konfliktu, aby dospěly k urovnání sporu a našly oboustranně přijatelné řešení konkrétní situace. Mediátorovo postavení je vyvážené k oběma stranám. Jeho úkol spočívá v řízení procesu jednání, vytváření podmínek pro dorozumění účastníků a nalezení řešení, které bude zohledňovat zájmy obou stran. Snaží se podporovat schopnosti účastníků, aby urovnali konflikt vlastními silami, naopak nesmí daný problém posuzovat nebo hodnotit, ani rozhodovat o konkrétní podobě jeho řešení.⁶ Cílem je urovnat vzájemné vztahy stran.

Mediací se také zabývá Rada Evropy, Výbor ministrů členských států. Výbor ministrů reagoval na vývoj v členských státech při používání mediace v trestních věcech. Mediace je brána jako možnost při řešení problému, kdy je potřeba posílit aktivní osobní účast v trestním řízení oběti a pachatele za pomoci této osoby, kterou je mediátor. Pomáhá při řešení dle sledků trestného činu a snaží se o sjednání nápravy a zapojení pachatele, aby měl pachatel možnost napravit své jednání a pocítil za svůj čin zodpovědnost a zároveň je poškozenému umožňeno ovlivňovat proces vlastního odškodnění. Díky tomu můžeme mediace brát jako možnost při prevenci a řešení trestné činnosti.⁷

Probační úředník

Je osoba, která plní úkoly Probační a mediační služby na konkrétním středisku. Je v pracovním poměru jako zaměstnanec státu. Musí být bezúhonný a způsobilý k právním úkonům a musí mít vysokoškolské vzdělání v oblasti společenských věd získané ukončením studia v magisterském studijním programu. Pro výkon svého povolání musí probační úředník složit odbornou zkoušku, kterou mu středisko umožní

⁵ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, §[online]", §[cit.2012-12-15]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

⁶ Srov. Riskin, L.L., Arnold, T., Keating, J.M.Jr., *Mediace aneb Jak řešit konflikty*. Praha: Palata, 1997, s. 7, ISBN 80-901710-6-0

⁷ Council of Europe, *Mediation in penal matters*, §[online]", Council of Europe (1999), §[cit. 2012-10-16]", s. 3, Dostupné na WWW.:< [http://www.mediacio.hu/files/EU_dok/CoE_R\(99\)19_mediation.pdf](http://www.mediacio.hu/files/EU_dok/CoE_R(99)19_mediation.pdf)>

vykonat po absolvování základního kvalifikačního vzdělání pro úředníky Probační a mediační služby. Mezi jeho povinnosti patří další vzdělávání a prohlubování si odborných znalostí. Probační úředník je povinen při výkonu své funkce řídit se zákony a pokyny předsedy senátu nebo samosoudce a v případě právním řízení státního zástupce.⁸

Asistent

Je definován jako bezúhonná fyzická osoba starší 21 let, která je způsobilá k právním úkonům a získala střední vzdělání v oblasti společenských věd. Asistent, stejně jako probační úředník, se musí vzdělávat a prohlubovat si své odborné znalosti.⁹

Probační a mediační služba

Probační a mediační služba je služba, která provádí úkony probace a mediace, které se týkají trestního řízení. Všechny tyto úkony provádí Probační a mediační služba v souladu se zákony. Probační a mediační služba má plnit úkoly ve vztahu k soudům, státním zastupitelstvím a orgánům Policie České republiky. Toto plnění úkolů mají na starost státní úředníci, která jsou v místech, kde jsou okresní nebo krajské soudy. Hlavní činností této služby je práce s obviněnými a poškozenými. Jejich hlavní náplní je obstarávání podkladů k osobě obviněného, jeho rodinného i sociálního zázemí. Dále se snaží o projednávání a uzavření dohody mezi obviněným a poškozeným a zajištění výkonávání dohledu, při kterém se zaměřují na chování pachatele.¹⁰

Dle číselným rokem pro vznik Probační a mediační služby je rok 2000, kdy Parlament ČR schválil návrh zákona o Probační a mediační službě jako celostátní působící organizaci. Přijetí zákona o Probační a mediační službě je součástí procesu změn na úseku justice, jehož první etapa se uzavřela účinností zákona k 1.1.2001.¹¹

Probační a mediační služba aplikuje ve své práci restorativní justici. Restorativní justice se zabývá potřebami a úlohami zúčastněných, kterými jsou poškození a pachatelé.

⁸ Srov. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, §[online]", §[cit.2012-12-15]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

⁹ Srov. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, §[online]", §[cit.2012-12-15]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

¹⁰ Srov. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, §[online]", §[cit.2012-12-15]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

¹¹ Srov. Těrn, P., Ouedník, L., Doubravová, D., *Probace a mediace: Místopis trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 13, ISBN 978-80-7367-757-2

Co se týče poškozených, u nich se restorativní justice zajímá o jejich potřeby, které nejsou dostatečně uspokojovány v systému trestní justice. Poškození velmi často pocí ují, ale se jim v justičním procesu nevěnuje pozornost, ale jsou opomíjeni. V právní definici trestného činu není zahrnut poškozený, ale věnována pozornost je zaměřena na stát a na to, co je protistátní. Stát v této definici nahrazuje poškozeného.¹²

Zmínila bych se o tyto typy potřeb, které jsou u poškozených opomíjeny v rámci právní definice trestného činu.

1. Potřeba informací.

Poškození potřebují znát odpovědi na otázky týkající se trestného činu. Chť jí v důsledku toho prokázat mu došlo a co se dalo po jeho spáchání. Potřebují znát skutečné informace, neomezené v ceně informace, které se dozví v průběhu soudního jednání. Pro tuto potřebu je důležité pít má nebo nepřít má dostupnost pachatele, který může zodpovědět jejich otázky.¹³

2. Potřeba říkat pravdu.

Aby se poškozený dokázal přenést přes zkušenosti s trestným činem, je pro něho důležité, aby měl možnost vyprávět svůj příběh. Tato možnost je dobrou terapií a to z neví kolikrát. Každý má možnost vyprávět svůj příběh v prostředí, které mu může zajistit zádostiu in ní za způsobené bezpráví. Další výhodou je, že mají možnost vyprávět příběh pachateli, aby pochopil, jaké dopady mělo jeho jednání.¹⁴

3. Potřeba zplnomocnění.

Poškození pocí ují, ale jim trestný čin vzal možnost kontroly a kontroly nad jejich majetkem, tělem, emocemi, sny. Zapojení do procesu naplní spravedlnosti může poškozeným pomoci navrátit pocit, že jsou pány svého života.¹⁵

4. Potřeba náhrady škody nebo ospravedlnění.

Pro poškozené je důležité náhrada škody pachatelem. O čem jde o to, aby pachatel uznal náhradu škody a snažil se napravit újmu, kterou způsobil a tím zároveň vzal

¹²Srov. Zehr, H., *Úvod do restorativní justice*. Praha: Good Books, 2003, s. 11, ISBN 80-902998-1-4

¹³ Tamtéž, s. 11

¹⁴ Tamtéž, s. 11

¹⁵ Tamtéž, s. 11

odpovědnost za své jednání. Také je důležité potěšit oběť ospravedlnit, ke které může přispět omluva, jejíž prostřednictvím pachatel uznal vzniklou újmu.¹⁶

Druhou důležitou oblastí zájmu restorativní justice je osoba pachatele. Snahou je podporovat pachatele, aby porozuměl dopadu svého jednání, tedy újmu, kterou způsobil. Zároveň je veden k tomu, aby dal věci do pořádku. Nejdůležitější však je, aby uznal, že něco způsobil. I u pachatele je důležité v procesu naplňovat jejich potřeby.

Pachatelé potřebují v procesu naplňování spravedlnosti:

1. Získat zodpovědnost, která:

- reaguje na újmu způsobenou trestným činem,
- povzbuzuje pachatele k soucítění, aktivnímu přístupu a zodpovědnosti,
- transformuje pocit hanby a ostudy.¹⁷

2. Povzbudit k tomu, aby mohli zakusit osobní přerodu a změnu v etice :

- řešení problémů a hojení ran, které přispěly a měly vliv na jejich kriminální jednání,
- přítomnosti k léčbě závislostí nebo jiných problémů,
- možnosti rozvoje a zvýšení osobních kompetencí.¹⁸

3. Povzbudit a podpořit jejich integraci do společnosti.

4. Některé pachatelé potřebují dočasné omezení i kontrolu.¹⁹

¹⁶ Srov. Zehr, H., *Úvod do restorativní justice*. s. 11

¹⁷ Tamtéž, s. 12

¹⁸ Tamtéž, s. 12

¹⁹ Tamtéž, s. 13

2 Aplikovaná etika

Tuto kapitolu zde uvádím z toho důvodu, že se tento typ etiky prolíná životem člověka a zároveň je také součástí praktické etiky, která je důležitou oblastí sociální práce. Nejprve vysvětlím pojem aplikovaná etika.

Aplikovaná etika

Aplikovaná etika se snaží o konkretizaci etické problematiky, kterou se snaží vztahovat na určité okruhy jednání. Jedná se o kritické posuzování existujících normy a podává návrhy na jejich zlepšení.²⁰

Aplikovaná etika je velice obsáhlá, ale je možné pro přehlednější orientaci ji rozdělit do dvou částí. Rozlišíme etiku individuální a sociální. Nejprve se zmíním o individuální etice a jejím významu pro jednotlivce a společnost.

Individuální etika se zabývá praxí, kterou je možné popísat individuálním osobám, a zároveň je možné vztáhnout k jejich jednání osobní odpovědnost. Jde o mravní posouzení skutků, motivů jednání a postojů individuálních osob, pro které je možné stanovit normy.²¹

Druhou částí etiky, která je součástí našeho života, je sociální etika, která se zabývá otázkou spravedlnosti. Je to etika, která se snaží poukázat na to, že je možné zlepšit kritéria, která ovlivňují jednání ve společnosti a zároveň i jednání mezi jednotlivci.

Sociální etika se zabývá morálním hodnocením sociální skutečnosti, tj. sociálních útvarů, do kterých se zpevnily interakce. V této etice je ústřední otázkou: *„Jsou dané institucionální útvary spravedlivé?“* Na základě kritérií posuzuje vztahy, struktury, systémy pravidel, vždy po stránce spravedlnosti. Snaží se o kritické posuzování institucionálních útvarů, případně podává návrhy na jejich zlepšení. Není zde možnost vztahovat odpovědnost na konkrétního jedince. Hlavní je, že sociální útvary mohou být utvářeny, měněny a stále se mohou zlepšovat.²²

²⁰ Srov. Anzenbacher, A., *Kesanská sociální etika*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, s. 10, ISBN 80-7325-030-6

²¹ Tamtéž, s. 11

²² Tamtéž, s. 12

Etika

Pojem etika má mnoho definic. Každý chápe etiku trochu jinak, a proto existuje více druhů pojetí. O etice se zmíní u již z toho důvodu, že prochází všemi oblastmi života, a tudíž se dá uplatnit kdekoliv.

Nejprve se zmíním o Aristotelovi, který se zabýval etikou jako filosofickou disciplínou.

*Š jako filosofická disciplína pochází etika od Aristotela. Ten rozlišuje v lidské innosti innost teoretickou (poznání), praktickou (jednání) a tvořivou (dělání, zhotovování). V etice jde o innost praktickou. Etika je praktická filosofie. Jednání (praxe) je innost, která je hodnotná sama v sobě.*²³

Etika je filosofická disciplína, která se zabývá problematikou mravních jevů, je odvozena od řeckého slova ethos. Slovo ethos má několik významů. Jsou jimi například návyky, zvyklosti, mravy, obvyklé chování člověka, představy, jednání, morálka, ale i charakter.²⁴

Existují různé významy slova etika. Uvedu zde definici, která poukazuje na to, že je etika součástí lidské společnosti už od počátku lidstva. *Různé významy slova ethos jsou spjaté s různými vývojovými etapami života lidské společnosti. Přední význam slova ethos vyplývá ze vztahu mezi lidmi žijícími společně na stejném místě. Morálního akcentu dodává slovu ethos moment zvyku, význam a uspořádání, jímž bylo společné bydlení a soužití lidí v určité skupině.*²⁵

Na tomto základě mohu etiku definovat jako vědní disciplínu, která se zabývá tím, co je správné a co je nesprávné. Zkoumá také mravní rozhodnutí lidí a způsob, kterými se je snaží zdůvodnit.²⁶

Součástí etiky je také lidské jednání. Lidskému jednání je vlastní, že má určitou hodnotu. Díky této vlastnosti mluvíme o morálním jednání nebo nemorálním, mravném i nemravném.²⁷

Etika v sobě také obsahuje mravní hodnocení. Mravní hodnocení se týká vlastního jednání a jednání druhých lidí, kdy tomuto jednání přisuzujeme mravní hodnotu. Jde o hodnocení (vlastního i cizího) jednání, které hodnotíme jako dobré nebo špatné nebo naopak toto jednání schvalujeme nebo odmítáme. Z tohoto hlediska posuzujeme osoby

²³ Anzenbacher, A., *Úvod do filosofie*. 2. vydání, Praha: Portál, 2004, s. 269, ISBN 80-7178-804-X

²⁴ Srov. Semrádová, I., *Etika: pohled etických teorií*. 3. vydání, Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 6, ISBN 80-7041-403-0

²⁵ Tamtéž, s. 6

²⁶ Srov. Thompson, M., *Pohled etiky*. Praha: Portál, 2004, s. 11, ISBN 80-7178-806-6

²⁷ Tamtéž, s. 269

i sociální útvary (instituce, struktury). Mravní hodnocení se především týká jednání a sekundárních osob a sociálních útvarů.²⁸

Aby tená lépe pochopil etiku a její souvislost s životem člověka, zmíním se o čtyřech oblastech etiky. Jedná se o deskriptivní etiku, normativní etiku, metaetiku a aplikovanou etiku. Všechny tyto tři oblasti se mohou vyskytnout v našem životě. Z tohoto důvodu se o nich zmíním krátce.

Deskriptivní etika se zabývá mravním rozhodnutím a hodnotami, které zastává konkrétní společnost. Klíčovým rysem této etiky je to, že se nesnaží zjistit, co je a není správné, ale popisuje danou situaci. Její hlavní význam spočívá v informacích o situaci a také, jak na ni lidé reagují. To tvoří základní kámen pro ostatní etiky.²⁹ Tato etika souvisí se společností a jejími hodnotami. Tímto způsobem může společnost ukázat jedinci, které hodnoty respektuje a uznává. Pomocí této etiky může společnost ovlivňovat jednání lidí a zároveň udržet pořádek.

Úkolem **normativní etiky** je zkoumat normy, kterými se ve svém mravním rozhodování lidé řídí. Zabývá se otázkami týkajícími se povinností a hodnot. V této etice jsou důležitým prvkem normy chování, díky kterým lidé odlišují správné od nesprávného.³⁰ Tato etika klade důraz na samotného jedince a na to, aby přemýšlel o svém jednání.

Metaetika zkoumá povahu etických pojmů, postojů a soudů. Někdy se nazývá také jako analytická etika, vznikla s vývojem logické analýzy jazyka (zabývá se otázkou například na základě čeho můžeme říci, že to je dobré, správné?). U této etiky vidím souvislost s životem v případech, kdy společnost na základě jiných jednotlivců může posoudit lidské jednání jako správné, pokud jedinec dodržuje pravidla ve společnosti, která jsou posuzována pomocí etiky. Nejdůležitějším pravidlem je záchrana lidského života. Pokud se člověk dostane do situace, ve které je ohrožen život člověka, je druhý člověk povinen mu pomoci. Na základě tohoto lze posoudit lidské jednání jako správné.

Aplikovaná etika se nejvíce prolíná lidským životem a to díky problémům, které vybízejí k vyjádření a zkoumání mravních rozhodnutí a hodnot. Nejvýznamnější oblasti této etiky jsou etika života a smrti, lékařská etika a etika práva, bioetika, etika sexuality a vztahů atd. Aplikovanou etiku a teorii etiky musíme zkoumat ve vzájemném

²⁸ Srov. Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, s.14, ISBN 80-7113-111-3

²⁹ Srov. Thomson, M. *Přehled etiky*. s. 11-12

³⁰ Srov. Thompson, M., *Přehled etiky*. s. 12

vztahu. Jedná se o uplatnění konkrétní teorie v určité situaci a na druhé straně stojí rozhodnutí lidí v konkrétní situaci, kteří se rozhodnou na základě zdravého rozumu.³¹

Etika zkoumá oblasti morálky; je zároveň filosofickou disciplínou, která se také požívá morálky. Etika se zabývá otázkou po existenci i platnosti v etice a díky tomu se etika odlišuje od ostatních věd, které mají těžiště ve zkoumání morálky.³²

*Etika se neptá, jak se lidé chovají, nýbrž jak se chovat mají; neptá se, zda se n jaký způsob jednání pokládá za správný, nýbrž zda správný je.*³³

Na závěr bych poukázala na to, že etika zkoumá morálku, a proto je od sebe nemohla oddělit.

Etické normy

Další součástí etiky jsou etické normy.

Etické normy v sobě obsahují etické hodnoty, které všechny lidi zavazují ve svém domě a je pro ně typické, že se jimi musí bezpodmínečně řídit. S etickou normou také souvisí právní normy, které stanovují pravidla ve společnosti, a tím dávají etické dimenzi také právní dimenzi. Pro právo je charakteristické, že hovoří o tom, co by měl být a jeho hlavním požadavkem je, aby to, co je stanovené, bylo dodržováno. Ve vztahu mezi etickými a právními normami je důležitý étos, který v sobě obsahuje požadavek, který musí mít smysl pro společnost a zároveň je důležitá zodpovědnost za celek, který tvoří základ pro pokojné soužití mezi lidmi ve společnosti. Je důležité cítit a realizovat etické hodnoty, protože díky nim může trvale fungovat právní řád.³⁴

Morálka

Jak už jsem uvedla výše, morálka souvisí s etikou, protože je především jejím zkoumáním.

Na závěr vysvětlím pojem morálka.

Tento pojem má svůj původ v latinském slově *mos*, v plurálu *moses*, kterému v českém významu odpovídají slova *šmrav*, *zvyk*, *obvyklý*. V původním smyslu znamená slovo *mos*, která je slovo uložena autoritou (zákony, předpisy). Morálku

³¹ Tamtéž, s. 12-13

³² Srov. Ricken, F., *Obecná etika*. Praha: ISE, 1995, s. 14, ISBN není uvedeno

³³ Tamtéž, s. 14

³⁴ Srov. *řivot z víry: Příklad 2. dílu katolického katechismu pro dospělou věk*. 2. vydání, české Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005, s. 70, ISBN 80-7040-809-X

m ůeme charakterizovat jako soubor uznávaných mravních norem, které vyplývají z určitého chápání mravních hodnot, z jejich povahy a hierarchie. V jednání se člověk řídí právě touto morálkou, která v sobě obsahuje soudy, názory, pravidla a zvyky jednání. Morálka podléhá kontrole vnější (sociální) a vnitřní (sv domí).³⁵

Za morálně dobré jednání můžeme jedince považovat to, co je ve shodě s jeho sv domím. V tomto případě by se dalo mluvit o mravnosti člověka. Pro mravnost je typické to, že se zaměřuje na konkrétního člověka.³⁶

Od slova morálka je odvozeno slovo morální. *šMorální (mravní) charakterizuje soudy, pravidla, jednání, instituce, které určují lidské chování.š*³⁷

Pro morálku je charakteristické, že se zabývá jednáním, které je výsledkem volby člověka, a tudíž je toto jednání možné ospravedlnit, posoudit a zároveň mu přičíst vinu.³⁸

Morálka je rozvíjena rozumem z hlediska jeho schopnosti předvídat následky jednání.³⁹

Na závěr bych bych ekla, že morálka je jakýsi nástroj, díky kterému můžeme jedince hodnotit své chování z hlediska dobra a zla a porovnat to se svým sv domím.

Mravnost

Mravnost je také součástí etiky. *šZahrnuje hodnotové a cílové zaměření, ideály, činnosti a instituce, které jsou směřovatné pro osoby a sociální útvary.š*⁴⁰

Sv domí

V oblasti etiky je podstatným pojmem sv domí.

Pojem sv domí vyjadřuje vnitřní přesvědčení o tom, co je správné a nesprávné. V kontextu se sv domí chápe jako vnitřní hlas Boha v nás.⁴¹

Sv domí souvisí s mravními argumenty. Mravní argument je považován za racionální zhodnocení toho, co je nebo není správné.⁴²

Při pohledu na pojetí etiky z hlediska přirozeného zákona, který se zabývá představami o tom, co je a není správné. Zároveň se vztahují k cíli nebo k účelu, pro něž

³⁵ Srov. Jankovský, J., *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003, s. 24, ISBN 80-7254-329-6

³⁶ Tamtéž, s. 24

³⁷ Ricken, F., *Obecná etika*. s. 14

³⁸ Srov. Thompson, M., *Přehled etiky*. s. 42

³⁹ Tamtéž, s. 91

⁴⁰ Anzenbacher, A., *Úvod do filosofie*. s. 269

⁴¹ Srov. Thomson, M., *Přehled etiky*. s. 151-152

⁴² Tamtéž, s. 154

byly v cíl stvořeny. Tomáš Akvinský zastával tezi, že existují dva způsoby –patného jednání. Prvním bylo, že člověk dává to, o čem ví, že je –patné a druhým bylo jednání proti vlastnímu svědomí.⁴³

*Švédomí i vnitřní poznání správného a nesprávného je nejen slušitelné s mravní argumentací, ale také vytváří její základy. Práv díky svědomí má smysl se zabývat otázkami morálky.*⁴⁴

Profesní etika

Dalším druhem etiky je profesní etika.

Profesní etika reflektuje normy a morální jednání v rámci profese.⁴⁵

*Šprofese je odvozena z latinského slova professio, které znamená povolání, odbornost. Podle pojetí Greenwooda (1954) je profese odborné povolání, které se vyznačuje pět základními vlastnostmi. První vlastnost je založena na systematické teorii, která vyjadřuje teoretickou i praktickou odpověď. Druhou vlastností je autorita uznávaná klienty, kdy odborník má určitou moc a je zdrojem klientova přesvědčení, že mu bude pomoheno. Třetí vlastnost je autorita uznávaná společností, která závisí na kompetentnosti a kvalitaci. Čtvrtá vlastnost je charakteristická vlastní profesní kulturou, kde je obsažen celek interních konvencí a pravidel. Pátou vlastností profese je, že se řídí etickým kodexem.*⁴⁶

Každá profese má své etický kodex. Etické kodexy jsou zřízeny z toho důvodu, aby nebyla zneužitá šprofesní moc. Zabezpečují rámec a vedení etické praxe svých členů, slouží jako regulace v oblasti profesního chování, kdy mají za úkol chránit klienty před zneužitím profesní moci a před případným zanedbáváním péče. Jsou podkladem pro posouzení a řešení stížností a zároveň i kritériem pro hodnocení praxe. Zdravují status profese ve společnosti a udržují identitu profese.⁴⁷

⁴³ Tamtéž, s. 154

⁴⁴ Tamtéž, s. 154

⁴⁵ Srov. Matoušek, O., *Metody a řízení sociální práce*. Praha:Portál, 2003, s. 22, ISBN 80-7178-548-2

⁴⁶ Srov. Těmek, V., *Etický kodex sociálních pracovníků*. Přednáška v rámci přednášky Teoretická východiska aplikace etiky v sociální práci. Obor Etika v sociální práci, I. ročník, zimní semestr 2011. Záznam dostupný v archivu autorky.

⁴⁷ Srov. Těmek, V., *Etický kodex sociálních pracovníků*. Přednáška v rámci přednášky Teoretická východiska aplikace etiky v sociální práci. Obor Etika v sociální práci, I. ročník, zimní semestr 2011. Záznam dostupný v archivu autorky.

3 Osoba proba ního ú edníka

Proba ní ú edník se musí ve své profesi ídit zákonem . 257/2000 Sb., o Proba ní a media ní služb , který zárove obsahuje kodex, jímfl se musí ídit. Oficiáln pro tyto ú edníky etický kodex neexistuje, ale m fleme ho z ásti vy íst v jím zmín ném zákon .

Zde se hovo í o povinnosti proba ního ú edníka ídit se zákony a jinými právními p edpisy.

Musí postupovat odpov dn , respektovat a chránit lidská práva a svobody, d stojnost lov ka a vyvarovat se jednání, které by mohlo vést ke zma ení ú elu trestního ízení nebo vzbuzovalo pochybnosti o jeho objektivit a nestrannosti.

P i nedodržení t chto povinností m fle p edseda senátu nebo samosoudce a v p ípravném ízení státního zástupce v c ú edníkovi odejmout.

Pokud se ú edník dozví o skute nostech, pro které by mohl být vylou en, oznámí to neprodlen p edsedovi senátu nebo samosoudci a v p ípravném ízení státnímu zástupci. V ízení m fle do doby, nefl je o vylou ení rozhodnuto, u init jen takové úkony, které nesnesou odkladu.

Ú edník je povinen po skon ení pracovního pom ru zachovávat ml enlivost o v cech, které se dozv d l v souvislosti s výkonem své funkce.⁴⁸

Na záv r bych zohlednila je-t pohled na osobnost proba ního ú edníka z pohledu, fle dohled a mediace jsou dv innosti, které kladou na osobnost proba ního ú edníka, rozdílné nároky a tyto nároky musí ú edníci zvládnout a dob e slou it ve své profesi. Probace je zam ena na kontrolu odsouzeného a mediace na urovnání sporu.⁴⁹

⁴⁸ Srov. Zákon . 257/2000 Sb., o Proba ní a media ní služb , š[online]", š[cit.2012-12-25]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

⁴⁹ Srov. Osman ík, O., Rozum, J., Kotulan, P., Vojt ch, J., *Výzkum nov zavedených prvk probace do trestního práva* R. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, s. 69, ISBN 80-86008-77-0

3.1 Zásady a principyinnosti proba ního ú edníka

Tyto zásady a principy vyuffívají proba ní ú edníci a asistenti p i vlastní práci s klienty, kte í se dostali do Proba ní a media ní sluffby díky probaci nebo mediaci. Jsou jimi:

- 1. D stojnost jednání** ó d leffitým prvkem p i práci s klienty je dodrffovat základní lidská práva a svobody, respektovat d stojnost a autonomii klienta,
- 2. Zákonnost** ó postup pracovníka musí být v souladu s p íslu-nými zákony,
- 3. P im enost intervence** ó p i práci s pachatelem nesmí být p ekro ena míra zasahování proba ního ú edníka a zároveň nesmí dojít k p ekro ení rozsahu a obsahu pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zastupitelství,
- 4. Transparentnost** ó dostate ná informovanost orgán ínných v trestním ízení o pr b hu práce s klienty, poskytnuté informace klient m o prost edí, ve kterém se díky svému spáchanému trestnému ínu ocitli,
- 5. Individualizace** ó zohledn ní individuality klienta, jeho pot eby, zájmy a p íhlédnutí ke konkrétnímu p ípadu a jeho okolnostem,
- 6. V asnost intervence** ó snaha o kontakt s klienty v rané fázi trestního ízení,
- 7. Vyváfenost** ó vyváfený p ístup k pot ebám a zájm m obvin ných, po-kozených i spole nosti a zajistit p íjatelné e-ení pro v-echny zú astn né,
- 8. Motivace** ó zam ení na aktivní p ístup a ú ast klient p i e-ení následk trestné innosti.⁵⁰

3.2 Vlastnosti a dovednosti proba ního ú edníka

Povolání proba ního ú edníka obná-í pomoc pachatel m, ob tem a také spole nosti. Tato profese, stejn jako jiné, má svou odbornost, tj. sumu v domostí a dovedností, které je pot eba si pro výkon daného povolání osvojit.

Av-ak v porovnání s jinými profesemi, je pro výkon tohoto povolání d leffitý prvek, kterým je utvo ení vztahu mezi proba ním ú edníkem a pachatelem nebo

⁵⁰ Srov. Matou-ek, O., *Sociální práce v praxi: specifika r zných cílových skupin a práce s nimi*. s. 286-287

poškozeným. Klienti, aby lépe spolupracovali, musí svému proba nímu ú edníkovi d v ovat. Bez d v ry není možná spolupráce. Dalo by se říct, že d ležitým nástrojem proba ního ú edníka je jeho osobnost.⁵¹

Vztah ke klientovi je podstatnou složkou jeho povolání. M l by se snažit o zachování neutrálního vztahu, aby m l od klienta pat i ný odstup.

Proba ní ú edník musí um t pracovat s prvek kontroly, který je sou ástí jeho profese. Dodržování kontroly, jako prost edku, je nezbytnou sou ástí pro udržení chování klient v rámci stanoveného ádu.⁵² ád slouží k zaji-t ní fungování spolupráce mezi ú edníkem a klientem a zároveň zaji-uje bezpe í pro ostatní leny spole nosti.

3.3 Znalosti etiky a sociální práce v praxi proba ního ú edníka

Lidská bytost má možnost svobodn jednat a rozhodovat se. Na tuto skute nost by m l proba ní ú edník brát ohled. Souvislost etiky vidím vtom, že se u klienta m že objevit konflikt touhy po svobodném jednání a v domím povinností p izp sobit se pohládk m spole nosti. Proto se zmíním o lidském jednání.

Každé lidské jednání má krom prosp chové stránky také stránku hodnotovou. Jednání lov ka je vedeno n jakým motivem, sm uje k n jakému cíli, p iná-í n jaké uspokojení, ovliv uje n jak jiného lov ka.⁵³

Lidským jednáním se také zabývá sociální práce.

Sociální práce je obor, který je zam en na pomoc klient m v jejich obtížných životních situacích, snaží se o omezení nebo odstran ní problém , které je možné zm nit nebo vy e-ít, pop ípad se snaží o zlep-ení situace, kde je možná úprava sociálních pom r .⁵⁴

Pro sociální práci je charakteristický p ímý styk s klienty a jejich sociálním prost edím.⁵⁵ Také je d ležitě navázat pracovní vztah s klientem a udržet ho, aby bylo možné dosáhnout zm ny ve vlastním jednání. Jde o to, aby pracovník získal d v ru klienta, který se nachází v obtížné situaci a díky tomu nemusí být p ipraven nebo

⁵¹ Kopyva, K., *Lidský vztah jako sou ást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. 2. vydání, Praha: Portál, 1997, s. 14, ISBN 80-7178-150-9

⁵² Tamtéž, s. 18

⁵³ Srov. Blecha, I., *Filosofie*. 4. vydání, Olomouc: Olomouc, 2004, s. 219, ISBN 80-7182-147-0

⁵⁴ Srov. ezník, I., *Metody sociální práce: podklady ke státním student a ke kazuistickým seminá m*. Praha: Slon, 1994, s. 21, ISBN 80-85850-00-1

⁵⁵ Srov. ezník, I., *Metody sociální práce*. s. 21

motivován ke zma n svého jednání. Proto je d ležitá osoba pracovníka, který pom ňe klientovi dosáhnout pofladované zma ny.⁵⁶

Etika a sociální práce se prolínají v r zných oblastech a tyto oblasti m ňe poufít pro výkon své profese i proba ní ú edník.

P i práci proba ního ú edníka je d ležitě brát ohled na etiku rovných p íležitostí. *šPod pojmem šrovné p íležitostiš se rozumí snahy uskute nit rovnost moňností vzhledem k pohlaví, etnickému p vodou, zdravotnímu postífení, v ku, sexuální orientaci, víry a náboňenství.š*⁵⁷

P i jeho práci je také d ležitě prosazování etiky p i práci s klienty, kde je kladen d raz na spravedlivé a slu- né zacházení.⁵⁸

Musí se brát z etel i na svobodu klienta. Pro svobodu je typické uchování své d stojnosti, pokud z stane vztaňena ke svému mravnímu základu a svému mravnímu poslání. Ke svobod se vztahuje vnímání základních hodnot lidskosti, které se týkají každého lov ka. Jde o to, aby proba ní ú edník nau il klienta, respektive pachatele, respektovat svobodu svou, ale i svobodu po-kozeného.⁵⁹

3.4 Moňná ohroňení proba ního ú edníka spojená s výkonem této profese

Práce proba ního ú edníka s sebou p íná-í i moňná ohroňení jeho osoby. Typickým p íkladem mohou být závaňné dopady pro ú astníky ízení. P i vykonávání rozhodovacích ínností dochází u proba ního ú edníka k osobnímu kontaktu nejen s klienty, ale také s ve ejností. Díky vzájemným kontakt m je komunikace asto doprovázena nervozitou, nap tím, stresem a dal-ími nep íznivými emocemi. Tyto emoce vychází z p ístupu ve ejnosti, který je negativn ovliv ován tím, ňe kontakt s touto slufbou je vňdly nedobrovolný.

⁵⁶ Tamtéňl, s. 25

⁵⁷ Chapman, R.A., *Etika ve ve ejné slufb pro nové tisíciletí*. Praha: Slon, 2003, s. 58, ISBN 80-86429-14-8

⁵⁸ Tamtéňl, s. 67

⁵⁹ Srov. Ratzinger, J., *Pravda, hodnoty a moc*. Brno: CDK, 1996, s.11-12, ISBN 80-85959-16-X

Tato profese vyžaduje od proba ního ú edníka komunika ní schopnosti a také schopnosti tlumit konflikty. P i práci s klienty je d ležitá, aby ú edník klientovi vysv tlil jeho situaci srozumiteln a jednodu e.

Proba ní ú edníci prochází r znými koleními, jak správn postupovat p i práci s klienty. Obsahem t chto kolení jsou i zásady e ení nastalých kritických situací a rozpoznávání rizik.

*šExistence rizik je objektivním faktorem, který je třeba brát v úvahu p i každé innosti. P estofe velmi rizikové mohou být i innosti nevýznamné a neuffite né, obecn hrozí rizika tím více, ím je výkon innosti významn j-í, ím více se tyto innosti dotýkají zájm a pot eb fyzických i právnických osob. Z tohoto hlediska je výkon rozhodovacích inností v justici potenciáln velmi rizikový, protofe jejich výsledek má závazné vynutitelné následky a v praxi se m fe dotknout kohokoliv, tedy i subjekt potenciáln velmi vlivných a nebezpe ných.*⁶⁰

P i procesu ízení rizik je d ležitá znalost dvou hlavních ástí:

- 1) analýza rizik (zde je d ležitá jejich identifikace a dokumentace, kvantifikace, klasifikace a vyhodnocení),
- 2) vlastní plánovací, monitorovací a ídicí innosti (vývoj strategie pro ízení rizik, p i azení zodpov dnosti, sniflování a optimalizace rizik, sledování a prov ování rizik).⁶¹

Dalo by se íci, fe fládoucím výsledkem procesu ízení rizik je vytvo it stálé a p edvídatelné podmínky, díky kterým bude možné dlouhodob realizovat fládoucí cíle innosti bez existence intenzivních ru-ívých komplikací.

⁶⁰ Vidrna, J., Náchodský, Z., *Pracovník justice v ohrožení*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti R pro dal-í vzd lávání soudc a státních zástupc , 2001, svazek 61, s.11, p íru ka Ministerstva spravedlnosti R

⁶¹ Tamtéfl, s. 9

4 Specifika práce proba ního ú edníka s men-inami

P i práci musí mít proba ní ú edník znalosti zejména o národnostních men-inách, se kterými se setká p i své profesi. M l by mít pov domí o jejich kultu e, hodnotách, zvycích a tradicích, aby lépe pochopil jejich my-lení a díky tomu s nimi mohl lépe pracovat. V praxi proba ního ú edníka se setkáme nej ast ji s romskou men-inou.⁶²

Pojem men-ina m flème definovat jako národnostní, etnická nebo rasová skupina.⁶³

Shaefer (1996) definuje men-inu jako *š pod ízenou skupinu, jejífl p íslu-níci mají významn mén kontroly nebo moci nad vlastními flivoty, nefl mají p íslu-níci dominantní nebo v t-inové skupiny.*⁶⁴

Shaefer dále rozli-uje také charakteristické znaky, kterými jsou:

1. *š t lesné nebo kulturní charakteristiky, které její p íslu-níky odli-ují od p íslu-ník dominantní skupiny;*

2. *zku-enost p edsude ných postoj a znevýhodn ní;*

3. *p íslu-nost k minoritní skupin není dobrovolná;*

4. *pocit solidarity s jinými p íslu-níky téfle skupiny;*

5. *s atky jsou skute ované obvykle mezi p íslu-níky téfle skupiny.*⁶⁵

Pojmem národnostní men-ina se také zabývá eská republika. Jedná se o politický dokument *Koncept p ístupu vlády k otázkám národnostních men-in v eské republice (1994)*, ve kterém vláda R pro ú ely stanovení princip své národnostní politiky vztahuje pojem národnostní men-ina na spole enství osob, které sou asn spl ují tyto znaky:

a) trvale flíjí v R a jsou jejími ob any,

b) sdílejí etnické, kulturní a jazykové znaky, které jsou odli-né od v t-iny obyvatel státu,

c) projevují p ání, aby byly považovány za národnostní men-inu v zájmu zachování a rozvíjení vlastní identity, kulturních tradic a mate ského jazyka,

d) mají dlouhodobý, trvalý a pevný vztah ke spole enství, které flíje na území

R.⁶⁶

⁶² Na dotaz spojený s kriminalitou romské men-iny mi tyto zmín né instituce nesd lily, z dvodu ochrany klient není možné získat od Proba ní a media ní slufby R ani Policie R tyto údaje (vznesla jsem osobní dotaz na tyto instituce v b eznu 2013).

⁶³ Srov. Navrátil, P. a kol., *Romové v eské spole nosti: jak se nám spolu flíje a jaké má na-e souflití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003, s. 16, ISBN 80-7178-741-8

⁶⁴ Tamtéfl, s. 16

⁶⁵ Tamtéfl, s. 16

Proba ní ú edník také musí po ítat ve své práci s objevením p edsudk . P edsudky se mohou stát základem znevýchod ování v p ístupu k p íleflitostem.⁶⁷

P edsudky m fleme definovat jako jakési šnato eníõ osobnosti ke stylu efektivní i neefektivní komunikace. P edpojatost vychází z hodnotových vzorc chování, tradic, zku-eností, informací a ze sociální percepce. Díky tomu dochází k záv r m a interpretacím, které jsou akceptovány jako pravdivé, anifl by byly podlofleny jakýmikoliv d kazy. Obvykle jsou na-e domn nky o lidech ovlivn ny hodnotami, informacemi a zku-enostmi s podobnými jedinci, na základ ehofl vyvozujeme záv ry na základ v cí, kterým v íme nebo je o ekáváme. Díky tomuto faktoru mnohdy ubliflujeme a nedáme druhému -anci a to si v t-inou neuv domujeme.⁶⁸

Nej ast ji se proba ní ú edník setkává p í své profesi s romskou men-inou. Aby mohl lépe pracovat s touto skupinou, je pot eba, aby o ní v d l podstatné informace, se kterými bude pracovat a v návaznosti na nich bude lépe probíhat spolupráce.

Také je dobré, kdyfl bude proba ní ú edník znát pojem etnická identita, která souvisí s prací s men-inami.

Pojem etnická identita jedince se dá charakterizovat jako nalézání identity s ur itým etnikem, v na-em p ípad etnickou skupinou, kde je zároveň sou ástí procesu také tvorba sebeuv dom ní každého lov ka. Zároveň je i prost edkem socializace, která ponechává volný prostor individuálnímu sebeutvá ení, takže jedince nem fleme brát jen jako produkt kultury, ale zároveň , flen sám je tv rcem kultury.⁶⁹

4.1 Romská men-ina

Pro romskou men-inu jsem se rozhodla z toho d vodu, protože jsem se s touto men-inou, p í praxi v Proba ní a media ní sluffb , setkávala nej ast ji, a také z d vodu, fl jsem se cht la o této men-in více dozv d t a pochopit jejich jednání a hodnoty.

⁶⁶ Srov. Týčková, T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998, s. 54-55, ISBN 80-7178-285-8

⁶⁷ Srov. Sirovátka, T., *Men-iny a marginalizované skupiny v eské republice*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2002, s. 265, ISBN 80-210-2791-6

⁶⁸ Srov. Týčková, T., *Men-iny a migranti v eské republice: my a oni v multikulturní spole nosti 21. stolení*. Praha: Portál, 2001, s. 15, ISBN 80-7178-648-9

⁶⁹ Srov. Machalová, T. a kol., *Lidská práva proti rasismu*. Brno: Dopln k, 2001, s. 24, ISBN 80-7239-099-6

Pro romskou menšinu je nejdůležitější hodnotou jejich rodina. Rodina je brána jako klenba a matrice sociálního systému romských osad, tvoří základní a zároveň nejvýraznější polohu obyvatel romské osady. Zde je důležité pochopit postavení jednotlivých členů v rodině. Důležitě je pro Roma znát ve své rodině, kdo je a musí také znát své místo v rodinné struktuře. Mezi nejdůležitější poznatek patří informace, že kolektivní identita příslušníka rodiny v romské rodině převládá nad individuální identitou jednotlivce. Jednotlivec je vždy chápán jako příslušník rodiny a ve vztahu k ní, nikdy ne samostatně. V romské rodině se neobjevuje, že bude dít individualita, jelikož jednotlivci a jeho rozvoji nepřikládají takový význam, jako to dělá majoritní společnost.⁷⁰

Pro probačního úředníka je důležité, aby věděl o dalších typických vécích, které se týkají romské menšiny. Při práci s touto menšinou se úředník setká s lhostivostí Romů, která je charakteristická dvěma zdroji. Prvním zdrojem je, že ti, kteří mluví v romském jazyce a do většiny své myšlenky jen překládají, se mohou chytit do pastí logiky českého jazyka a jevit se pak jako lháři. Druhý zdroj je zapříčiněn sníženou schopností rozlišovat realitu, fantazii, vzpomínky a sny. Hranice mezi snem a skutečností zde není vedena ostře a sněm se pak přikládá obdobný význam jako jiným fiktivním událostem. Naproti tomu jsou Romové vybaveni úžasnou empatií. Díky tomu nám dokážou říkat přesně to, co chceme slyšet, ale ufl se tolik nezabývají tím, je-li to pravda. Pravda výpovědi pro Romy je pravda kategorií morálních. Pro ně je pravda to, za co dají ruku do ohně, a to se samozřejmě často nemusí shodovat s objektivní skutečností. Naopak pro majoritu je pravda výpovědi shodnou s objektivní skutečností a řadí ji tedy do kategorie formálně logické.⁷¹

4.2 Specifika kriminality spojené s romskou menšinou

I tato problematika se týká romské menšiny, avšak nemáme všechny Romy házet do jednoho pytle. Stejně tak, jako se kriminalita vyskytuje mezi jedinci majority, se také objevuje, v různých případech, u této menšiny.

⁷⁰ Srov. Jakoubek, M., Poduška, O., *Romské osady v kulturologické perspektivě*. Brno: Doplněk, 2003, s. 22-23, ISBN 80-7239-140-2

⁷¹ Srov. Týčková, T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*. s. 73

Ze statistik se dá vytvořit souhrn v jakých oblastech se kriminalita páchá. Souhrnně můžeme říci, že se jedná o nelegální a asociální činnost. Jsou jimi prostituce, pěstunectví, jiná majetková trestná činnost, loupežná pachatelná, kapesní krádeže. *Podíl Romů na celkové objasněné kriminalitě je podle Veerkova (1999) odhadem asi 10 %, což odpovídá jejich podílu v republice. Máme ovšem nejméně dva důvody k názoru, že celková romská kriminalita (v etnicky neobjasněné) je ve skutečnosti nižší, než naznačuje uvedené číslo: (1) Romové se často dopouštějí trestných činů impulzivně, nepromyšleně, takže bývají často dopadeni. (2) Romové bývají usvědčeni snadno, ale gádžové, jednak proto, že se při zapírání snadno zapletou do rozporu, jednak proto, že obyčejně nemají k dispozici tak dobré právníky.*⁷²

Kriminalita se v této menšině netýká jen dospělých, ale také dětí. Jelikož se děti nesmí trestat, není tato činnost evidována. Děti jsou zapojeny do gangů nebo jiné trestné činnosti.

Romy najdeme jak ve věznicích, tak také mladistvé v špacířích. Tato situace je dána možná tím, že romští pachatelé trestných činů jsou často recidivisté, a díky tomu jsou jejich tresty delší a nepodmíněné.

Romská kriminalita představuje velký problém z několika důvodů, a proto se zmíním jen o některých. Prvním důvodem je, že mravní degradace dochází k ničení romského národa. Pobyt ve vězení zhoršuje osobnost vězně a jeho psychosociální sobě, zároveň poškozuje normální vztahy k lidem, které měl a rozbíjí to jeho rodinu, stigmatizuje jeho děti. Druhým důvodem je, že může dojít k utvrzení celé romské komunity, že být ve vězení je normální a není to nic odsouzeníhodného. A tím důvodem je, že ubývá tolerance majority vůči této menšině a je zde možnost pro rostoucí tendenci k nenávisti. Zároveň je to obrovské ekonomické zatížení společnosti, jak z psychosociální zátěží, tak také náklady na orgány činné v trestním řízení a náklady na vazbu a výkon trestu.⁷³

Principy romské kriminality jsou vysoká nezaměstnanost, vykořisťování těchto lidí, nepřítelství mezi majoritou a Romy.⁷⁴

⁷² Štábl, P., *S Romy žít budeme-jde o to jak: dříve, současná situace, kořenový problém, naděje a budoucnost*. 2. vydání, Praha: Portál, 2000, s. 60, ISBN 80-7178-410-9

⁷³ Tamtéž, s. 61

⁷⁴ Tamtéž, s. 61

4.3 Typy kriminality spojované s romskou menšinou

V materiálech, které se zabývají romskou kriminalitou, je shoda, že se zpravidla jedná o majetkovou kriminalitu. V dostupných statistikách však dochází k opomíjení faktoru, jímž je nepřímé pachatelství, kdy se na majetkovém prospěchu zpravidla podílí celá rodina stíhaného pachatele. Trestný čin a následný výkon trestu se stává možností, jak zaujmout místo v hierarchii postavení a zásluh, který má velkou hodnotu v rodinném životě.⁷⁵

Šň které trestné činy, kterých se Romové dopouštějí, lze vyvodit přímo z odlišné kulturní tradice, která se však z důvodu jejich minoritního postavení nestala nikdy (a nikde) normotvornou: jedná se zejména o sexuální styk pod hranicí 15 let věku, který je konsenzuální a často i posvícen rodinou pachatelem. Aranžované sňatky sjednané a naplněné (sexuálně) podle rodové tradice jsou časté zvláště u obou skupin Romů.⁷⁶

Společensky nejproblematickéjší je chápání trestného činu krádeže, loupeže a jiné majetkové trestné činnosti u některých romských skupin, zvláště pak obou skupin. Dalo by se říci, že okrádání šgádfl ō (tedy majority) není vnímáno u mnoha romských rodin jako morálně špatné.⁷⁷

Myslím si, že by zde měla lépe zapracovat Policie ČR a více se zabývat těmito trestnými činy. Měla by se snažit o vyřešení konkrétních případů a měla by se také zapojit do prevence kriminality.

Jako dalším pomocníkem v prevenci by mohla být použití videokola. Ve škole by se učitelé mohli bavit se žáky o hodnotách, zvycích, tradicích daných kultur. Jde o to, aby se děti seznámily s různými kulturami a tím lépe pochopily myšlení obou skupin, majority a minority. Zároveň by se mohlo pomoci při pochopení morálně špatného aspektu kriminality a zapracování na odstranění přešedění romských dětí, že okrádání je správné.⁷⁸

⁷⁵ Srov. Hirt, J., Jakoubek, M., *Š Romové v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Aleš, 2006, s. 159, ISBN 80-86898-76-8

⁷⁶ Tamtéž, s. 160

⁷⁷ Tamtéž, s. 160

⁷⁸ Srov. Balvín, J., *Společnost: Spolu s Romy k multikulturní výchově školství*. Ústí nad Labem a Brno: Hnutí R, 1997, s. 59, ISBN 80-902149-2-4

5 Komunikace proba ního ú edníka s klientem

Komunikaci zde zmíním z toho d vodu, fle tvo í podstatnou ást práce proba ního ú edníka s klientem. Je to hlavní nástroj, díky kterému proba ní ú edník m fle navázat vztah s klientem a na tomto základ s ním lépe spolupracovat. Nejprve vysv tlím pojem komunikace.

eské slovo komunikace je odvozeno z latinského slova *communicatio*, které d íve znamenalo švespolné ú astn níõ, a ze slova *communicare*, které m fleme p elořit jako š inít n co společným, společn n co sdílet.⁷⁹

Základ komunikace tvo í p echod informací z jednoho místa do druhého. Informace si p edávají osoby navzájem nebo si je jedinec m fle obstarat sám z konkrétního zdroje.⁸⁰

Pro komunikaci je charakteristický n jaký zám r nebo m fle být vedena n jakou motivací.⁸¹

P í komunikace jde o to, aby ú astníci formulovali v cí tak, aby byla možná spolupráce a nedocházelo ke konkurenci. Je d ležitá zp tná vazba, která utvrdí ú astníky komunikace v tom, fle pozorn vnímají sd lení druhého ú astníka.⁸² Podstatné p í komunikaci je, aby obsah a forma sd lení byly ve vzájemné shod a nedocházelo k proti e ení si.⁸³

P í své práci pouívají proba ní ú edníci komunikaci, ale nenazývají ji komunikací, ale dialogem. Proba ní ú edníci by m li znát zásady vedení správného dialogu a správn je pouíít p í práci s klienty. Dialog je klí ovým prvkem p í práci s klientem. Díky dialogu m fle od klienta zjistit podstatné informace a tím lépe e-ít jeho situaci.

Hlavní zásadou p í vedení dialogu proba ního ú edníka s klientem tvo í to, fle musí v d t, fle klient má n jaká o ekávání, pot eby a omezení. O ekávání v sob zahrnuje afektivní slofkku, kterou je pot eba odhalit a vzít ji v úvahu. U pot eb je d ležité poznat racionální pot eby, které je t eba uspokojit a nepoznané racionální pot eby je t eba odhalit a prom nit v pot eby poznané. T etím a stejn tak d ležitým prvkem je omezení

⁷⁹ Srov. Vybíral, Z., *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005, s. 25, ISBN 80-7178-998-4

⁸⁰ Srov. Nakone ný, M., *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999, s. 157, ISBN 80-200-0690-7

⁸¹ Srov. DeVito, J.A., *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 33, ISBN 80-7169-988-8

⁸² Srov. Booher, D., *Komunikujeme s jistotou*. Brno: Computer Press, 1999, s. 30, ISBN 80-7226-156-8

⁸³ Srov. Tý paník, J., *Um ní jednat s lidmi 2: Komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2005, s. 35, ISBN 80-247-0844-2

(skutečnost). Pokud probační úředník nepozná skutečnost, kterou nemůže opomíjet, může se tento aspekt stát překážkou při odhalování oekávání a potřeb klienta.⁸⁴

Pro metodu dialogu jsou nejdříve jící dva věci a to soubor otázek a analýza zrcadlového efektu.

Soubor otázek může pomoci probačnímu úředníkovi zjistit příiny odmítavého chování, se kterým se může v dialogu setkat. Umocní mu náhled na to, jak je možné přetvořit dialog tak, aby se rozvíjel ve vzájemném porozumění a spolupráci.⁸⁵

Zrcadlový efekt slouží k přimání druhého účastníka dialogu k tomu, aby na základě svého sdělení, které úředníkovi sdělil, si uvědomil, jaké postoje v dialogu vyjádřil. Tím je donucen se zamyslet nad tím, jaký charakter by měl dialog mít, jaké hodnoty a odpovědnost každý z nich představuje. Při tázání musí probační úředník klientovi ponechat veškerou svobodu myšlení, vyjádření a iniciativy.⁸⁶

Dialog, který vede probační úředník s klientem musí vést tak, aby umocnil řešení problémů a díky tomu se pokusil dosáhnout optimálních mezilidských vztahů.⁸⁷

Správně vedený dialog pomůže úředníkovi zajistit ty informace, které potřebuje pro výkon své profese. Proto by metodu dialogu měl ovládat každý probační úředník.

5.1 Fáze komunikace

Probační úředník ve své práci využívá znalosti o komunikaci. Slovo komunikace však probační úředník nepoužívá, ale nahrazuje ho pojmem dialog. Při práci s klientem se probační úředník neobejde bez znalostí, které popisují fáze dialogu. Fáze se cyklicky opakují, navazují na sebe a neustále se prolínají v rozhovoru.

Příprava se zabývá tím, co se děje před rozhovorem s klientem. V této fázi se musí probační úředník připravit na práci s klientem. Příprava se týká základních otázek, které slouží pro lepší vysvětlení kdo je probační úředník, co je jeho posláním, co musí umět, jaké jsou jeho cíle, zdroje a východiska. V této fázi je hlavním úkolem probačního úředníka, aby věděl kým je a mohl to lépe vysvětlit klientovi.⁸⁸ Tyto

⁸⁴Srov. Dupuy, E., *Úspěšný dialog*. Praha: Portál, 2002, s. 14, ISBN 80-7178-666-7

⁸⁵Srov. Dupuy, E., *Úspěšný dialog*. s. 19

⁸⁶Tamtéž, s. 20

⁸⁷Tamtéž, s. 21

⁸⁸Srov. Úlehla, I., *Umění pomáhat: uebnice metod sociální praxe*. Praha: SLON, 2005, s. 15, ISBN 80-86429-36-9

informace slouží proba nímu ú edníkovi k tomu, aby mohl z informací ú inn vybírat, k tomu pot ebuje rozum t tomu, co d lá, pro to d lá a k emu je to dobré. P íprava p iná-í proba nímu ú edníkovi smysluplná vysv tlení pro jednotlivé volby.⁸⁹

Po této fázi následuje fáze otev ení, p i které dochází k navázání kontaktu s klientem.

Otev ení pomáhá ke spole né práci s klientem, pro tuto fázi je typické sjednávání sch zky, první v ty a uvedení do místnosti proba ního ú edníka a také první rozhovor. V této fázi jde o to, aby proba ní ú edník vytvo il pro klienta dostatek bezpe í.⁹⁰

Po této fázi p ichází fáze zvaná dojednávání. Tato fáze je d lefitá z toho d vodu, že zde proba ní ú edník nabízí své možnosti a znalosti své profese, které pomohou klientovi s e-ením jeho situace.

Dojednávání je charakterizováno jako špozice proba ního ú edníka a objednávka klienta. Cílem je, aby bylo ob ma stranám jasné, co proba ní ú edník m že nabídnout a co si klient p eje.⁹¹ Je to také považováno za základ profesionální odbornosti proba ního ú edníka, kterou vyuffívá k tomu, aby byl klient p izván k e-ení v dialogu a spolupráci jako plnohodnotný a rovnocenný partner. V této fázi proba ní ú edník ví, že to, co navrhuje jsou pouze návrhy, ze kterých si klient vybere a tím dojde k dohod , na které oba pracují.⁹² Dojednávání sm uje k zakázce. Zakázka vymezuje oblast spolupráce a cíl spolupráce.⁹³

Dojednávání je dovednost, kterou musí proba ní ú edník rozvíjet. Smyslem dojednávání je dosáhnout:

- *š vyty ení smysluplného cíle spole né práce,*
- *zapojení klienta do rozhodování a volby spole né innosti,*
- *vytvo ení spole ného m ítky k posouzení pokroku zm n a zdolání úkol ,*
- *vytvo ení prostoru pro spolupráci.*⁹⁴

Na tuto fázi navazuje fáze pr b hu, která tvo í sou ást rozhovoru.

Pr b h je u rozhovoru d lefitý z toho d vodu, že udržuje uflite né pracovní vztahy. Jde o to, aby se dosáhlo spole ného cíle a tím se vy e-il problém.⁹⁵

⁸⁹ Tamtéfl, s. 17

⁹⁰ Srov. Úlehla, I., *Um ní pomáhat.* s. 15

⁹¹ Tamtéfl, s. 15

⁹² Tamtéfl, s. 63

⁹³ Tamtéfl, s. 65

⁹⁴ Tamtéfl, s. 66

⁹⁵ Tamtéfl, s. 15

Poslední fází je fáze ukončení, která ukončuje spolupráci probačního úředníka s klientem.

Ukončení rozhovoru je založeno na ověření úspěchu a zhodnocení společné práce.⁹⁶

5.2 Komunikace a etika

Tuto kapitolu zde uvádím z toho důvodu, že komunikace i etika tvoří součást profese probačního úředníka. Ve své diplomové práci chci touto kapitolou poukázat na souvislost komunikace a etiky. Jde mi o to, aby si člověk uvědomil, že je možné propojit komunikaci s etikou.

Nejprve se budu zabývat historií komunikace a kdo se komunikací zabýval. Autoři, které uvádím v souvislosti s komunikací a etikou, se tímto propojením zabývali už dříve.

Prvním autorem, o kterém se zmíním, je Jürgen Habermas.

Jürgen Habermas se zabýval komunikací, napsal knihu *Teorie komunikativního jednání*. V této knize soustřeďuje základní myšlenky ve své koncepci etiky diskursu. Jeho názory jsou ovlivněny zejména etikou Kanta a některými myšlenkami mladého Marxe, zvláště problematikou odcizení. Jeho rané práce jsou zaměřeny na zkoumání bariér nerovnosti moci, které v komunikačním systému zabraňují společensky znevýhodněným skupinám, aby zaujaly stanovisko k panující interpretaci společenské hierarchie. Komunikace je podle něj základním předpokladem k tomu, aby lidský rod prosperoval. Klade důraz na vzájemné uznání identity a hledání nenásilných forem shody v hodnotách, principech a způsobech nazírání, díky kterým by nebylo možné prakticky flit.⁹⁷

Podle Habermase je možné ve společnosti rozlišit dva způsoby jednání. Strategické a komunikativní. Strategické jednání je zaměřené na úspěšné dosažení vytyčených cílů na určitý konkrétní zisk. Toto jednání je zaměřené na sledování těchto cílů, aniž by hledalo souhlas svého okolí. Pro komunikativní jednání je typické zaměření na dorozumění a snaží se o koordinaci vlastních plánů s plány a cíly ostatních. Jednat

⁹⁶ Tamtéž, s. 15

⁹⁷ Srov. Rolný, I., Lacina, L., *Globalizace, etika, ekonomika*. s. 84

komunikativní znamená v praxi dodržovat sociální a kulturní ustálená pravidla. Komunikace má informační stránku, která je charakteristická pro obsah sdělení, dle jejíhož obsahu zde hraje významnou roli obsah, který určuje smysl komunikace. Pro Habermase tvoří komunikativní jednání základní mechanismus fungování jakékoli společnosti. Je to z toho důvodu, že je zaměřeno na dorozumění a porozumění si, což patří mezi zásadní předpoklady společenského konsensu. Jedná se o určitý proces jednání a proces pouhého přenosu informací s tímto procesem intersubjektivního dorozumění. V životě společnosti se také mohou objevit stavy, kdy je potenciál racionality komunikativního jednání blokován a to z různých příčin. Lidé, kteří se pohybují v diskursu, nemají náhle možnost argumentačně vystoupit a dochází k odcizení v komunikačních procesech. Komunikativní jednání, pro které je charakteristické vzájemné porozumění, za něž není nahrazováno strategickým jednáním, které může v různých vztazích nabývat rozhodujícího významu. Ve společnosti se může objevovat krize solidarity a konjunktura individualismu. Základní tezí etiky diskursu, dle Habermase, je požadavek normativního upřednostnění komunikativního jednání před strategickým. V komunikativním jednání se objevují diskursy, které vedou k dorozumění a porozumění.⁹⁸

Mezi dalšími dlejšími pojmy Habermasovy etiky diskursu bychom měli zmínit termín *flitý sv t*.

Součástí komunikativního jednání je kontext *flitého sv ta*, jež tvoří pozadí kulturního prostředí porozumění a tak zahrnuje sociálně přijímané vzory výkladu a systémy norem.⁹⁹

Jedná se konkrétně o rámec kulturního prostředí skládajícího se z tradicí drfřeného způsobu uvážování a určitého *vflitého* hodnotového konsensu. *flitý sv t* je brán jako zdroj interpretace *sv ta*, který reprezentuje sumu základních představení, norem a hodnot, které se předávají kulturní tradicí. Jestliže tradiční normy a hodnoty platí a jsou dostatečně jako vodítka pro základní principy v dané společnosti, nevyskytují se v dané společnosti žádné mravní problémy. Jestliže tomu tak není, je třeba v komunikativním jednání nastolit pomocí diskursu dorozumění o tom, jestli jsou subjektivní zájmy individua a cíle ostatních vzájemně slučitelné.¹⁰⁰

⁹⁸ Tamtéž, s. 85

⁹⁹ Srov. Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. s. 231

¹⁰⁰ Srov. Rolný, I., Lacina, L., *Globalizace, etika, ekonomika*. s. 85

Na tomto základ formuluje Habermas v etice diskursu princip univerzalizace. Tento princip zní: *š Každá platná norma musí splňovat podmínku, že v-ichni zú astn ní mohou bez nucení akceptovat následky a vedlej-í úinky, jeř pravd podobn v-yplynou z jejího obecného zachování pro uspokojení zájm každého jednotlivce.*¹⁰¹

Tento princip je brán jako argumenta ní pravidlo. Nejedná se o obsahovou premisu, ze které by bylo možné odvodit normy, ale jde o normativní stanovení procedury. Toto zmín né hledisko je bráno jako zásada etiky diskursu, zde jde o to, aby každá platná norma dosáhla souhlasu v-ech zú astn ných, kde je d leřité to, aby se mohli praktického diskursu fakticky zú astnit.¹⁰²

Zmín ný princip univerzalizace se také nachází v Kantov etice, p evářn v jeho kategorickém imperativu, ve kterém je jeho základem ú el o sob . Samotný Habermas vidí rozdíl mezi jeho etikou diskursu a Kantovým kategorickým imperativem. Kant sv j kategorický imperativ p evářn vztahuje k subjektivnímu v domí (sv domí), které uvařuje nad tím, zda je možné u konkrétní maximy možné pořadavek, aby se stala obecným zákonem nebo zda odpovídá ur ité pravidlo této maxím . Etika diskursu se snaří o p eloření ze subjektivního v domí do reálné komunikace.¹⁰³

Dále se zmíním o p edpokladech diskursu, které jsou d leřité pro princip univerzalizace.

Mezi p edpoklady diskursu adíme podmínky úsp chu dorozum ní, které obsahují t i roviny. Jsou jimi logická rovina produkt , dialektická rovina procedur a rétorická rovina proces .¹⁰⁴

Logická rovina produkt se snaří o to, aby ú astníci dokázali argumentovat formáln rozumn . Jedná se o konzistentní argumentaci, která se řídí logickými a sémantickými pravidly.¹⁰⁵

Dialektická rovina procedur je zam ěna na v-e, co je d leřité pro spole né hledání pravdy, která má povahu sout ře. Zde je d leřitá p í etnost ú astník , kde by bylo možné e-ít obecná pravidla, která tvo ří sou řást kompetence p i rozd lování úkol v argumentaci.¹⁰⁶

¹⁰¹ Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. s. 232

¹⁰² Tamtéř, s. 232

¹⁰³ Tamtéř, s. 233

¹⁰⁴ Srov. Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. s. 233

¹⁰⁵ Tamtéř, s. 233

¹⁰⁶ Tamtéř, s. 233

Rétorická rovina proces se snaží o vytvoření ideální aové situace. Dbá na to, aby byly splněny obecné podmínky symetrie a jejich úkolem je zajistit to, aby nedošlo k zastavení komunikace.¹⁰⁷

Pokud shrneme předpoklady diskursu, jde o to, že jejich úkolem je zajistit účastníkům diskursu v argumentaci rovnost.

Dalším autorem, který se zabýval etikou komunikace, je Karl-Otto Apel. Vypracoval základní myšlenky této etiky. Jedná se o transcendentální pragmatiku, základní normy a regulativní principy.

Transcendentální pragmatika vychází ze spojení myšlení a e i. V Aplově pojetí komunikace předpokládá ideální komunikační pospolitost. Tato idea obsahuje podmínky všech komunikací. Jeho pojetí se vztahuje na transcendentální intersubjektivitu. V ideální komunikační pospolitosti jde o smysluplné dorozumění a o vytvoření konsensu o pravdivosti něho. Zde je předpokladem smysl diskuse.¹⁰⁸

Základní normy tvoří součást etiky komunikace. Jejich součástí jsou eticko-normativní zásady:

a) *š V-ichni zainteresovaní-v-echny komunikace schopné bytosti přítomnosti a budoucnosti jsou do pospolitosti argumentace připuštěni jako rovnoprávní partneři.*¹⁰⁹

b) Povinnost pravdivosti všech účastníků argumentační pospolitosti.¹¹⁰

c) Argumentativní zodpovědnost všech tvrzení i nároků.¹¹¹

Regulativní principy vznikly na základě napětí dlouhodobé strategie mravního jednání, na tomto základě byly formulovány dva regulativní principy.¹¹²

První regulativní princip se zabývá zabezpečením péřití lidského rodu jako reálné komunikační pospolitosti. Druhý regulativní princip se snaží o uskutečnění ideální komunikační pospolitosti, která bude uskutečněna v reálné komunikační pospolitosti.

Na závěr bych shrnula, že komunikace a etika tvoří součást jednání ve společnosti. Pokud lidé budou znát zásady komunikace a etiky, budou se moci lépe domluvit s jinými lidmi, pomůže jim to při řešení konkrétních situací a snáze najdou řešení.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 233

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 236

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 236

¹¹⁰ Tamtéž, s. 236

¹¹¹ Srov. Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. s. 237

¹¹² Tamtéž, s. 237

6 Vyuffití etických teorií v praxi proba ního ú edníka

Pro etiku je typické to, že ji můžeme charakterizovat jako kodex nebo též soubor principů, podle kterých lidé žijí. Etiku nemůžeme považovat jen za část vdeckou oblast, která by byla oddělena od života člověka. Právě naopak, etika vychází z každodenního života a na jakým způsobem ovlivňuje člověka při jeho rozhodování v běžných situacích, které jsou součástí jeho života. Člověk má v podstatě zakotvenou etiku, od které ví, že se musí rozhodovat mezi správným a nesprávným jednáním. Tyto úvahy zamstávají mysl člověka a díky tomu se stávají základní látkou, z které je možné vytvořit etické teorie.¹¹³ Podle mého názoru etické teorie stojí na předpokladu, že lidé mají povědomí o tom, jaké jednání je správné a špatné a na tomto základě jsou schopni správně jednat.

Etické teorie můžeme označit jako způsob soby, pomocí kterých je možné ospravedlnit určitá rozhodování. Jedná se o postup, ve kterém shrnujeme informace a vzájemně si konkurující hodnoty a zájmy, díky kterým můžeme formulovat odpověď na otázku, šco bychom měli dělat? (Shannon, 1987)¹¹⁴

Etické teorie se používají v situacích, kdy se objeví konflikt při práci s klientem.

Na úvod bych nejprve vysvětlila pojem konflikt a jak souvisí s prací proba ního ú edníka.

Při práci proba ního ú edníka se vyskytnou i konflikty, se kterými si musí umět poradit.

Slovo konflikt je latinského původu, conflictus, což znamená srážku. Toto slovo je sloveno z předpony con, které znamená spolu, s ním, a z kořene odvozeného od slovesa fligo, udeřit, uhořit, jež se odvozuje od spojení s koho s ním zasáhnout. Předpona naznačuje, že to není jednostranná záležitost, ale že je k tomu zapotřebí nejméně dvou.¹¹⁵

Konflikt můžeme popsat jako proces, kdy jedna strana vynakládá v domé úsilí na zmaření snahy druhé strany, kdy cílem je znemožnit dosažení konkrétních zájmů nebo zájmů.¹¹⁶

¹¹³ Srov. Popkin, R. H., Stroll, A., *Filosofie pro každého*. Praha: Ivo flelezný, 2000, s. 16-17, ISBN 80-240-0257-4

¹¹⁴ Srov. Munzarová, M., *Zdravotnická etika od A do Z*. Praha: Grada, 2005, s. 17, ISBN 80-2471024-2

¹¹⁵ Srov. Škrtek, M., *Konflikty v řízení a řízení konfliktů*. Praha: Management Press, 2000, s. 11, ISBN 80-85943-81-6

¹¹⁶ Srov. Janktová, R., *Rodinná mediacce*. eské Budějovice, 2010, s. 23, bakalářská práce, Jihoeská univerzita, Teologická fakulta, Katedra praktické teologie, vedoucí práce Mgr. Lucie Malířková.

šP i komunikaci m fle dojít ke konfliktu z nedorozum ní. Komunika ní zdroj konfliktu p edstavuje ty p í iny, které pramení ze sémantických posuv , nedorozum ní i -umu v komunika ních kanálech. Pat í sem nap íklad nedorozum ní, kdy kařdý z ú astník komunikace hovo í o n em jiném. Toto mluvení dob e charakterizuje p ísloví, fle jeden mluví o koze a druhý o voze. V-eobecn by se dalo íci, fle konflikt pramení z nedostatku informací. Na druhou stranu také m fle konflikt za ít z nadbytku informací, kdy jsou lidé zahlceni informacemi a mají jich víc, neřl kolik dokářř zpracovat.¹¹⁷

šS komunika ními zdroji konfliktu souvisí i situace, tzv. vynucené nebo násilné volby. lov k není vřřdy schopen rozli-ít získané informace, ale p esto se n jak musí rozhodnout. Neví, zda výraz v obli eji druhé osoby n co znamenal, nebo byl náhodný, zda gesto, poznámka byly neúmyslné, nebo zám rné, zda ur ítá informace je fáma, nebo skute nost. Jeho omyl pak m fle být vylořen druhou stranou nesprávn a konflikt je nedaleko.¹¹⁸

Pro proba ního ú edníka je d leřřitě p i e-ení konfliktu, aby znal zásady e-ení konfliktu. Proba ní ú edník má za úkol identifikovat podstatu problému a m l by um t ur ít, pro je to problém. M l by um t objasnit d vody, pro práv tento problém existuje. Také by m l dokázat usm rnit klienta, aby mohl sám sv j problém vy e-ít. Posledním d leřřitým bodem je, aby proba ní ú edník dokázal podpo ít snahu klienta vy e-ít daný problém.¹¹⁹

Zde bych se zmínila o dvou d leřřitých pojmech, kterými jsou etické problémy a etické dilema.

Etické problémy švznikají v situaci, kdy je evidentní, jak by pracovník m l rozhodnout, ale toto rozhodnutí se mu osobn p í í.¹²⁰

Etické dilema šp edstavuje situaci, kdy si pracovník uv domuje dv nebo více vzájemn konfliktních mořřností, jak rozhodnout, p i emřř tyto mořřnosti p edstavují vzájemn neslu ítelné morální principy (nap . konflikt práva klienta na sebeur ení

¹¹⁷ Janktová, R., *Rodinná mediace*. s. 23

¹¹⁸ Tamtéřř, s. 23

¹¹⁹ Srov. McGill, A.N., *Řzení konflikt* . Praha: Grada Publishing, 1996, s. 21, ISBN 80-7169-136-4

¹²⁰ Ne asová, M., Dohnalová, Z., Tala-ová, R., *Vyuřřití vybraných etických teorií v praxi sociální práce*. Sociální práce/Sociálna práca 3/2010, s. 15, ISSN 1213-6204

a povinnost pracovníka chránit zdraví klienta).¹²¹ V etice tento pojem označuje situaci, kdy jednatel stojí před dvěma nepřijatelnými možnostmi konání.¹²²

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala dvě etické teorie, kterými jsou deontologismus a utilitarismus. Je mnoho etických teorií, ale vybrala jsem si tyto zmíněné teorie z toho důvodu, že při studiu oboru Etika v sociální práci na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích jsme tyto zmíněné etické teorie rozebírali a z tohoto důvodu jsem si je zvolila. Myslím si, že tyto teorie mi lépe umožní uchopit a zpracovat zvolené téma diplomové práce. Budu se snažit tyto teorie popsat a vysvětlit srozumitelným způsobem, aby to bylo srozumitelné pro čtenáře.

6.1 Pohled na zákon . 257/2000 Sb. z pozice deontologismu

Nejprve vysvětlím pojem deontologismus, na který následně navážu rozбором zákona . 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě .

Deontologismus

*š Deontologismus je nauka o povinnosti. Tato etika předpokládá, že povaha člověka je rozumová.*¹²³

Deontologismus je odvozen z eckého slova deon - co má být, povinnost.¹²⁴ Odpovídá na otázku šco bych měl dělat a tím dochází ke specifikaci závazků a mravní povinnosti. Pro tuto teorii je zásadní to, že člověk jedná mravně tehdy, pokud odpovídá plní závazky a mravní povinnost. Je zde jistota, že vlastní zájmy nebudou převažovat nad mravními povinnostmi. Může se zde jako příklad uvést jednání podle (biblického) Desatera a nebo podle Immanuela Kanta a jeho kategorického imperativu, kde je dleňlá maxima (*š Jednej tak, aby maxima tvé v le mohla vždy zároveň platit jako princip v-eobecného zákonodárství.*). Určitou výhodou je jasnost a jistota výchozího bodu a možným problémem může být necitlivost vůči následkům rigorózního jednání.¹²⁵

¹²¹ Tamtéž, s. 15

¹²² Srov. Jínek, J., Křížan, A., *Etická teorie a její aplikace o problém pro sociální práci*. Sociální práce/Sociální práce 2/2011, s. 126, ISSN 1213-6204

¹²³ Nečasová, M., Dohnalová, Z., Talašová, R., *Využití vybraných etických teorií v praxi sociální práce*. Sociální práce/Sociální práce 3/2010, s. 15, ISSN 1213-6204

¹²⁴ Srov. Matoušek, M., *Metody a řízení sociální práce*. s. 27

¹²⁵ Munzarová, M., *Zdravotnická etika od A do Z*. s. 17-18

Deontologismus zastává přesvědčení, že jednání může být morální nebo nemorální samo o sobě a jeho základem je imanentní povaha a nezávislost na následcích. Důležitý je úmysl jednatelů před výsledkem jednání. Je možné to ukázat na příkladu dodržení slibu nebo respektování práv druhých, kdy je to řádoucí ne kvůli tomu, že by takové jednání garantovalo dobré výsledky, ale proto, že dochází k plnění povinností.¹²⁶

V rámci deontologických přístupů se ukazují dvě základní rozlišení. První rozlišení se týká jednání (jednotlivých skutků) a pravidel jednání, kde je kladen důraz na specifické jednání za určité situace nebo na typy jednání a pravidla tohoto jednání. Druhé rozlišení se zabývá pravidly jednání, která rozlišíme na absolutní povinnost a platnost, kdy na první pohled připouští výjimky.¹²⁷

Deontologové zastávají názor, že normativní obsah některých pojmů, jakými jsou pojmy lidská důstojnost, základní individuální práva a spravedlnost, je možné zdůvodnit jen deontologicky.¹²⁸

Pojmem, kterým se také zabývá deontologismus, je lidská důstojnost. Lidskou důstojností se také zabýval John Rawls. Rawls ji označil pojmem sebeúcta (ohled na vlastní důstojnost), který má dvě stránky. První a zároveň nejdůležitější je smysl pro vlastní hodnotu, pevné přesvědčení jedince, aby uskutečnil svou představu o dobru ve svém životním plánu. Za druhé je sebeúcta důležitá v tom, že implikuje důvěru jedince ve vlastní schopnosti, pokud to závisí na možnostech člověka uskutečnit své zámyšly. Sebeúcta je důležitá pro to, aby jedinec usiloval o to, co je pro něj důležité, hodnotné a zároveň mu to přineslo radost. Proto je pro jednání člověka podstatnou slovkou v jeho životě. Člověk činí to, co mu dává radost a má k tomu motivaci. Pokud mu však jednání nepřinese radost ani potěšení z realizace, tak člověk nemá chuť cokoliv dělat. Pro člověka je důležité, aby u něj došlo k osobnímu ocenění nebo kdy uznají a potvrdí něčím jinými lidmi, kteří jsou podobně hodnoceni a v jejich společnosti se cítíme dobře.¹²⁹

Dalším představitel, kterého můžeme zařadit do tohoto proudu, je Immanuel Kant se svým kategorickým imperativem.

Kategorický imperativ navazuje na morální princip. Empiristickou etiku tvoří základ, jímž je člověk, kterého je třeba brát v úvahu jako smyslově-empirickou bytost. Praxe je determinována smyslovou motivací libostí a nelibostí a rozum je při tom

¹²⁶ Srov. Matoušek, M., *Metody a řízení sociální práce*. s. 27

¹²⁷ Srov. Týmek, V., *Deontologismus*. Přednáška v rámci přednášek Teoretická východiska aplikace etiky v sociální práci. Obor Etika v sociální práci, I. ročník, zimní semestr 2011. Záznam dostupný v archivu autorky.

¹²⁸ Tamtéž

¹²⁹ Srov. Rawls, J., *Teorie spravedlnosti*. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 260, ISBN 80-85605-89-9

uplatován jen jako rozum instrumentalizovaný. Ukázalo se však, že člověk není jen smyslov-empirickou, přirodně animální bytostí, nýbrž že tuto rovinu přesahuje rozumov-duchovní transcendentalitou. Z transcendentální difference je patrné, že motivace libostí a nelibostí netvoří jedinou motivaci naší praxe, ale že může existovat transcendentální motivace, která se od motivace libostí a nelibostí liší, jedná se o motivaci z jiného rozumu, smyslov neinstrumentalizovaného rozumu. Na tomto základě je možné usoudit, že naše praxe probíhá ve dvojí motivaci. Jedná se o motivaci smyslov-empirickou (motivace libostí a nelibostí) a motivaci transcendentální (motivace z jiného rozumu).¹³⁰

Kant se zabývá motivací z rozumu. Podle něj motivace z jiného rozumu musí být čistá. To znamená, že musí být ve svém ústředním hledisku *šprota v-í motivace libostí a nelibostí*.¹³¹ Nesmí překládat nic empirického, neslibuje slast a nemotivuje osobním prospěchem nebo materiálními statky. Pro motivaci z rozumu, která se vztahuje k praxi, je potřeba ji vnímat jako nepodmíněné povinnosti, přikaz a čistou povinnost, který tvoří hlavní důvod její motivace. Je to tedy povaha nepodmíněného, a tudíž kategorického imperativu. Pro tuto kategorickou motivaci z rozumu jasně vyplývá, že vychází z rozumové povahy každé rozumové bytosti. *Šťastný rozum se stává praktickým a priori sám ze sebe*.¹³² Tím dochází k uplatnění tohoto kategorického nároku povinnosti, který je obecně lidským.¹³¹

Tento kategorický imperativ má dva momenty. Na jedné straně tento čistý rozumový motiv má mít povahu nepodmíněné (kategorické) povinnosti. Zároveň v sobě obsahuje transcendentální moment. Tento moment záleží v ideji obecného zákona. Na druhé straně musí mít možnost rozumový motiv se vztahovat na konkrétní praxi v životě. Obsahuje empirický moment. Tento empirický moment Kant používá při mluvení o maximách naší jednání.¹³²

Nejprve vysvětlím pojem maximy a poté kategorický imperativ.

Kant charakterizuje maximy jako subjektivní praktické zásady, které obsahují všeobecné určení vle. Všeobecné zásady nám pomáhají při orientaci v každodenní praxi, podle nich dokážeme subjektivně rozlišit, co je potřebné, užitečné, osvědčené a přijatelné. V jednotlivých situacích se orientujeme díky těmto zásadám, a tudíž

¹³⁰ Srov. Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. s. 49

¹³¹ Tamtéž, s. 50

¹³² Srov. Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. s. 51

pro nás jednotlivé situace nejsou nové, a proto dokážeme podle nich ídit na-e jednání.¹³³

Kant rozli-oval mezi kategorickým imperativem a hypotetickým imperativem. Hypotetický imperativ charakterizoval jako p edpis a návod, díky kterému je mořné dosáhnout ur ítého cíle tehdy, pokud budeme jednat tak a tak. Týká se opatrného jednání, které m ěme nazvat jako jednání z chytrosti.

Naopak kategorický imperativ p ikazuje jednání a není brán ohled na ú ínek, které takové jednání m ě mít. Je zalofen na form p íkaz , kde je ur eno, aby lov k d lal to a to a d lal to bezpodmíne n . Jedná se o stanové pravidlo, které p i dodřfování zajistí, ě lov k, který jedná podle n j se chová moráln .¹³⁴

Kant formuloval kategorický imperativ n kolika zp soby.

Prvním je: *šJednej jen podle té maximy od níř m ě–zárove chtít, aby se stala obecným zákonem.*¹³⁵ Touto maximou chce nazna it, ě by m l lov k jednat tak, aby se kařdě jeho jednání mohlo stát obecným zákonem.

Druhou je: *šJednej tak, abys pouřřl lidství, jak ve své osob , tak i v osob kařděho druhého vřdy zárove jako ú el a nikdy pouze jako prost edek.*¹³⁶ K tomuto druhému zp sobu má velmi blízko tzv. zlaté pravidlo, které íká: šNed lej druhým to, co nechce–, aby oni d lali tob .ō Tato formulace se snaří o to, aby lov k m l úctu k ostatním lidem, proto ě jsou to stejné rozumové bytosti jako on. Hlavním poselstvím je vnímání lidí jako samotného ú elu, stejn tak jako je ú elem konkrétní lov k, který tak na sebe pohřří. Je kladen d raz na to, ě nemáme brát jiného lov ka jako pouřý prost edek k dosaření cíle, kterého chceme dosáhnout, ale musíme brát ohled na jeho lidství a také, ě je tento lov k rozumovou bytostí.

Kant pohřří na lov ka jako toho, jenř je hoden úcty, má svoji d stojnost, proto ě je schopen si ze své svobody a své racionality ukládat povinnosti. Být d stojný zárove znamená, ě lov k musí uznat i d stojnost druhého.¹³⁷

Podle mého názoru je tato formulace podstatnou sou ástí demokracie. Zde je brán ohled na v–echny osoby a na to, ě jsou v–ichni lidé stvo ení a to tvo í základ, ě jsou si v–ichni rovni. Je to zárove ochrana lidí, aby nedocházelo k diskriminaci p ed zákonem a byla respektována a dodřřována základní lidská práva.

¹³³ Tamtéř, s. 51

¹³⁴ Srov. Popkin, R.H., Stroll, A., *Filozofie pro kařděho*. s. 62

¹³⁵ Kant, I., *Základy metafyziky mrav* . 2. vydání, Praha: Svoboda, 1990, s. 84, ISBN 80-205-0152-5

¹³⁶ Tamtéř, s. 91

¹³⁷ Srov. Rolný, I., Lacina, L., *Globalizace, etika, ekonomika*. s. 37

Kant se snaží říci to, že by zájmy každého člověka měly být zaručeny i v konfliktu s druhým člověkem. Jde o to, aby i v konfliktu byl člověk brán jako lidská bytost, která má svou hodnotu a ta by také měla zajistit rovnost před zákonem.

Na závěr bych shrnula Kantovo učení. Kant chápe člověka jako svobodnou rozumovou bytost. Člověk je schopen nezávisle na sklonech a preferencích, které jsou dány přírodou, volit podle svého rozumu. Kant tvrdí, že člověk je jediný se schopností ukládat si povinnost. Povinnost je formulována jako jednoduché pravidlo nebo norma. Tato povinnost má vést člověka ke správnému a spravedlivému rozhodnutí. Pokud člověk koná svou povinnost, nesmí přemýšlet nad otázkou, jestli je to pro konkrétního člověka ta nejvýhodnější varianta. Podle něj je morální pravidlo takové, které je možné použít ve všech situacích.¹³⁸

Kategorický imperativ bych shrnula následovně. Kategorický imperativ se snaží o uplatnění akceptace motivací našeho jednání, protože je použitelný za všech okolností a do určité míry je měřítkem ostatních norem. Jedná se o příkaz, aby lidé jednali podle takové normy, u které by si přáli, aby byla brána jako obecně platný zákon, který bude platit pro všechny. Snaží se nastolit univerzální vzorce jednání, které by nebyly závislé na konkrétní situaci. Hlavním úkolem je to, aby lidé uvažovali nad následky svého chování předtím, než ho vykonají. Jde o nastolení požadavku, aby lidé jednali spravedlivě. *„Etika se stává garancí spravedlnosti, zrovnoprávnění všech lidí.“*¹³⁹

Na závěr, této kapitoly o deontologismu, bych shrnula, že důležitým rysem Kantovské etiky je důraz na racionalitu a důležitost vůle. Podle Kanta, jediný dobrý čin je ten, který je učiněn se smyslem pro povinnost (jako opak záliby).¹⁴⁰

Praktické propojení zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě s deontologismem

Záměrem v této kapitole je ukázat propojení deontologismu se zákonem č. 257/2000 Sb. Na začátku této kapitoly bych ráda upozornila na to, že na tomto zákoně chci poukázat na konkrétní paragrafy, které souvisí s deontologismem. Z tohoto důvodu nebudu citovat celý zákon, ale jen ty které paragrafy, které se k tomuto pojmu vztahují.

¹³⁸ Tamtéž, s. 36

¹³⁹ Tamtéž, s. 37

¹⁴⁰ Srov. Banks, S., *Ethics and Values in Social Work*. New York: Palgrave, 2001, s. 25, ISBN 0-333-94798-3

Nejdleňší je inností, kterou vykonává proba ní ú edník, je organizování a provád ní probace neboli dohledu.

K probaci se vztahuje § 2 odstavec 1, který zní:

š(1) Proba ní se pro ú ely tohoto zákona rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obvin ným, obřalovaným nebo odsouzeným (dále jen š obvin ným), kontrola výkonu trest nespojených s odn tím svobody, v etn ulořených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zku-ební dob podmín ného propu- ní z výkonu trestu odn tí svobody, dále individuální pomoc obvin nému a p sobení na n j, aby vedl ádný řivot, vyhov l soudem nebo státním zástupcem ulořeným podmínkám a tím do- lo k obnov naru- ených právních i společ enských vztah .¹⁴¹

Tento paragraf, z pohledu deontologismu, poukazuje na povinnost proba ního ú edníka, aby zajistil výkon dohledu a v pr b hu této zku-ební doby kontroloval klienta, zda vede ádný řivot, jestli plní ulořené povinnosti. Toto v-ak není jediná povinnost, kterou má proba ní ú edník v í klientovi. Mezi jeho dal-í povinnosti, které vyplývají z tohoto paragrafu, pat í poskytování pomoci klientovi v problémových situacích, kdy si klient neumí pomoci. Také má za úkol motivovat klienta, aby se pokusil vy e-ít problémy, které nastaly v d sledku spáchaní trestné innosti. Zde se jedná o náhradu -kody a urovnání konfliktu s po-kozeným. Tyto povinnosti proba ního ú edníka se také vztahují i na pomoc klientovi, aby se znovu integroval do společ nosti.

D leňšíým paragrafem je §7 odstavec 1 ařl 3, který definuje dal-í povinnosti proba ního ú edníka. Tento paragraf zní: *š(1) Ú edník Proba ní a media ní služby je p í výkonu své funkce povinen ídit se zákony, jinými právními p edpisy a pokyny p edsedy senátu nebo samosoudce a v p ípravném ízení státního zástupce, které v-ak nesmí sm ovat ke zp sobu a výsledku provád né mediace. P ítom musí postupovat odpov dn , respektovat a chránit lidská práva a svobody, d stojnost lov ka a vyvarovat se jednání, které by mohlo vést ke zma ení ú elu trestního ízení nebo vzbuzovalo pochybnosti o jeho objektivit a nestrannosti. P í nedořfení t chto povinností m ře p edseda senátu nebo samosoudce a v p ípravném ízení státní zástupce v c ú edníkovi Proba ní a media ní služby odejmout. (2) Ú edník Proba ní a media ní služby je oprávn n zji-ovat stanovisko obvin ného k podmín nému*

¹⁴¹Srov. Zákon . 257/2000 Sb., o Proba ní a media ní služb , ř[online]", ř[cit.2013-01-02]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

*zastavení trestního stíhání, k uložení trestu obecně prospěšných prací nebo k uložení jiného trestu nespojeného s odnětím svobody, a pokud jde o schválení narovnání, zjišťovat stanovisko obviněného i poškozeného. (3) Poruší-li obviněný podmínky, omezení i povinnosti stanovené mu v rámci dohledu, nebo omezení i povinnosti uložené mu v rámci některého trestu nespojeného s odnětím svobody, podmíněného zastavení trestního stíhání anebo podmíněného propuštění prováděného úředníkem Probační a mediační služby, informuje o tom úředník předsedu senátu nebo samosoudce a v pípravném řízení státního zástupce. Při méně závažném porušení stanovených podmínek, omezení i povinností může úředník Probační a mediační služby upozornit obviněného na zjištěné nedostatky a dát mu poučení, že v případě opakování nebo závažnějšího porušení stanovených podmínek, omezení i povinností bude o tom informovat předsedu senátu nebo samosoudce a v pípravném řízení státního zástupce.*¹⁴²

Z tohoto paragrafu vyplývají, pro probačního úředníka, povinnosti respektovat zákon a jaká sankce ho čeká, pokud ho nebude dodržovat. Probační úředník musí ke své práci postupovat odpovědně, musí respektovat lidská práva a svobody a také důstojnost člověka. Probační úředník musí být objektivní a nestranný. Jeho povinností je zjistit stanovisko obviněného k uložení trestu. Pokud obviněný poruší povinnosti, je probační úředník povinen upozornit ho na možné důsledky takové jednání. Pokud i přesto obviněný nadále poruší uložené povinnosti, je probační úředník povinen o této skutečnosti informovat konkrétní osoby, kterými jsou předsedu senátu, samosoudce nebo státní zástupce.

Paragraf 8 odstavec 1 obsahuje: *Úředník Probační a mediační služby je vyloučen z provedení úkonů probace nebo mediace z obdobných důvodů, které zákon stanoví pro vyloučení orgánů jiných v trestním řízení.*¹⁴³ *Jakmile se úředník dozví o skutečnostech, pro které by mohl být vyloučen, oznámí to neprodleně předsedovi senátu nebo samosoudci a v pípravném řízení státnímu zástupci. V řízení může*

¹⁴² Srov. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, [online], [cit.2013-01-02]. Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

¹⁴³ Zákon č. 141/1961 Sb. Trestní řád §30 odst. 1zní: *ŠZ vykonávání úkonů trestního řízení je vyloučen soudce nebo předsedící, státní zástupce, policejní orgán nebo osoba v něm sloužebně jiná, u níž lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jejichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájci, zákonným zástupcem a zmocněncem, nebo pro poměr k jinému orgánu jinému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. Úkony, které byly učiněny vyloučenými osobami nemohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení.*

do doby, než je o vyloučení rozhodnuto, učiní jen takové úkony, které nesnesou odkladu.¹⁴⁴

Posledním paragrafem, o kterém se zmíním, je §9 odstavec 1, který zní: *§(1) Úředník Probační a mediační služby je povinen i po skončení pracovního poměru zachovávat mlčenlivost o věcech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce. Povinnosti mlčenlivosti se při výkonu probace nemohou dovolávat ve vztahu k policejnímu orgánu, soudu nebo státnímu zástupci. Stejně se nemůže dovolávat mlčenlivosti v ústředním ministerstvu, pokud jde o údaje potřebné k plnění závazků podle vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána.*

Toto jsou povinnosti, které vyplývají z tohoto zákona, a jimž se probační úředníci musí řídit při výkonu svého povolání. Zároveň v sobě obsahují prvky deontologismu, jehož hlavním cílem je dodržení povinností.

6.2 Pohled na zákon . 257/2000 Sb. z pozice utilitarismu

Na začátku této kapitoly vysvětlím pojem utilitarismus, který použiji pro jiný náhled na zákon . 257/2000 Sb.

Utilitarismus

Utilitarismus odíme k empiristické etice. Empiristická etika nepotvrzuje samostatná pravidla rozumu, který by byl nezávislý na motivaci libostí a nelibostí a jeho význam pro sebeurčování na základě svobody, díky které se rozum ze sebe stává praktickým. V empirismu je rozum považován za instrumentální, mluvíme ho tedy označit za rozum, který je ve službě motivace libostí a nelibostí. Z tohoto důvodu jsou v empiristické etice všechny imperativy hypotetické. Etická pozice, která je vázána na motivaci libostí a nelibostí, nazýváme hédonismus. Pojem hédonismus vychází

¹⁴⁴ Zákon . 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, §[online]", §[cit.2013-01-07]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

z eckého hédoné, které p ekládáme jako slast, libost. Empiristická etika je hédonistická.¹⁴⁵

Empirismus uznává vlastní morální cit, jedná se o sympatii a benevolenci k druhým lidem. Zde se po ítá s empiristickým rámcem, kdy se morální cit stává smyslov instinktivním impulzem, který vstupuje do motivace libostí a nelibostí. Rozum je v etice citu instrumentalizován. Rozum má za úkol najít mofnosti a cesty, jak dosáhnout cíle, který stanovil cit.¹⁴⁶

Díky této empiristické etice se vyvinul utilitarismus. Mezi jeho hlavní p edstavitele adíme J. Benthama, J. St. Milla a H. Sidgwicka.¹⁴⁷

Základní pozice utilitarismu je mofné charakterizovat jako ty i principy. Tato kombinace princip dáva mofnost posuzovat mravn í jednání a normy na empiricko- racionálním základ .¹⁴⁸

Utilitarismus je mofné chápat jako normativní etiku, která se snaží popsat relativn jednoduché, empiricky uchopitelné kritérium mravn ího posuzování.¹⁴⁹

Principy je mofné charakterizovat s ohledem na mravn í jednání.¹⁵⁰

Prvním principem je **princip následk** . Jedná se o mravn í hodnocení, které má sv j základ v následcích, konsekvencích nebo ú incích, které m íeme od jednání o ekávat. Na tomto základ by se dalo íct, íe neexistuje íádné jednání, které by se dalo ozna it za mravn í správné nebo nesprávné samo o sob . Mravn í soud, který se zabývá jednáním, se zam ũje na to, co jednání zp sobuje. Tento princip je mofné nazvat jako princip teleologický (z eckého telos = cíl) a odli- ũje teleologickou pozici od deontologické (z eckého deon = povinnost).¹⁵¹

Druhým principem je **princip uflite nosti**. Jedná se o kalkul konsekvencí, kde je t eba uvaflovat o tom, do jaké míry mohou být následky jednání prosp -né pro skute n ní dobra o sob . Nejedná se o to, íe by utilitarismus vztahoval uflite nost svévoln a nihilisticky na libovolné cíle, ale na dobro o sob jako nejvy- í hodnotu nebo nejvy- í dobro. Kritérium uflite nosti staví na teorii dobra o sob .¹⁵²

T etím principem je **princip hédonismu**. Utilitarismus m íe defínovat dobro o sob pouze hédonisticky. D leflité je uspokojování lidských pot eb a zájm , které

¹⁴⁵ Srov. Anzenbacher, A., *Úvod do filosofie*. s. 291

¹⁴⁶ Tamtéfl, s. 292

¹⁴⁷ Tamtéfl, s. 292

¹⁴⁸ Srov. Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. s. 32

¹⁴⁹ Tamtéfl, s. 32

¹⁵⁰ Tamtéfl, s. 32

¹⁵¹ Srov. Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. s. 32

¹⁵² Tamtéfl, s. 32

obsahují slast, radost a štěstí. V tomto principu jde o to, že si každý určí uje v plánu svého života své vlastní preference a tím i profil svého hedonistického kalkulu. Dobrem o sobě je lidské štěstí. Toto štěstí záleží v tom, co si určí každá osoba sama pro sebe. Takto pojeté dobro je praktickým probrněním do neomezeného množství subjektivních preferencí, sklonů a zájmů. Pro dobro o sobě tedy v utilitarismu není rozhodující kvalitativní obsah štěstí, nýbrž kvantita pocitu štěstí nezávisle na kvalitativním obsahu.¹⁵³

tvrtým principem je **sociální princip**. V návaznosti na pozice Huma a Smithe odmítá utilitarismus egoistický hedonismus. Jde o to, že v mravním kalkulu nejde jen o štěstí samotného jednatelého, ale o štěstí všech, jichž se jednání dotýká, o šco možná nejvíc štěstí co možná nejvíc po tu lidí (Bentham) a v posledku o sociální prospěch všech lidí. Do této sociální perspektivy jsou zahrnuta i zvířata a také požadavek blaha pro všechny cítící bytosti. Sociální prospěšnost se interpretuje kvantitativně-aditivně. To je definováno tak, že v kalkulu konsekvencí jde o co nejvíc štěstí sumu sociálního užitku nebo o nejvíc průměrný uáitek.¹⁵⁴

V této kapitole nastíním pohled na utilitarismus z pohledu jeho představitelů. Prvním z představitelů, o kterém se zmíním, je Jeremy Bentham.

Jeremy Bentham

Jeremy Bentham se zabýval sociálními podmínkami, které byly typické pro tehdejší dobu, prostě nemocnic a věznic. Snadil se najít teorii morálky, podle které by bylo možné jakoukoliv věc označit za správnou i nesprávnou podle toho, zda je ku prospěchu většiny občanů i nikoli.¹⁵⁵

Zastával princip užitkovosti, který posuzuje jednání jako dobré i špatné na základě jeho důsledků. Užitkovost charakterizoval jako *švlastnost každé věci, která přináší prospěch, výhodu, potěšení, dobro i štěstí nebo brání konání nepravostí, přibolení bolesti, zla i neštěstí subjektu, jehož zájmy zvažujeme; je-li tímto subjektem jedinec, pak jde o blaho tohoto jedince.*¹⁵⁶

¹⁵³ Tamtéž, s. 33

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 33

¹⁵⁵ Srov. Thomson, M., *Pohled etiky*, s. 93

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 94

Jeho předpoklad vycházel z toho, že společnost je souborem jednotlivců, pro které je potřeba zajistit blaho a zároveň je to správné i pro společnost. Věřil, že každý člověk má stejné právo na to, aby se nechal rozhodnout nezávisle na situaci, ve které se nachází. Podle jeho návrhu by se mělo rozhodnout z hlediska: *š(1) jeho trvání; (2) jeho intenzity; (3) jak dosažitelné, bezprostřední a jisté je; (4) zda je zbaveno bolesti a má naději, že povede k dalšímu štěstí.*¹⁵⁷

Podle jeho názoru je každý člověk dobrý i špatný podle předpokládaných následků, které se týkají vytvoření maximálního možného blaha, které bude sdílet nejvíce lidí. Prvoadě je dosáhnout to, druhoadě je to, zda je daný člověk v souladu s pravidlem nebo zákonem. Hlavním cílem je dosažení blaha.¹⁵⁸

John Stuart Mill

Mill nechtěl ztratit závazek, který předložil Bentham. Co se týkalo lidské přirozenosti, byl v tomto ohledu realista. Byl si vědom toho, že někteří lidé jsou schopni dosáhnout vyššího blaha, avšak vlivem přehřívání jsou schopni sáhnout po nižším blahu. Je to způsobeno vlivem nepevnosti charakteru člověka, kdy člověk zvolí to nejbližší dobro, i když ví, že jeho hodnota je menší a zároveň se z tohoto dosaženého dobra nemusí radovat.¹⁵⁹

Mill přijímá utilitarismus pravidel, jedná se o utilitaristický princip, který může být použit k vytvoření obecných pravidel, která mohou být ve výjimečných případech porušena, ale která by měla být brána v úvahu při posuzování výsledků jakéhokoli činu.¹⁶⁰

Mill přemýšlí o jednotlivých činech stejně jako o pravidlech, která by měla přispívat k obecnému dobru ve společnosti. Podle Milla je nejvyšším ospravedlnitelným mravní volby špocity svobodní lidstva. Může se zdát, že utilitarismus předkládá skoro mechanický způsob objektivního posuzování toho, co je a není správné (z určení předpokládaných důsledků činu), uplatnění tohoto principu je založeno na svobodě jednotlivce.¹⁶¹

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 94

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 94

¹⁵⁹ Srov. Thompson, M., *Přehled etiky*. s. 93-94

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 95

¹⁶¹ Tamtéž, s. 96

Také existuje moderní pojetí utilitarismu jednání. Toto pojetí tvrdí, že máme právo považovat za dobrý, pokud vede v dostatečné míře k blahu. Není potřeba dokazovat, že přinesl absolutní blaho.¹⁶²

Mezi další faktory, které přidáme k utilitaristickému hodnocení patří utilitarismus preferencí a motivace. Jedná se o preferenci zúčastněných osob a motivaci jednat určitým způsobem.¹⁶³

Utilitarismus preferencí je možné definovat jako utilitaristické posouzení situace, kde se bere v úvahu preference zúčastněných osob, kromě okamžiku, kdy jsou tyto preference v přímém rozporu s preferencemi ostatních. V jakékoli situaci je správné usilovat o co nejvyšší uspokojení preferencí všech zúčastněných. Jedná se o řešení situace, kdy se utilitarismus vyvíjí k vnučení určité představy o čísti n komu, kdo si čísti představuje jinak.¹⁶⁴

Pokud bude motiv na druhém místě za následky činu, i přesto je možné uplatnit princip užitečnosti v samotných motivech. *š Bentham byl přesvědčen, že motiv lovků v jakékoli situaci můžeme hodnotit jako lepší i horší podle jeho užitečnosti v dané situaci. Motiv sám je dobrý, jestliže v jeho důsledku blaho vzrůstá. To však neznamená, že jak později upozornil Sidgwick, že lovků musí být motivován touhou po co nejvyšším čísti pro co nejvyšší počet lidí.*¹⁶⁵

Praktické propojení zákona . 257/2000 Sb., o Proba ní a media ní slufb s utilitarismem

Na tento zákon je možné se podívat i z pohledu utilitarismu. Záměrem v této kapitole je ukázat propojení utilitarismu se zákonem . 257/2000 Sb. Na začátku této kapitoly bych ráda upozornila na to, že na tomto zákoně chci poukázat na konkrétní paragrafy, které souvisí s utilitarismem. Z tohoto důvodu nebudu citovat celý zákon, ale jen ty které paragrafy, které se k tomuto pojmu vztahují.

Prvním paragrafem je §2 odstavec 1, který zní:

š(1) Proba cí se pro účely tohoto zákona rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen obviněný), kontrola výkonu trest nespojených s odnětím svobody, v etn uložení povinností a omezení,

¹⁶² Tamtéž, s. 96

¹⁶³ Tamtéž, s. 96

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 97

¹⁶⁵ Thompson, M., *Přehled etiky*. s. 97

*sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a poskytnutí péče, aby vedl řádný život, vyhovl soudem nebo státním zástupcem uložným podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.*¹⁶⁶

Z pohledu utilitarismu je možné tento paragraf chápat jako možnost kontrolovat pachatele, aby neinfiltroval a nezpůsobil újmu ve svém okolí. Je zde dle možnosti pomoci pachateli, aby znovu obnovil narušené vztahy se společností a aby byl opět prospěšný pro blaho společnosti a jednotlivce.

Dalším paragrafem, o kterém se zmíním, je §4 odstavec 1, který zní:

*§(1) Probační a mediační služba vytváří předpoklady k tomu, aby v cizí zemi mohla být ve vhodných případech projednána v ní kterém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.*¹⁶⁷

Aby jedinec neohrozil svým neuváženým jednáním společnost nebo jednotlivce spácháním nového trestného činu, poukazuje tento paragraf na smysl odborného vedení pachatele, kde je potřeba kontrolovat jeho chování (jde o prevenci trestného činu), spolupracovat s jeho rodinným a sociálním prostředím, které napomůže k jeho integraci do společnosti, pro kterou nebude představovat hrozbu, ale bude se snažit o to, aby byl plnohodnotným členem společnosti, který se bude snažit o dobro, které bude sloužit společnosti. Mělo by se jednat o zapojení do pracovního procesu, kde bude vytvářet určitou hodnotu, která bude prospěšná pro společnost a její fungování.

Tento paragraf také obsahuje pomoc při odstraňování následků trestného činu poškozeným.

Na závěr bych shrnula hlavní myšlenky utilitarismu následovně. Utilitarismus umožní mravní hodnocení, které nám pomáhá posoudit následky jednání. Chce

¹⁶⁶ Srov. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, §[online]", §[cit.2013-01-10]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

¹⁶⁷ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, §[online]", §[cit.2013-01-10]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

poukázat na to, co jednání způsobilí. Utilitarismus se snaží zhodnotit následky jednání ve vztahu k prospěšnosti, která povede k uskutečnění dobra. Také poukazuje na to, že jde o dosažení dobra nejen pro jednotlivce, ale také pro celou společnost. Jeho hlavním cílem je tedy dosažení prospěchu a blaha pro všechny.

Praktická část

Na úvod této praktické části bych ráda tená e seznámila s metodologií, která byla poufita pro tuto diplomovou práci.

Cílem metodologie je systematizovat, posuzovat a navrhovat strategie a metody výzkumu.¹⁶⁸ Rozli-uje se obecná a speciální metodologie. Obecná metodologie se týká otázek, které jsou sou ástí celých v dních disciplín nebo v dy jako takové. P i poufítí speciální metodologie jde o vyufítí specifických metod ur ité disciplíny.¹⁶⁹ Pokud e-íme metodologické otázky, je t eba po ítat s vlivem filosofických pohled . Provád ný výzkum je závislý na názorech kafdého jednotlivce, které jsou založeny na názorech, také záleží na na-ích znalostech a jakým zp sobem k nim m fleme dosp t, sou ástí jsou i hodnotová a etická hlediska. Sou ástí výzkumu jsou základní cíle a také je t eba zohlednit externí vlivy, které mohou ovlivnit provád ný výzkum.¹⁷⁰

šP i výzkumu a e-ení výzkumných otázek poufíváme dv hlavní obecné metody dané dvojicemi pojm analýza-syntéza, induktivní postup-deduktivní postup.õ¹⁷¹

Ve své diplomové práci jsem poufila hlavn metodu analýzy. Analýza je založena na rozd lení celku, který je rozložen na jednotlivé komponenty a zároveň je spojena se zkoumáním, jak mohou tyto komponenty fungovat jako relativn samostatné prvky a pokusit se nalézt, jaký je mezi nimi vztah.¹⁷²

Ve své diplomové práci jsem poufila kvalitativní výzkum. O definici kvalitativního výzkumu se pokusil metodolog Creswel, který tento výzkum definoval následovn :
šKvalitativní výzkum je proces hledání porozum ní založený na r zných metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytvá í komplexní, holistický obraz, analyzuje r zné typy text , informuje o názorech ú astník výzkumu a provádí zkoumání v p írozených podmínkách.õ¹⁷³

Kvalitativní výzkum v sob zahrnuje rozdílné postupy, kterými se snaží o to, aby bylo možné porozum t zkoumanému problému. P edností kvalitativního p ístupu je

¹⁶⁸ Srov. Hendl,J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 34, ISBN 80-7367-040-2

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 34

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 35

¹⁷¹ Tamtéž, s 35

¹⁷² Tamtéž, s. 35

¹⁷³ Tamtéž, s. 50

nalezení prvku, na který je možné se podívat v jeho p irozeném prostředí a pomáhat s vytvořením obrazu v komplexnější podobě a poukazuje na vztahy s dalšími aspekty.¹⁷⁴

Na začátku kvalitativního výzkumu se zvolí téma a definují se základní výzkumné otázky. Během výzkumu se mohou otázky změnit nebo rozšířit. Při výzkumu je třeba, aby bylo v případě potřeby možné, připravit otázky přímo v terénu a určité situaci. Kvalitativní výzkum spočívá v neustálém vyhledávání a analyzování informací, které mohou přispět k osvětlení výzkumných otázek, je možné provádět induktivní a deduktivní závěry. časový interval na sběr dat a jejich analýzu je delší. Tento výzkum je založen na sběru dat a jejich následné analýze, kdy je potřeba konkrétní data porovnat a zjistit, zda jsou vhodná pro dané téma a jestli je možné je použít. Cílem je použít data, která byla získána pomocí rozhovoru.¹⁷⁵

Ve své diplomové práci jsem použila pro získání informací techniku zvanou rozhovor pomocí návodu. Tato technika obsahuje seznam otázek, které je potřeba během rozhovoru probrat. Návod slouží k tomu, aby se tazatel zeptal na všechna témata, která ho zajímají. Tazatel sám si určuje způsob a pořadí získávání informací, které mu pomohou pochopit konkrétní téma. Pro tuto techniku je typická volnost, při které si může tazatel připravit formulování otázek podle situace. Tento rozhovor ulehčí tazateli následné srovnání odpovědí.¹⁷⁶

Toto jsou techniky, které jsem použila při psaní své diplomové práce.

¹⁷⁴ Srov. Reichel, J., *Metody výzkumu v sociálních vědách*. Praha: Grada, 2009, s. 40-41, ISBN 978-247-3006-6

¹⁷⁵ Hendl, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. s. 50-51

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 174

7 Cíl práce a výzkumné otázky

7.1 Cíl práce

Cílem práce je analyzovat a nalézt etické konflikty, které se objevují při práci probačních úředníků. Cíl práce je zaměřen pouze na probační úředníky, nikoli asistenty, z důvodu, který vyplývá ze zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Asistenti Probační a mediační služby, na základě tohoto zákona, nesmí provádět dohledy. Dohledy je možné definovat jako práci s klienty, a proto mě zajímají probační úředníci a ne asistenti.

7.1.1 Dílčí cíle

Dílčím cílem 1 je zjistit a porovnat podle zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, zda se v tomto zákoně objevují etické konflikty. Tento cíl je nutným krokem k realizaci všech cílů. Tento cíl je založen na základě snahy propojit body mé oblasti zájmu s oblastí, která mě zajímá v rámci studovaného oboru. Jedná se o etický konflikt.

Dílčím cílem 2 je na základě rozhovoru analyzovat vnímání rozdílnosti etických konfliktů mezi muži a ženami z řad probačních úředníků. Zda vnímají etické konflikty stejně nebo je vnímají různě podle pohlaví. Námět na tento dílčí cíl jsem vyzorovala na praxi, kterou jsem absolvovala na státní škole Probační a mediační služby v Českém Krumlově.

Dílčím cílem 3 je na základě rozhovoru zjistit případné další etické konflikty, které se objevují při práci s klienty a nesouvisí se zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Tento cíl mě napadl během praxe v Probační a mediační službě.

7.2 Výzkumné otázky

V1 ó Existují n jaké etické konflikty v zákon . 257/2000 Sb., o Proba ní a media ní slufb ?

V2 ó Jak subjektivn vnímají etické konflikty ve své práci proba ní ú edníci? Existuje rozdíl ve vnímání a posuzování etických konflikt ze strany proba ních ú edník z pohledu mufl a fen?

V3 ó Jaké dal-í etické konflikty se objevují p i práci proba ních ú edník vyjma interpretace zákona . 257/2000 Sb., o Proba ní a media ní slufb ?

8 Metodika

8.1 Popis metody

Ke zji-t ní cíl diplomové práce jsem pouflila metodu rozhovoru, kdy jsem se dotazovala proba ních ú edník , kte í pracují v Proba ní a media ní slufb . K rozhovoru jsem pouflila otázky, které byly sestaveny jako osnova pro polostrukturovaný rozhovor. Tato osnova obsahovala 6 otázek, které byly otev ené. Kafdá otázka m la n kolik podotázek.

8.2 Sb r dat

Sb r dat probíhal formou rozhovoru, který jsem vedla osobn . Na rozhovor s proba ními ú edníky jsem m la 45 minut afl 1h. Záleželo na jejich asovém rozvrhu a jak m li objednané klienty. S proba ními ú edníky jsem mluvila jednotliv . Rozhovor probíhal v jejich kancelá i na st ediscích v eském Krumlov a v eských Bud jovicích.

8.3 Výzkumný soubor

Osloveno bylo jedenáct probačních úředníků, kteří pracují v Probační a mediační službě na státních úřadech v českém Krumlově a v českých Budjovicích. Celkový počet zaměstnanců, včetně dvou státních úředníků, je dvanáct osob, z toho jedna osoba je asistentka, která musela být vyloučena z mého výzkumu z důvodu, který vyplývá ze zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Tento zákon definuje, že pouze probační úředník může vykonávat dohled nad klientem a tuto povinnost asistent nemůže vykonávat v rámci této profese.

Z tohoto celkového počtu se uskutečnily rozhovory s osmi probačními úředníky. Dva probační úředníci byli vyloučeni z tohoto důvodu, že mají na starost obecně prospěšné práce, a tudíž zde nebyl žádný prostor pro zjištění etických konfliktů, protože žádné ve své oblasti působení nespatovali. Jeden probační úředník mi nebyl schopen odpovědět na připravené otázky z důvodu, že v nedávné době nově nastoupil do Probační a mediační služby. Jelikož se ve své profesi nově zaujíval, pochopila jsem, že nemohu posoudit, jaké etické konflikty se v této profesi objevují, natož jak by se je snažil vyřešit.

Výzkumný soubor tvoří osm probačních úředníků, z toho jsou tři muži a čtyři ženy.

9 Shrnutí výsledků

V praktické části jsou shrnuty rozhovory provedené s probačními úředníky, kteří pracují v Probační a mediační službě na státních úřadech v českém Krumlově a v českých Budjovicích. Ráda bych zdůraznila, že při zpracování rozhovorů zachovávám anonymitu probačních úředníků, neuvádím skutečná jména, která by mohla identifikovat probační úředníky, případně klienty, se kterými jsou spojené uvedené etické konflikty. Přílohou je část obsahující rozhovory s probačními úředníky. Pod lichými čísly jsou uvedeni muži, pod sudými čísly jsou ženy.

Výsledky odpovědí k otázkám 1-6 (viz. příloha Osnova pro polostrukturovaný rozhovor)

1. Nejčastější odpovědi na tuto otázku byly:

U této otázky došlo ke shodě všech probandů, kdy se všichni shodli na tom, že v tomto zákoně nespatřují žádný etický konflikt.

2. Odpovědi na tuto otázku jsou následující:

Odpovědi na otázku 2a jsou následující:

Jedna osoba odpověděla, že romského mentora považuje svým zpestřením za špičkového, protože dokáže přivést klienty, díky čemuž se dostává na Právní a mediální službu a zároveň považuje mentora jako pomocníka, který mu usnadní práci. Tato osoba považuje romského mentora za špičkového, jelikož prochází určitým kolením v rámci Právní a mediální služby.

Jedna osoba se na tuto otázku konkrétně nevyjádřila.

Jedna osoba považuje romského mentora za výhodu a svým zpestřením ho považuje za špičkového, který ví, jak má jednat s klienty.

Jedna osoba vidí výhody i nevýhody. Podle této osoby je romský mentor pomocnou osobou, která nemá žádné výjimečné postavení.

Dvě osoby na tuto otázku neodpověděly, protože nespatřovaly ani výhodu ani nevýhodu.

Dvě osoby odpověděly, že jim romský mentor usnadňuje práci, díky svému přístupu ke klientům.

Odpovědi na otázku 2b:

ty i osoby odpověděly, že jim romský mentor usnadňuje práci.

Dvě osoby se vyjádřily, že je důležité na nich, jestli vyhoví službě romského mentora.

Dvě osobám z vztáží usnadňuje práci.

Odpovědi na otázku 2c:

Jedna osoba odpověděla, že nemá problém sdělit informace, hlavní je, že předá vzkaz a vysvětlí klientovi důvody, proč si ho zve. Jde o zkontaktování. Mentorovi dá základní informace o klientovi a na tomto základě dá mentorovi možnost se vyjádřit k přidělenému úkolu. Pokud mu mentor odpoví, že to dělat nebude, vezme si druhého

mentora. Podle něj mentor lépe pronikne do konkrétní rodiny, pokud se to týká mládeže. Tato osoba nemá obavu z toho, že by mentor zneužil informace o klientovi.

Jedna osoba odpověděla, že mu poskytne jen ty nejn nutnější informace, aby mohl zařídít to, co potřebuje. Tím má na mysli, že k nim dodá klienta.

Jedna osoba odpověděla, že poskytne jen ty informace, které jsou nutné pro kontakt s klientem.

Jedna osoba odpověděla, že má jisté obavy, aby sdělené informace n kde šnevyslepi ilůt etím osobám. říká mu jen minimum, aby nepodleh l poku-ení to n kde íct.

ty i osoby odpověděly, že se nebojí sdělit informace o klientovi, ale sdělí pouze ty nejn nutnější.

Odpovědi na otázku 2d:

Jedna osoba odpověděla, že nemá otazník v tom, zda poufije mentora. Mentor je podle této osoby poslední -ancí, jak šuhnato klienta.

TMest osob odpovědělo, že otazníky nemají.

Jedna osoba odpověděla, že má určité otazníky. Jedná se o to, aby se mu n co nestalo, aby se nevystavil nebezpečí, že zastupuje moc státu, a když jde za klienty, je tam sám.

Odpovědi na otázku 3:

U této otázky bych nejprve vysvětlila definici pojmu manipulace. V této otázce mám na mysli manipulaci ve smyslu vedení klienta správným směrem, kdy spolupracuje s probačním úředníkem a snaží se napravit to, co způsobil svým jednáním. Záměrem probačního úředníka je, aby si klient uvědomil následky svého jednání a tím motivoval klienta k nápravě. Na tuto otázku mi v té době nechtěly odpovědět nebo se jí vyhnuly. Když jsem vyslovila slovo manipulace, nebyli z toho nadšení a měla jsem pocit, jako by se tohoto slova báli. Jak mi sdělili, vhodným slovem je vedení klienta, ale slovo manipulace by nepoužili.

Odpovědi na otázku 3a:

Jedna osoba odpověděla, že inností Probační a mediační služby je kontrola i pomoc, ale ve větší části p evafluje spíše kontrola. Pomoc klientovi poskytne také, ale je to v případě, kdy klient sám vysloví zakázku. Zakázkou je zde míněno vyslovení

fládosti o pomoc klientem, je to jakési vyfládání od klienta. Klient musí vyjád it pot ebu pomoci s n jakou záleflitostí a na tomto základ poskytné proba ní ú edník klientovi pomoc. Forma pomoci m fle být r zná, jedná se nap íklad o p edání kontaktu na r zné organizace, které mu mohou pomoci p í e-ení konkrétní situace.

Jedna osoba odpov d la, fle nejprve musí odhadnout klienta a podle toho si vybere bu kontrolu, nebo pomoc. Podle této osoby je nejd leflit j-í to, aby klient sám hledal e-ení. Pokud se jedná o šnatvrdléhoo klienta, je lep-í, a pro klienta d leflit j-í, pomoc nefl kontrola. Kontrola je podle této osoby p ebráním zodpov dnosti za klienta. Pokud se jedná o úplné p ebrání kontroly, tak jde tato osoba s klientem za zam stnavatelem.

Jedna osoba odpov d la, fle ur itým zp sobem ve své práci pouflívá manipulaci ve smyslu, kdyfl chce klienta motivovat, aby poznal pot ebu zm ny v jednání. Poukazuje také na to, fle hranice, mezi motivací a ú elovou manipulací, je tenká. P í své práci pracuje se sd lením klienta, jak formuluje své pot eby. Podle této osoby znamená kontrola pln ní podmínek, které klient musí plnit a jestli je plní. Kontrola spo ívá ve vytvo ení plánu s klientem, který v sob zahrnuje to, na em se domluvili. Pokud klient neplní to, na em se domluvili, hledá tato osoba p í iny toho, pro klient neplní. M fle se jednat o alkoholismus, který je p í inou nepln ní. Pokud je to alkoholismus, p ejde se plynule k pomoci, která se snaflí klientovi pomoci odstranit p ekáfky a to tak, fle vyhledá pomoc u odborníka. Pokud je p í inou dluh, snaflí se tato osoba posoudit finan ní situaci klienta, jak hospoda í s pen zi a jak si tyto finance obstarává. Formou pomoci u dluhu m fle být personální agentura, která pom fle klientovi sehnat práci, nebo klient nav-tíví dluhovou poradnu a pokud má problémy s bydlením, pokusí se proba ní ú edník zajistit bydlení v azylovém dom . Pomoc definuje tak, fle míra pomoci odpovídá schopnosti klienta e-it ur itou situaci samostatn , p ípadn pokud klient pofládá o pomoc, tak je moflné, fle jej proba ní ú edník doprovodí na ú ad práce. Pomoc m fle také spo ívat v tom, fle proba ní ú edník vytiskne klientovi mapu, díky které se dostane na ú ad práce a vy ídí si sám pot ebné záleflitosti. Dalo by se íci, fle proba ní ú edník od klienta pofladuje, aby tímto zp sobem p evzal zodpov dnost za sv j flivot, a tím dochází k rozvoji samostatnosti klienta, kdy dokáfle e-it v ci sám. P í kontrole a pomoci je d leflité najít správný pom r, aby mohl klient snáze p evzít zodpov dnost. U n kterých klient dochází k tomu, fle odmítnou dohled a místo toho se rad ji nechají zav ít do v zení. V tomto p ípad se proba ní ú edník snaflí o to, aby klient p ehodnotil své rozhodnutí a uv domil si d sledky této volby. Proba ní ú edník takovému klientovi dává moflnost volby, která je v danou chvíli d leflitá. Dále tento proba ní ú edník

poukazuje i na fakt, že pokud se klient s dohledem neztotožní, je třeba mu vysvětlit, že se jedná o vedení, které je zaměřené na pochopení a do budoucna z toho může klient vytělit něco pozitivního. Důležitá je motivace a vysvětlení toho, jaký to má účel, když si zvolí dohled a bude ho dodržovat a plnit stanovený plán.

Jedna osoba odpověděla, že místo manipulace je vhodnější slovo vedení klienta. Podle této osoby jde o to, že se snaží pachatele dovézt k tomu, aby něco udělal nebo neudělal. V jeho práci se objevují prvky kontroly i pomoci. Podle této osoby se musí pachatel dozvědět všechny pohledy na to, co se stane, když nebude dodržovat stanovená pravidla. Toto používá v případech, kdy klienti nejsou schopni se rozhodnout, jestli něco udělají nebo neudělají.

Jedna osoba odpověděla, že je potřeba klienta motivovat k jednání, protože by klient polovinu v cíl nesplnil v průběhu doby, která je na to vyhrazena. Ve své práci používá kontrolu i pomoc. Pomoc klientovi může nabídnout například v případech, kdy nehradí své závazky z důvodu, že má epilepsii nebo pobírá invalidní důchod a nechce se zaregistrovat na úřadu práce, díky tomu nemá dávky. Pomoc v tomto případě může probádní úředník poskytnout tak, že se pokusí o to, aby se klient zaregistroval na úřadu práce a díky tomu měl prostředky a mohl hradit závazky a tím by plnil stanovený cíl.

Jedna osoba odpověděla, že používá kontrolu i pomoc, záleží však na klientovi, jak s ním bude spolupracovat a jak se bude projevovat na schůzkách.

Dvě osoby odpověděly, že ve své práci uplatní pomoc i kontrolu. Podle nich však vztáhlost tvoří kontrola, protože je potřeba, aby klient plnil stanovený plán. Je potřeba, aby si klient uvědomil následky svého jednání a podle toho mohl spolupracovat s probádní úředníkem. Tímto způsobem může pracovat na odstranění následků svého jednání. Pokud by klient potřeboval pomoc, musí to jasně říct. Jde o to, že musí vyslovit zakázku, na základě které může probádní úředník poskytnout pomoc.

Odpovědi na otázku 3b:

Jedna osoba odpověděla, že to, jak se klient chová, nehraje žádnou roli, zvláště když se jedná o první schůzku.

Jedna osoba odpověděla, že to, jak se klient projevuje, hraje roli. Je to zejména v případě, kdy klient odmítá spolupráci s touto osobou a není možná spolupráce. Podle této osoby je potřeba najít nový způsob motivace, jak klienta přesvědčit, aby spolupracoval.

Dvě osoby odpovědly, že rozhodování klienta při první schůzce nehraje žádnou roli. Osobnost klienta se projeví ať už hem n kolika schůzkami, v téžinou se jedná o t i ať ty i absolvované schůzky s klientem.

Ti osoby odpovědly, že to pro ně nehraje žádnou roli.

Jedna osoba odpověděla, že pro ni hraje roli rozhodování klienta tehdy, pokud nechce spolupracovat. Je potřeba najít vhodný způsob komunikace s klientem, tak aby dospěl k názoru, že je potřeba spolupracovat na řešení konkrétní situace, aby to pro něj nemělo nepatné následky v podobě vzení.

Odpovědi na otázku 3c:

Jedna osoba odpověděla, že používá vyvážený přístup jak k pachateli, tak k poškozenému. Podle této osoby pachatel ví, co se stane, když nebude plnit požadavky, které jsou spojeny s probací. Hned na začátku je seznámen s důsledky, které plynou z neplnění povinností, ale na druhou stranu se ho snaží tímto způsobem motivovat, aby začal řešit následky svého jednání. Etický konflikt proto nemá, zda by měl mít odlišný přístup k pachateli nebo k poškozenému. Tato osoba zastává názor, že by k tomuto konfliktu nikdy nemělo dojít, protože přistupuje jak k pachateli, tak k poškozenému vyváženě. Pokud by se však u této osoby objevil etický konflikt, znamená to podle této osoby to, že začíná šůňit to ze strany profesionála a to je špatně, protože tato profese vyžaduje profesionální přístup.

Jedna osoba odpověděla, že občas dochází ke změně přístupu při práci s klientem. Je to v případě, kdy klient nechce spolupracovat s touto osobou a ani s poškozeným. V takovém případě tato osoba volí jiný přístup k pachateli a to takový, že domluví schůzku s poškozeným, od kterého potřebuje, aby díky své přítomnosti s pachatelem do jisté míry ovlivnil lidskou stránku pachatele. Jde o to, aby si pachatel uvědomil následky svého jednání a došlo u něho ke změně postoje při řešení konkrétní situace. Jde o to, že se tato osoba snaží jiným způsobem motivovat klienta ke spolupráci. U této osoby se občas objeví etické konflikty při setkání s poškozeným. Je to v téžinou v případech, kdy se jedná o neplacení výživného. Etický konflikt vidí tato osoba v tom, zda trestat osobu, která neplatí výživné na dítě, když mu nikdy jeho bývalá manželka dítě nepůjčila, jedná se o muže, který je po rozvodu, zůstal bez práce a bez domova a k tomu své dítě v životě neviděl, protože se narodilo až po rozvodu.

Jedna osoba odpověděla, že odlišný přístup při práci s pachatelem nebo poškozeným nemá. Pachatel je seznámen s důsledky, které by vyvstaly z neplnění

a nedodržování dohledu. Co se týče po-kozeného, je po-kozený seznámen s tím, že spolupracuje s pachatelem a pro tuto spolupráci je důležitá shoda a přítomnost si společně sednout. Například pokud se to týká fyzické osoby o kdy se jedná například o manžele, kterým byla vykradena novostavba. Toto setkání může mít vliv na pachatele (klienta). Setkání pachatele s po-kozenými se pro pachatele může stát motivujícím faktorem, díky kterému má možnost pochopit to, jaké zkušenosti nebo pocity z toho mají po-kození. Na které pachatele má toto setkání s po-kozenými velký vliv v tom smyslu, že může dojít k vyšší motivaci pro to, aby odložil následky svého jednání. I takový vliv může mít setkání pachatele s po-kozeným.

Jedna osoba odpověděla, že při své práci nevnímá to, že by měla odlišný přístup k pachateli nebo po-kozenému.

Jedna osoba odpověděla, že nedochází k odlišnému přístupu při práci s pachatelem nebo po-kozeným. Pokud potřebují pomoci, je třeba k nim přistupovat stejně, aby se jim dalo pomoci a vytvořit tak tíživou situaci. Neměly rozlišovat osoby podle toho, zda se jedná o pachatele nebo po-kozeného, protože je to profesionál, který musí ke všem klientům přistupovat stejně.

Jedna osoba odpověděla, že její přístupy při práci s pachatelem nebo po-kozeným se příliš neliší. U pachatele jsou jednoznačné postupy, jak s nimi pracovat a na po-kozené se musí použít trochu jiný styl práce. Zde je jako například uvedeno vyřizování. Probační úředník se spojil s po-kozeným, protože na něm toto vyřizování zanechalo následky. Jelikož se jednalo o po-kozeného v mladším věku, byla potřeba přizpůsobit práci jeho věku a rozumovým schopnostem. Jelikož vyřizování na tomto po-kozeném zanechalo značné následky, byl probační úředník nucen jednat s matkou po-kozeného, jelikož bylo jejím přáním, aby její dítě z toho bylo vynecháno a ona to mohla zapomenout. Na tento postup probační úředník přistoupil, protože respektoval stav po-kozeného. Nejednalo se tedy s dítětem z toho důvodu, aby se mu nevracely vzpomínky na tento hrůzný zážitek.

Jedna osoba odpověděla, že se snaží poskytovat stejnou měrou pomoc i kontrolovat pachateli i po-kozenému. Smyslem používání vyváženého přístupu k pachateli i po-kozenému je spolupráce na vytvoření vzniklého problému. Při této práci je potřeba akceptovat vůli po-kozeného a na druhé straně motivovat pachatele. Pachatel je seznámen s tím, jak se postupuje při probaci a jaké důsledky má neplnění stanovené spolupráce. Po-kozený je informován o pomoci přiznané soudy. U po-kozeného je také zapotřebí, aby mu probační úředník naslouchal. Je to z důvodu, aby na po-kozeném

pachatelovo jednání nezanechalo žádné následky. V tomto případě je potřeba nasamostatně požádat poškozeného na odbornou pomoc. Probavání újedním by měl poškozenému vysvětlit, že bude potřeba spolupráce do budoucna, což se týká náhrady škody. V tomto případě může probavání újedním kontaktovat poškozeného a ujistit se, zda pachatel hraší vzniklou škodu. Je zapotřebí zpevnit vazbu, zda pachatel skutečně hraší škodu. Ze strany pachatele se musí pracovat s jeho případným studem. Jedná se o situaci, kdy pachatel nemá odvahu se setkat s poškozeným. Zde je zapotřebí, aby probavání újedním motivoval pachatele ke spolupráci a zároveň se pokusil o překonání studu.

Jedna osoba odpověděla, že při této práci je zapotřebí v určitých případech umět správně kombinovat kontrolu i pomoc. Je to z důvodu, že každý člověk je jiný, a je proto potřeba postupovat ke každému individuálně. Pro obě strany (pachatele a poškozeného) se používá vyvážený přístup, který by měl pomoci při spolupráci a lépe plnit stanovených cílů.

Odpovědi na otázku 4:

Odpovědi na otázku 4a:

Jedna osoba odpověděla, že je pachatel svobodný člověk, který má možnost svobodně se rozhodnout. Musí být poučen o tom, co ho čeká a vysvětlit mu, že je pouze na něm, jakou cestou půjde. Pokud si klient bude přát, aby za něj probavání újedním přebíral zodpovědnost, je na probavání újedním, zda to pro klienta udělá. Avšak musí mu vysvětlit, co by se stalo, kdyby neplnil požadované úkoly.

Jedna osoba odpověděla, že je potřeba klientovi vysvětlit, jaké následky by pro něj mohly, kdyby nedodržel dohodnutý plán dohledu. Je potřeba ho upozornit na to, co by se v takovém případě mohlo stát a tím mu umožnit náhled na svou situaci.

Jedna osoba odpověděla, že by zvažovala podle toho, o jaký případ by se konkrétně jednalo. Pokud by se to týkalo dohledu, zvažovala by, do jaké míry ho vyzývat, pokud se jedná o klienta, který nepřišel tiskrát po sobě na domluvenou schůzku a byl informován o tom, co se stane, pokud nebude dodržovat stanovený plán. Takového klienta by ufl tato osoba nevyzývala, jelikož byl poučen o následcích. Pokud by se však jednalo o klienta, který platí výfivné, ale nechodí do Probavání a mediační služby, ale na druhou stranu, řádně a včas, platí výfivné, tak by tato osoba uvažovala nad tím, že by klientovi poslala je-t jednu výzvu navíc nebo by mu osobně zavolala a vyzvala ho na schůzku. Tato osoba probaváního újedním by to v tomto konkrétním případě

považovala za svou morální odpovědnost a snažila by se znovu zaslat doporučený dopis klientovi.

Jedna osoba odpověděla, že by se pokusila podniknout více kroků pro vysvětlení situace.

Jedna osoba odpověděla, že pokud by klientovi podala všechny informace, tak by se u ní nesnažila klienta dále přesvědčovat. Respektovala by klientovo rozhodnutí.

Jedna osoba odpověděla, že by klientovi vysvětlila klady dohledu a to tak, aby pochopil, že pokud bude dodržovat dohled, nepůjde si sednout. Tato osoba uvedla, že pokud by si klient nedal šanci, tak jeho rozhodnutí nebude tolik proflívat. Podle této osoby je důležité přizpůsobit komunikaci klientovi komunikaci, aby správně pochopil sdělení.

Jedna osoba odpověděla, že by se snažila klientovi vysvětlit hlavní principy dohledu, jaké jsou následky při neplnění stanovených pravidel. Jde o to, aby si klient udělal náhled na svou situaci a pochopil ji. Jelikož je svobodná bytost, musí sám zvažovat, zda bude dodržovat dohled či nikoli a musí být ochoten přijmout i následky svého rozhodnutí.

Jedna osoba odpověděla, že je důležité podat všechny informace klientovi, aby měl možnost se rozhodnout. Pokud by se i tak rozhodl pro případnou nespolupráci, více by ho tato osoba u ní nepřemlouvala. Respektovala by jeho rozhodnutí.

Odpovědi na otázku 4b:

Dvě osoby odpověděly, že pokud by klientovi vysvětlili všechny následky, které by pro něho vyplývaly v dané situaci, a přesto by nedodržoval plán, žádné další kroky by u ní nedělaly, protože by byly přesvědčivé, že pro klienta udělaly vše, co bylo možné a pokud o to klient nemá zájem, tak není možné na tom něco změnit.

Jedna osoba by zvažovala jak udělat pro klienty nějaké nadstandardy, aby se podařilo naplnit jejich žádný život. Zvažovala by, co pro ně udělat a co u ní ne. Jedná se například o situaci, kdy klient dluží malou částku, v tomto případě se jednalo o sto korun, které měl klient zaplatit jako náhradu –kody. V tomto případě probírá úředník zvažoval, zda tuto malou částku za klienta uhradit, nebo by zašlo soudní řízení v této věci.

Jedna osoba odpověděla, že pokud by spolupráci odmítl otec mladistvého klienta, zaslala by znovu písemnou pozvánku. Pokusila by se zdůraznit odpovědnost za případ

v Proba ní a media ní slufb , kdy by do-lo ke stanovení kompetencí. Pokud by se klient rozhodl nespolutpracovat, i p esto, fle dostal dostate né informace a vy-lo by to v jeho neprosp ch, pak ufl by to tedy nechala tato osoba na jejich rozhodnutí a respektovala by mofnost klienta, fle má právo na svobodné rozhodnutí. Tato osoba by také respektovala to, fle klient by p ípadn , p ed p íchodem na Proba ní a media ní slufby, zaplatil danou -kodu nebo se rozhodl e-ít konkrétní situaci p es svého obhájce. Tato osoba také uvedla, fle je zodpov dná za proces, ale ne za výsledek.

Dv osoby odpov d ly, fle by dal-í kroky nepodnikaly, pokud by klient nem l zájem nebo motivaci, která by p ísp la k n jaké zásadní zm n situace nebo jeho rozhodnutí. fiádné vý itky by nem ly, protofle by p edtím klientovi sd lily v-echny následky jeho rozhodnutí.

Dv osoby odpov d ly, fle by popsaly roli Proba ní a media ní slufby a vysv tli by, fle je nutné splnit soudem ulofené povinnosti. Dostate n by informovaly klienta, aby se podle toho mohl rozhodnout.

Odpov di na otázku 5:

Odpov di na otázku 5a:

Jedna osoba odpov d la, fle by nejprve upozornila klienta na to, jaké d sledky by to pro n ho m lo a je-t jednou by se ho zeptala, jestli to chce opravdu ud lat. Tato osoba dále odpov d la, fle také musí dodrfovat oznamovací povinnost, která je definována v trestním zákon . Jedná se o ty p ípady, kdy by m la doty ná osoba d vodné podez ení, fle chce pachatel spáchat trestný in. Oznamovací povinnost se stává vy-í prioritou v p ípad , kdy je d leflité zachránit flivot doty ného lov ka. D leflité také je, aby tato osoba správn vyhodnotila rizika, zda je to reálné. Také existuje paragraf, který se týká nebezpe ného vyhrofování.

Jedna osoba odpov d la, fle by nejprve zhodnotila situaci, zda by byl klient schopen uskute nit své výhr flky. Pokud by to bylo e eno v afektu, je t eba na to brát ohled, ale ne to podcenit. Bylo by pot eba se znovu klienta zeptat, po n jaké dob , zda konkrétní výhr flku myslel váfln . Pokud by klient ekl, fle má promy-lený postup, tak je zde oznamovací povinnost proba ního ú edníka, kterou musí dodrfovat. Podle této osoby je vfdy nejd leflit j-í záchrana lidského flivota. Co se tý e samotné d v rnosti mezi klientem a proba ní m ú edníkem, tak je pot eba maximální transparentnosti ke klientovi, je pot eba si ov ít zdroje o klientovi a to za pomoci rodi , po-kozených nebo kamarád .

Dvě osoby odpověděly, že je nejprve potřeba vyhodnotit situaci a dále dle přítomnosti, při tomto vyhodnocení, je důležité měřítko posouzení historie konkrétního klienta. Pokud klient v afektu řekne, že chce někoho zabít, je zde potřeba najít hranici mezi důvěrou a sdělením informací.

Jedna osoba odpověděla, že pokud by se jednalo o informace týkající se ublížení na zdraví, byla by zde potřeba podat zprávu soudu, není tato informace sdělit poškozenému, protože by zde hrozilo riziko.

Jedna osoba odpověděla, že pokud by klient připravoval újmu vůči jiné osobě, tak je povinností probádného úředníka tuto věc oznámit. Jedná se o oznamovací povinnost. Podle této osoby je potřeba také posoudit to, zda byl klient ufl v minulosti za podobný čin souzen, zda se u něho ufl v minulosti objevilo takové jednání, je potřeba posoudit to, zda to může znovu udělat. Pokud se jedná o afektované osoby, tak tyto takové věci neplánují, ale mohou to uskutečnit neplánovaně. Je potom třeba u takových osob posoudit, zda to skutečně udělají nebo neudělají. Pokud se však jedná o klienta, který tuto situaci odplaty promyslel, tak zde existuje nebezpečí. Je potřeba vyhodnotit rizika s klientem a je potřeba, aby s takovým klientem, který naplánoval odplatu, probádný úředník vyhodnotil situaci a stanovil, jak by se měl klient zachovat a jaký brzdný mechanismus použít, aby nenaplnil svá slova.

Jedna osoba odpověděla, že by se nejprve pokusila vyhodnotit konkrétní situaci. Je potřeba projít historii klienta, zda něco podobného v minulosti udělal. Pokud ne, je nutné se znovu zeptat klienta, jestli výhrůžky myslel vážně. Pokud odpoví, že to řekl v afektu, je potřeba, aby probádný úředník s ním problémovou situaci prošel a upozornil ho na případné následky takového jednání. Pokud by neexistovalo reálné riziko ohrožení druhé osoby, není potřeba to nikde hlásit, ale je nutné to probrat s klientem.

Jedna osoba odpověděla, že pokud by klient myslel vážně své výhrůžky, byl by nucen to nahlásit. Tato povinnost vyplývá z oznamovací povinnosti, kterou je třeba respektovat. Pokud klient výhrůžky nemyslí vážně, je nutné si s ním o tom promluvit a vysvětlit mu, že takové jednání nic neřeší, ale spíše uškodí.

Odpovědi na otázku 5b:

Tři osoby odpověděly, že důvěra je důležitá pro spolupráci s klientem, ale pokud by se jednalo o důvodné podezření, že by pachatel chtěl spáchat trestný čin, musí dodržet svou oznamovací povinnost. To je jediný důvod, kdy je možné před sebou samým, zdůvodnit narušení důvěry ve vztahu s klientem.

Ti osoby odpovědly, že důvěrnost do určité míry tvoří součást spolupráce s klientem, avšak je potřeba dbát i na jiné povinnosti, které jsou spojené s výkonem této profese. Zde je potřeba respektovat zákony a nařízení, která jsou spojena s touto profesí, pokud by při sdělení informací klientem mohlo dojít k narušení některého nařízení nebo povinností.

Dvě osoby odpovědly, že důvěrnost je součástí spolupráce mezi klientem a probátním úředníkem. Mohou se však vyskytnout situace, při kterých je potřeba narušit vztah, ale nestává se to tak často. Většinou se daří zachovat důvěrný vztah a díky tomu je možné lépe spolupracovat po stanovenou dobu dohledu. Připouští však, že i když je dobrá spolupráce, vždy se musí respektovat zákony, které jsou dlehlité pro tuto profesi.

Odpovědi na otázku 5c:

Dvě osoby odpovědly, že přímo nemají žádnou povinnost sdělovat informace dalším osobám, i kdyby to byli poškození.

Jedna osoba odpověděla, že pokud by se jednalo o matky oprávněných dětí, tak ze zákona tyto matky fungují jako rodiče oprávněných nezletilých dětí. Tyto osoby (matky) nemají právo na informace ze strany Probátní a mediační služby. Soud si je většinou nezve na výslech, jedinou výjimkou je situace, pokud soud od nich potřebuje informace. V tomto případě se u probátního úředníka objevilo dilema, jestli těmto osobám (matkám) něco sdělovat, ale ze zákona toto postavení nemají. Podle této osoby je třeba si dát pozor na to, co se matkám říká, například pokud by matka chtěla vědět, kde její muž pracuje, aby nemusela podat exekuci. V tomto případě je velmi tenká hranice při posouzení co je legální a co legitimní. Jde o dilema, zda jí probátní úředník sdělí, kde muž pracuje nebo na druhé straně je dilema v tom, že tato osoba (matka) nemá zákonnou možnost získat informace, kde muž pracuje. Na které otázky mohou být dvousečné a je potřeba zvážit, co říct poškozeným.

Jedna osoba odpověděla, že pokud by se jednalo o vlivné, tak by promluvila s klientem o neplacení a upozornila by ho na to, že by mu mohl být trest zmírněn. Důvěrné informace nesmí sdělit druhé straně, ale může to určitým způsobem ovlivnit jejich návrh. Matky nemají nárok na sdělení informací, pokud se jedná o jejich muže, který neplatí vlivné. V tomto případě je jediným právem osoby možnost podat trestní oznámení. U této osoby se objevil vnitřní konflikt v případě, kdy se jednalo o poškozeného, který by chtěl podat na klienta exekuci, ale neví, kde pracuje. Vnitřním

konfliktem v tomto případě bylo, že probační úředník v důsledku se poškozený mohl dostat k penězům, ale tuto informaci mu nemohl sdělit.

Jedna osoba odpověděla, že se snaží posuzovat to, co sdělil poškozenému a co u něj mu raději nesdělávat. Je to z toho důvodu, že si poškození před potrestání pachatele a mohou pak obvinít probačního úředníka, že jim nesdělil všechny informace k případu. Zde je možná hrozba zneužití informací, které by poškození mohli zneužít proti probačnímu úředníkovi.

Jedna osoba mi odpověděla, že klient před použitím ví, že co čeká probačnímu úředníkovi, nebude použito jako důkazní materiál. Probační úředník před klientem informuje podle postupu a před práci s ním. Nahlédnutí do spisu je možné, ale jen se souhlasem klienta, musí se dodržovat spisový řád, ve kterém je uvedeno, kdo může do spisu nahlížet. Je to z toho důvodu, že klient vypráví probačnímu úředníkovi své vnitřní pocity, zážitky z dětství a jiné citlivé informace. Co se týče soukromí klienta, tak je klient informován o krocích probačního úředníka. Pokud se jedná o výživné, tak musí být klient, případně probační úředník, v kontaktu s manželkou. V kontaktu může být i probační úředník, aby si ověřil, zda klient platí řádně a včas výživné. Je to na dojednání.

Dvě osoby odpověděly, že nemají žádnou povinnost sdělovat informace dalším osobám. Takovou povinnost nemají a ani není uvedena v zákoně. Jediné, co mohou udělat, pokud jim poškozený sdělí informace, je možnost ovlivnit pachatele před plněním jakéhoto závazku. Mohou pomocí těchto informací lehce změnit náhled klienta na věcnou situaci a zároveň tím trochu pomoci poškozenému. Musí však respektovat důvěrnost sdělených informací, které jim klient (pachatel) sdělil.

Odpovědi na otázku 6:

Jedna osoba odpověděla, že občas je etický konflikt před práci s klienty. Zde měla osoba na mysli to, že pokud se s klientem je nějaká věc delší dobu a není jasné, zda konkrétní rozhodnutí bylo to nejlepší, ale v té době, kdy se jeila konkrétní věc, této osobě dané rozhodnutí předlo jako ideální. Podle této osoby dělají probační úředníci obhajitelná rozhodnutí. Také se tato osoba zmínila, že uvažuje o tom, zda může být, že udělala pro klienta maximum. Podle této osoby je také důležité vyvážený přístup ke klientovi, kdy podle této osoby lov k musí být profesionál a neměl by se nechat ovlivnit haló-efektem, jinak u něj není profesionál.

Jedna osoba odpověděla, že je etické konflikty při práci s týranými osobami. Jedná se o případy, kdy manžel chodí s manželkou na schůzky v Proba ní a media ní službě. Manželka má na sobě vrstvy make-upu, aby zakryla modřiny. Týraná žena neekne, protože má strach. V tomto případě se osoba rozhodovala, zda s touto ženou uskuteční rozhovor na chodbě. Při této příležitosti by jí mohla nabídnout pomocnou ruku a mohla by jí nerušeně říct, že chápe, že to pro ni není jednoduchá situace a není lehké se s tím někomu svěřit. Zde vidí etický konflikt v tom, co si ekne manžel, že s ní mluvila za jeho nepřítomnosti. Co si manžel ekne o jejich práci.

Jedna osoba odpověděla, že je etické konflikty při trestu domácího vězení, jehož součástí je náramek. Náramek slouží k elektronickému monitoringu, u odsouzených osob, trestu domácího vězení. Jedná se o technologii, která sleduje klienta. Uvažuje o tom, do jaké míry použít náramek. Jde o to, že náramek sleduje jen to, zda je nebo není doma. Pokud se jen nepatrně ocitne mimo dosah zařízení, nahlásí to jeho nepřítomnost. Zde jde o etický konflikt, že je klient sledován nonstop, i když mají svůj trest určený časov. Znamená to, že klient má být v určité době doma, aby ho mohli zkontrolovat a toto zařízení klienta sleduje i mimo určenou dobu. Tato osoba to považuje za nedůvodné zprůchování, pozastavuje se nad tím, proč je to sleduje neomezeně a do určité míry v tom vidí porušení základních práv, hlavně práva na svobodný pohyb. Tato technologie slouží k podrobnějšímu sledování klienta. Tato osoba se také zabývá tím, co by se stalo, kdyby technologie selhala a hlásila by, že klient není doma, ale přesto by byl doma.

Jedna osoba odpověděla, že se u ní objevuje etický konflikt v návaznosti na poškozeného. Jedná se o to, do jaké míry by měl kontaktovat poškozeného. Zda ho má kontaktovat, i přesto, že nic od pachatele nedostane, protože nic nemá. Jak říct poškozenému, že nic od pachatele nedostane a ani nebude zavěněn. Je také to, zda oběšlat všechny poškozené nebo jen některé, kde se jednalo o vážný případ a co by jim mohl nabídnout.

Jedna osoba odpověděla, že občas je etický konflikt, který se týká domácího násilí. Také se zabývá rozdílností představ poškozeného a systému. Systém chce průchování dodržení plnění ze strany pachatele, na druhé straně poškozený plnění nechce, u něj chce mít klid a nepřejí si, aby ho někdo kontaktoval ohledně náhrady škody. Poškozený chce, aby to u něj bylo uzavřené.

Jedna osoba odpověděla, že může dojít k etickému konfliktu při osobní návštěvě klienta. Jde o to, že mu může narušit osobní intimitu. Jedná se o případ, kdy klient tvrdí

spí a proba ní ú edník p í-el na kontrolu, ale nem fle se k n mu dostat a ani se mu nem fle dovolat. Zde jde o to, aby kv li takové mali kosti nedo-lo k p em n trestu.

Jedna osoba odpov d la, fle spat uje etický konflikt v p ípravném ízení. Jedná se o p ípad, kdy po-kozený výrazn nad azuje pofladavky, snaží se o pomstu. Po-kozený se staví do role pána procesu. V tomto p ípad musí Proba ní a media ní slufba hodn vysv tlovat a stanovovat hranice pro ob strany. Etický konflikt tato osoba také vidí v tom, fle se kladou neúm rné pofladavky, pokud má pachatel snahu o nápravu, ale po-kozený zám rn sabotuje pokusy, vydírá a má nadm rné pofladavky. Nap íklad, kdyfl po-kozený ekne: *šKdyfl to nedostanu, tak to dám k soudu.õ* Zde je t eba transparentnosti u obou stran. Tato osoba také íká, fle lov k si musí hlídat své postavení a nem l by sklouznout na jednu stranu. Je pot eba rozli-it, kde jsou mofnosti této osoby proba ního ú edníka a kdy je to na druhých. Zde je podstatné rozhodnutí druhých lidí. Dal-í mofné roviny pohledu na etický konflikt vidí tato osoba také na osobní rovin . lov k m fle cítit neúsp ch a m fle to považovat za sv j vlastní. M fle si íct, fle toho mohl ud lat víc. Dal-í etický konflikt tato osoba spat uje v pomoci. Kde kon í hranice pomoci. Zda kon í tím, fle dá kontakt na azylový d m nebo tam sama zavolá.

Jedna osoba odpov d la, fle nemá pocit, fle by m la jiné etické konflikty.

Shrnutí odpov dí na výzkumné otázky

V1- Existují n jaké etické konflikty v zákon . 257/2000 Sb., o Proba ní a media ní slufb ?

Odpov dí na tuto otázku byly shodné u v-ech proba ních ú edník . V-ichni se shodli na tom, fle v zákon . 257/2000 Sb. nevidí **fládné etické konflikty**. O tomto zákon shodn uvedli, fle jsou si v domi, fle je t eba ho respektovat a je zárove sou ástí jejich profese. Jedná se o první zákon, který definuje cíle a poslání Proba ní a media ní slufby. V-e, co tento zákon obsahuje, navazuje na výkon této profese.

Shrnutí: Tento zákon tvo í hlavní kostru pro Proba ní a media ní slufbu. Jedná se o první a zásadní zákon pro oblast výkonu alternativních trest . Není to v-ak jediný zákon, kterým se ídí Proba ní a media ní slufba. ídí se i jinými zákony, které jsou stejné i pro dal-í instituce, které spolupracují s Proba ní a media ní slufbou. Zde mám

na mysli hlavně trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.), trestní řád (zákon č. 41/2009 Sb.) a zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb. je základním zákonem pro probační úředníky, kteří pracují s dětmi mladšími patnácti let a mládeží do osmnácti let). Toto jsou, podle mého názoru, nejdůležitější zákony, které mají největší spojitost s touto profesí.

Jak jsem zmínila, tento zákon není jediný, kterým se řídí Probační a mediační služba. Důležitými dokumenty jsou tzv. metodiky. Jedná se o metodické postupy státních Probační a mediační služby. Krátce bych se zmínila o těchto metodikách, které mají souvislost s touto diplomovou prací.

První metodiku, kterou zmíním, je Metodický postup státní Probační a mediační služby v rámci zajištění výkonu dohledu. Jedná se o uložení dohledu, při kterém je kladen důraz na ochranu společnosti, zájmy poškozených a prevenci kriminality. Tento metodický standard je zaměřen na oblast vytvoření plánu dohledu, na zpracování zpráv pro soudce a státního zástupce o průběhu dohledu a na spolupráci státní Probační a mediační služby s dalšími zainteresovanými subjekty.

Druhou metodikou, o které se zmíním, je Metodický postup úředníka a asistenta Probační a mediační služby ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení. Trest domácího vězení je alternativní trest, který je možné uložit dospělým za spáchané přečiny a stejně tak i mladistvým za spáchaná provinění. Jedná se o nový způsob, díky kterému je možné omezit pachatelovu osobní svobodu, ale současně je pachatel ponechán na svobodě. Tento trest je vykonán v domácnosti pachatele.

Třetí metodikou je Metodický postup státní Probační a mediační služby ČR v rámci právního řízení a řízení před soudem. Jedná se o zprostředkování ústinného a společensky prospěšného řešení konfliktů, které jsou spojené s trestnou činností. Snahou se zajistit efektivní a důstojný výkon alternativních trestů.

Dalšími metodikami jsou metodiky mediace a obecně prospěšných prací. O těchto metodikách se však nezmíním.

V2- Jak subjektivně vnímají etické konflikty ve své práci probační úředníci? Existuje rozdíl ve vnímání a posuzování etických konfliktů ze strany probačních úředníků z pohledu mužů a žen?

Odpovědi na tuto otázku byly rozdílné. Každý probánil úředník viděl jiné etické konflikty, které se objevují při jeho práci. Vyskytly se rozdílné názory na etický konflikt, který byl zaměřen na romského mentora. Ve většině případů hlavní roli hrálo, jaké informace mu sdělil. Na závěr vyplynulo, že většinou sdělil jen to nejnужnější, aby se mu podařilo domluvit s klientem schůzku, na kterou půjde do Probační a mediační služby. Daleko větší rozdíly se objevily při definování jiných etických konfliktů.

Jedna osoba odpověděla, že etický konflikt při práci s klienty. Zde tato osoba myslí, když eticky s klientem nějakou věc dělá dobu, zda konkrétní rozhodnutí, které udělala, bylo nejlepší. V té době, kdy se věc dělá, toto rozhodnutí se jeví jako ideální. Podle této osoby musí dělat obhajitelná rozhodnutí, která si konkrétní osoba dokáže, s odstupem času, obhájit.

Jedna osoba se zabývala prací s týranými osobami. Zde šlo o problém, jak pomoci týrané osobě, jak s ní navázat hovor, aby začala mluvit o tom, co se jí stalo. Aby dokázala mluvit o pachateli, který ji týrá.

Jedna osoba se zabývala trestem domácího vězení, hlavně o používání náramku. Zde šlo o to, že pachatel pod neustálým dohledem, a kolik je při trestu stanovená doba, po kterou musí být doma kvůli kontrole probátního úředníka. Tato osoba přemýšlela nad tím, zda se ujednává o porušení práva na svobodný pohyb, který je součástí lidských práv.

Dvě osoby se zabývaly poškozenými. Jedna osoba odpověděla, že eticky to, zda kontaktovat poškozeného a oznámit mu, že pachatel nemá možnost mu uhradit vzniklou škodu a nebude zavazující. Jedna osoba odpověděla, že etický konflikt z pohledu poškozeného a systému. Systém se snaží o to, aby pachatel dodržel plně v rámci poškozenému, ale co se týká poškozeného, ten plně nechce. Poškozený si nepřeje, aby ho někdo kontaktoval ohledně náhrady škody. Přesně si hlavně klid.

Jedna osoba odpověděla, že se u ní objevují etické konflikty v právním řízení. Je to v případě, kdy poškozený nadáží své požadavky, snaží se o pomstu a usiluje o to, aby byl pánem procesu. Poškozený má neúměrné požadavky, i přesto, že pachatel má snahu napravit to, co způsobil svým jednáním. Poškozený záměrně sabotuje pokusy, vydírá a má nadměrné požadavky.

Jedna osoba odpověděla, že se občas u ní objeví etické konflikty v osobní rovině, které jsou spojené s neúspěchem, který považuje za vlastní neúspěch a má pocit, že mohla udělat víc. Dalším etickým konfliktem je to, jak správně stanovit hranici pomoci. Kde začíná a končí hranice pomoci, což věchno udělat pro klienty.

Jedna osoba odpověděla, že nemá pocit, že by měla jiné etické konflikty.

Shrnutí: Na základě této výzkumné otázky se mi nepodařilo posoudit rozdíl ve vnímání etických pohledů probádných úředníků z pohledu mužů a žen. A jsou to muži nebo ženy, etické konflikty vnímají stejně. Myslela jsem, že ženy budou více etické konflikty v rovině pomoci poškozeným. Toto se však nepotvrdilo. Ženy mají stejné etické konflikty jako muži, které se týkají práce s klienty, a muž je to poškozený nebo pachatel. V obou případech se snaží o vyvážený přístup a podle toho také postupují ke svým klientům.

V3- Jaké další etické konflikty se objevují při práci probádných úředníků vyjma interpretace zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě?

Tato výzkumná otázka by se dala shrnout následovně. Probační úředníci se snaží vyřešit etické konflikty, které se objeví při práci s klienty, formou pomoci. Zde je pak na zvažení konkrétního probádného úředníka, do jaké míry pomůže klientovi. V rámci dohledu jde především o to, aby si klient uvědomil svou situaci a jednání, které bylo důsledkem toho, že musel absolvovat dohled v Probační a mediační službě. Jedná se o náhled klienta na svou situaci. Probační úředník musí brát ohled také na to, že klient je svobodná osoba, která má možnost se svobodně rozhodnout. Zároveň se od klienta očekává, aby za své jednání nesl odpovědnost. Zde se může objevit u probádného úředníka etický konflikt v podobě toho, do jaké míry má pomoci klientovi a kdy mu musí nechat prostor pro vlastní odpovědnost.

Diskuze

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, o kterém jsem se zmínila v teoretické i praktické části, je důležitou součástí výkonu profese probádných úředníků v Probační a mediační službě ČR. Tento zákon definuje cíle a poslání Probační a mediační služby ČR. Zákon také stanovuje jakási pravidla, která usnadní plnění stanovených cílů a poslání Probační a mediační služby. Tento zákon je třeba respektovat z toho důvodu, že je součástí výkonu této profese. Podle mého názoru je zároveň i jakýmsi etickým kodexem probádného úředníka. Z rozhovoru s probádnými úředníky

jsem analyzovala, že respektují a dodržují tento zákon, ale není to jediný zákon, kterým se řídí při výkonu své profese.

K této profesi se také vztahují i jiné zákony, které úzce souvisí s Probační a mediační službou. Mám zde na mysli především trestní zákoník,¹⁷⁷ trestní řád¹⁷⁸ a zákon o soudnictví ve věcech mládeže.¹⁷⁹ Tyto zákony usnadňují probační úředníkům práci s pachateli i poškozenými. Je to určitý návod, jak správně pracovat s klienty Probační a mediační služby.

Po zhodnocení účinnosti Probační a mediační služby mohou říci, že u probačních úředníků se evaňují pozitivní emoce, které jsou spojené s výkonem jejich profese. Na začátku rozhovoru se však objevily určité rozpaky probačních úředníků, když jsem se ptala na etické konflikty, které se objevují v jejich profesi. Při rozhovoru mi velmi pomohly připravené otázky, díky kterým se rozhovor podařilo rozvinout. Díky tomu mi probační úředníci řešili i jiné konflikty, které se objevují v jejich profesi.

Při zprávném hodnocení rozhovorů s probačními úředníky mohou potvrdit, že se u nich objevují etické konflikty, které se jim daří zvládat s pohledem.

Zajímala jsem se o to, zda se v nějakém odborném časopise píše o Probační a mediační službě. Při hledání jsem našla články, které se týkaly Probační a mediační služby.

časopisy, které se v novaly této tematice:

Jedná se o časopis Sociální práce, časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci.¹⁸⁰

V časopisech je popsána účinnost Probační a mediační služby, zabývá se tématem obecně prospěšných prací, účinností probačních úředníků. Jaké výhody poskytuje mediace, jak se při mediaci postupuje a co je jejím cílem. Zabývají se osobou pachatele, jak se postupuje při práci s pachatelem. V časopisech je zmínka o tom, že Probační a mediační služba dává možnost použít alternativní tresty.

O Probační a mediační službě je napsáno mnoho bakalářských a diplomových prací. Je to téma, které je možné reflektovat, nalézt v něm nové věci a které je třeba připomenout. Je také potřeba poukázat na důležitost této služby, která se stará o zájmy

¹⁷⁷ Zákon č. 40/2009 Sb.

¹⁷⁸ Zákon č. 41/2009 Sb.

¹⁷⁹ Zákon č. 218/2003 Sb.

¹⁸⁰ Sociální práce, časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci, 4/2005, 2/2012, ISSN 1213-6204

poškozených a zabývá se prevencí kriminality. Málokdo ví, že tato služba je jedinou službou, která pomáhá poškozeným. Nemusí se jednat jen o poškozené trestnouinností.

Z bakalářských a diplomových prací jsem vybrala bakalářskou práci Anety Macurové, jejím tématem byly Etické konflikty v praxi probádních úředník. Další práci napsal Lukáš Chum, tématem byla Dilemata pracovníků Probační a mediační služby v Brně.

Pokud srovnám svou diplomovou práci s těmito uvedenými pracemi, máme stejné pojmy, které jsme však definovali jiným způsobem. Jedná se o definování Probační a mediační služby ČR, jaké jsou cíle a poslání Probační a mediační služby ČR, definice probádního úředníka a asistenta Probační a mediační služby. Toto jsou hlavní body, které máme společné. Dále bych se zmínila o rozdílech, které jsou v našich pracích.

Nejprve se zmíním o bakalářské práci Anety Macurové, která psala práci na téma Etické konflikty v praxi probádních úředník. Tato práce se snaží o propojení etiky a sociální práce, zabývá se etickými konflikty. Etické konflikty probádních úředník jsou zaměřené na oekávání, která jsou spojená s realizací metodických postupů platné legislativy a reakcí probádních úředník na etické konflikty. Práce se zabývá hlavně o oekáváním a možnými konflikty, které jsou spojené s oekáváním probádních úředník. Dále se zabývá morálním rozhodováním, hodnotami a principy, které jsou součástí sociální práce a poukazuje na to, že mohou být východiskem i případnou etických konfliktů. Ve své práci definuje pojmy o oekávání a etické konflikty. Snaží se popsat osobu probádního úředníka. Ve své práci také uvádí pojmy, jakými jsou etika, morálka, profesní etika. Tyto pojmy mám také ve své diplomové práci, jedná se o pojmy etika, morálka a profesní etika, avšak každá z nás je definovala jiným způsobem. Tato autorka se zabývala morálním rozhodováním, které definovala ve své práci. Jelikož se zmíňuje o sociální práci, definovala také sociálního pracovníka. Vysvětluje také Probační a mediační službu. Hlavním tématem této práce je popsání etických konfliktů, které vyplývají z realizace metodických postupů. Ve své práci nerozebírá zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, z tohoto zákona definuje pouze probádního úředníka a asistenta.

Dále bych se zmínila o druhé práci. Jedná se o bakalářskou diplomovou práci, kterou napsal Lukáš Chum. Tato práce je nazvána Dilemata pracovníků Probační a mediační služby v Brně. V této práci autor definuje Probační a mediační službu, osobu probádního úředníka. Tato práce se zásadně liší od práce Anety Macurové a mé

diplomové práce. Tento autor se zabývá množstvím dilemat. Porovnává dilema v rámci klient a kvalitou služeb, dále rozebírá neutralitu a favoritismus. Posuzuje dilema mezi komplexností a zjednodušením cíl. Dále se zabývá jednostranností a symetrií ve vztahu probačního úředníka s klientem. Posuzuje dilema, zda pouhlit procedurální nebo situační postup. Dilema, které je spojené s materiální nebo nemateriální pomocí a posledním dilematem je zasáhnout nebo nezasáhnout.

Jak jsem uhl výše uvedla, naše práce mají určité pojmy společné. Jedná se o pojmy Probační a mediační služba, probační úředník. I kdyhl máme některé pojmy shodné, přesto jsou naše práce odlišné. Hlavní rozdíl vidím u své diplomové práce, ve které rozebírám zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě z pohledu dvou etických teorií, kterými jsou deontologismus a utilitarismus.

Závěr

Hlavním cílem diplomové práce Práce probačních úředníků s klienty Probační a mediační služby se zaměřením na etické konflikty bylo popsát cíle a poslání Probační a mediační služby v práci s klienty. Tato práce je především zaměřená na probační úředníky a jejich etické konflikty, které se objevují v práci s klienty. V této diplomové práci jsou informace o základních pojmech, které se týkají Probační a mediační služby

R, jedná se především o pojmy probace, mediace, probační úředník, asistent, Probační a mediační služba. Dále se práce zabývá aplikovanou etikou, osobou probačního úředníka, prací s menšinami, komunikací a také využitím etických teorií v praxi probačního úředníka. Jedná se o náhled na zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který rozebírám z pohledu deontologismu a utilitarismu.

Tento text byl napsán za účelem seznámení s touto službou a s jakými etickými konflikty se potýkají probační úředníci. Chci také poukázat na to, že je možné se podívat na zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě v R z pohledu etických teorií. Práce obsahuje i rozhovory s probačními úředníky, které jsou zaměřené na etické konflikty. Tyto rozhovory jsou zde uvedeny proto, aby bylo možné si lépe představit a uvědomit, s jakými etickými konflikty se v své práci potýkají probační úředníci.

Touto prací bych chtěla poukázat na to, že Probační a mediační služba má svůj význam v práci s pachateli, ale i poškozenými. Hlavním cílem této služby je

reintegrace pachatele do společnosti, působí preventivně proti kriminalitě a zároveň hájí zájmy poškozených.

Při psaní své diplomové práce jsem si rozšířila znalosti o činnosti Probační a mediační služby, jak mají při své práci postupovat probační úředníci a jaké etické konflikty se objevují při této profesi.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

Anzenbacher, A., *K esanská sociální etika*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, ISBN 80-7325-030-6

Anzenbacher, A., *Úvod do filosofie*. 2. vydání, Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-804-X

Anzenbacher, A., *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, ISBN 80-7113-111-3

Balvín, J., *Společnost : Spolu s Romy k multikulturní výchově ve školství*. Ústí nad Labem a Brno: Hnutí R, 1997, ISBN 80-902149-2-4

Banks, S., *Ethics and Values in Social Work*, New York: Palgrave, 2001, ISBN 0-333-94798-3

Blecha, I., *Filosofie*. 4. vydání, Olomouc: Olomouc, 2004, ISBN 80-7182-147-0

Booher, D., *Komunikujeme s jistotou*. Brno: Computer Press, 1999, ISBN 80-7226-156-8

Čákr, M., *Konflikty v řízení a řízení konfliktů*. Praha: Management Press, 2000, ISBN 80-85943-81-6

DeVito, J. A., *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2001, ISBN 80-7169-988-8

Dupuy, E., *Úspěšný dialog*. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-666-7

Hirt, J., Jakoubek, M., *Řízení Romové v osídlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Alenka, 2006, ISBN 80-86898-76-8

Hendl, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-040-2

Chapman, R. A., *Etika ve veřejné službě pro nové tisíciletí*. Praha: Slon, 2003, ISBN 80-86429-14-8

Jankovský, J., *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003, ISBN 80-7254-329-6

Jakoubek, M., Poduška, O., *Romské osady v kulturologické perspektivě*. Brno: Doplněk, 2003, ISBN 80-7239-140-2

Kant, I., *Základy metafyziky mravů*. 2. vydání, Praha: Svoboda, 1990, ISBN 80-205-0152-5

Kopřivná, K., *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. 2. vydání, Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-150-9

Machalová, T. a kol., *Lidská práva proti rasismu*. Brno: Doplněk, 2001, ISBN 80-7239-099-6

Matoušek, O., *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7367-002-X

Matoušek, O., *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-548-2

McGill, A. N., *Řízení konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 1996, ISBN 80-7169-136-4

Munzarová, M., *Zdravotnická etika od A do Z*. Praha: Grada, 2005, ISBN 80-2471024-2

Nakonečný, M., *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999, ISBN 80-200-0690-7

Navrátil, P. a kol., *Romové v české společnosti: jak se nám spolu flíje a jaké má naše souflííí vyhlídka*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-741-8

Osman ík, O., Rozum, J., Kotulan, P., Vojt ch, J., *Výzkum nov zavedených prvk probace do trestního práva R*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, ISBN 80-86008-77-0

Popkin, R. H., Stroll, A., *Filosofie pro kaflédého*. Praha: Ivo flelezný, 2000, ISBN 80-240-0257-4

Ratzinger, J., *Pravda, hodnoty a moc*. Brno: CDK, 1996, ISBN 80-85959-16-X

Rawls, J., *Teorie spravedlnosti*. Praha: Victoria Publishing, 1995, ISBN 80-85605-89-9

Reichel, J., *Kapitoly metodologie sociálních výzkum* . Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-3006-6

Ricken, F., *Obecná etika*. Praha: ISE, 1995, ISBN není uvedeno

Riskin, L. L., Arnold, T., Keating, J. M. Jr., *Mediace aneb Jak e-ít konflikty*. Praha: Palata, 1997, ISBN 80-901710-6-0

Rolný, I., Lacina, L., *Globalizace, etika, ekonomika*. Boskovice: Albert, 2001, ISBN 80-7326-000-X

í an, P., *S Romy flít budeme ó jde o to jak: d jiny, sou asná situace, ko eny problém , nad je společné budoucnosti*. 2. vydání, Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-410-9

ezní ek, I., *Metody sociální práce: podklady ke stáflím student a ke kazuistickým seminá m*. Praha: Slon, 1994, ISBN 80-85850-00-1

Semrádová, I., *Etika: p ehled etických teorií*. 3. vydání, Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, ISBN 80-7041-403-0

Sirovátka, T., *Men-iny a marginalizované skupiny v eské republice*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2002, ISBN 80-210-2791-6

TYčková, T., *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 1998, ISBN 80-7178-285-8

TYčková, T., *Men-iny a migranti v eské republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-648-9

TYčková, A., Sovák, Z. a kol., *Právní rámec alternativního řešení trestních v cí*. Praha: Institut vzdávání Ministerstva spravedlnosti R, 2001, svazek 64, díl první, příručka Ministerstva spravedlnosti R.

TYčková, P., Ouedníková, L., Doubravová, D., *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných in*. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-757-2

TYčková, J., *Umění jednat s lidmi 2: Komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2005, ISBN 80-247-0844-2

Thompson, M., *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-806-6

Úlehla, I., *Umění pomáhat: uebnice metod sociální praxe*. Praha: Slon, 2005, ISBN 80-86429-36-9

Vidrna, J., Náchodský, Z., *Pracovník justice v ohrožení*. Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti R pro další vzdávání soudců a státních zástupců, 2001, svazek 61, příručka Ministerstva spravedlnosti R.

Vybíral, Z., *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7178-998-4

Zehr, H., *Úvod do restorativní justice*. Praha: Good Books, 2003, ISBN 80-902998-1-4

řivot z vřry: P eklad 2. řílu katolického katechismu pro dosp řel. 2. vydání, eské Bud jovice: Teologická fakulta Jiho eské univerzity v eských Bud jovicích, 2005, ISBN 80-7040-809-X

Periodika

Ne asová, M., Dohnalová, Z., Tala-ová, R., *Vyuřtř vybraných etických teoriř v praxi sociální práce*. Sociální práce/Sociálna práca 3/2010, s. 76-87, ISSN 1213-6204

Jinak, J., K i- an, A., *Etická teorie a její aplikace ó problém pro sociální práci*. Sociální práce/Sociálna práca 2/2011, s. 125-132, ISSN 1213-6204

Internetové zdroje

Zákon . 257/2000 Sb., o Proba ní a media ní sluřb , ř[online]", ř[cit. 2013-01-10]". Dostupné na: WWW.: <<http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=49576&fulltext=257~2F2000&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>>

Official Journal of the European Union L 337/102ř[online]", EU (2008), ř[cit.2012-10-16]", s.2 ods. 14,15. Dostupné na: WWW.:< <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:337:0102:0122:EN:PDF>>

Council of Europe, Mediation in penal matters, ř[online]", Council of Europe (1999), ř[cit.2012-10-16]", s.3. Dostupné na: WWW.:<[http://www.mediacio.hu/files/EU_dok/CoE_R\(99\)19_mediation.pdf](http://www.mediacio.hu/files/EU_dok/CoE_R(99)19_mediation.pdf)>

P ílohová ást

Seznam příloh

Příloha I – Osnova pro polostrukturovaný rozhovor

Příloha II – Rozhovor s probačním úředníkem . 1

Příloha III – Rozhovor s probačním úředníkem . 2

Příloha IV – Rozhovor s probačním úředníkem . 3

Příloha V – Rozhovor s probačním úředníkem . 4

Příloha VI – Rozhovor s probačním úředníkem . 5

Příloha VII – Rozhovor s probačním úředníkem . 6

Příloha VIII – Rozhovor s probačním úředníkem . 7

Příloha IX – Rozhovor s probačním úředníkem . 8

Příloha I

Osnova pro polostrukturovaný rozhovor

1. Vidíte nějaké etické konflikty v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě ?
2. Jaký máte názor na roli romského mentora?
 - 2a Spatíte výhodu nebo nevýhodu neprofesionality romského mentora?
 - 2b Usnadňuje nebo ztěžuje Vaší práci probačního úředníka?
 - 2c Nebojíte se sdílet informace o klientovi romskému mentorovi s obavou, že by je mohl zneužít?
 - 2d Máte jako probační úředník otázky v tom, zda oslovit romského mentora?
3. Objevuje se při Vaší práci s klientem manipulace nebo ji nepoužíváte?
 - 3a Používáte při práci s klientem (pachatelem) spíše kontrolu nebo pomoc?
 - 3b Hraje pro Vás nějakou roli při rozhodování to, jak se klient projevuje?
 - 3c Je odlišný přístup při práci s pachatelem nebo poškozeným? Mění se styl práce? Je případ práce důraznější ve vztahu kontroly nebo pomoci podle toho, zda se jedná o pachatele nebo poškozeného?
4. Jak postupujete při nezájmu klienta?
 - 4a Snahíte se klienta v tomto případě přesvědčovat nebo nepřesvědčovat o výhodách Probační a mediační služby?
 - 4b Řekněte, co všechno, v tomto případě, uděláte pro pachatele?
5. Jaký je Váš názor na respektování důvěrnosti sdělených informací?
 - 5a Respektovali byste důvěrnost sdělených informací, pokud by šlo dojít k ohrožení zdraví a života nebo bezpečnosti jiných osob ?
 - 5b Rozhodovali byste se mezi zachováním a udržetím důvěrnosti nebo zda narušíte důvěrnost mezi Vámi a klientem?
 - 5c Sdíleli byste informace, které by souvisely se soukromím klienta, i kdyby byly informace použity pro pomoc poškozenému?
6. Vyskytují se při Vaší práci jiné konflikty, které nebyly zmíněny v předchozích otázkách?

Příloha II

Rozhovor s probádním úředníkem . 1

1 V tomto zákon nespatuji žádné etické konflikty. Tento zákon je důležitou součástí mé profese.

2 Romský mentor prochází –kolením v rámci Proba ní a media ní slufby, považuji ho za profesionála.

2a Není neprofesionál. Tím, že projde –kolením v Proba ní a media ní slufb se z n ho stává profesionál a považuji to za výhodu.

2b Usnad ůje mi práci a považuji ho za pomocníka. Díky n mu se klienti dostaví na Proba ní a media ní slufbu.

2c Nemám problém mu sd lit informace, hlavní je, že p edá vzkaz klientovi a vysv tlí mu d vody, pro za mnou má p ijít. Tady jde hlavn o zkontaktování. Podle mne lépe pronikne do konkrétní rodiny, pokud se to týká mladistvého. Nemám obavu z toho, že by zneffil informace o klientovi.

2d Nemám otázky v tom, zda oslovím mentora. Mentor je poslední –ance, jak m flu uhnat klienta.

3 Ne ekl bych, že pouffívám manipulaci.

3a P i práci s klientem se prolíná kontrola i pomoc, ale ve v t–í ásti p evafluje kontrola. Klientovi poskytnu pomoc, ale sám musí vyslovit zakázku. Tuto pomoc si klient musí vyfládat. Klient mi musí sd lit, že pot ebuje pomoct s n jakou záleflitostí. Forma pomoci m že být r zná, p edám klientovi kontakt na n jakou organizaci, která mu m že pomoci s e–ením jeho situace.

3b Pro mne nehraje žádnou roli to, jak se klient chová, když se jedná o první sch zku.

3c Pouffívám vyváflený p ístup jak k pachateli, tak k po–kozenému. Pachatel ví, co se stane, když nebude plnit požadavky. Hned na za átku ho seznámím s d sledky, které plynou z nepln ní povinností. Na druhou stranu se ho snaflím tímto zp sobem motivovat, aby za al e–it následky svého jednání. Tím, že pouffívám vyváflený p ístup, nem lo by u m dojít k n jakému konfliktu. Pokud by se u m objevil etický konflikt, znamenalo by to, že za ínám ujífl t ze strany profesionála a to by bylo –patn , protože tato profese vyfláduje profesionální p ístup.

4a Pachatel je svobodný lovk, který má možnost svobodně se rozhodnout. Musím ho poučit o tom, co ho čeká a vysvětlit mu, že je jen na něm, jakou cestou půjde. Pokud by si klient přál, abych za něj ho přebíral zodpovědnost, rozhodoval bych se, zda bych to pro něj udělal. Musel bych mu vysvětlit, co by se stalo, kdyby neplnil zadané úkoly.

4b Pokud bych klientovi vysvětlil všechny následky, které by pro něj vyplývaly z dané situace, a přesto by nedodržel plán, žádné další kroky bych nedělal. Byl bych přesvědčen o tom, že jsem pro klienta udělal vše, co bylo možné a pokud o to klient nemá zájem, nemohu na tom nic změnit.

5a Nejprve bych klienta upozornil na důsledky, které by z toho mohly vyplynout. Znovu bych se ho zeptal, jestli to opravdu chce udělat. Pokud by to byla pravda, mám oznamovací povinnost, která je obsažena v trestním zákoně. Pokud bych měl důvodné podezření, že chce pachatel spáchat trestný čin, musím to oznámit. Oznamovací povinnost se stává vyšší prioritou v případě, kdy je třeba zachránit život lovka. Je důležité, abych správně vyhodnotil rizika, zda jsou reálná. Existuje paragraf, ve kterém je zjevné nebezpečné vyhrožování.

5b Důvěra je součástí spolupráce s klientem, ale pokud bych měl důvodné podezření, že chce pachatel spáchat trestný čin, musím dodržet oznamovací povinnost. Toto je jediný důvod, kdy mohu před sebou samým zdůvodnit narušení důvěry.

5c Nemám povinnost sdělovat informace dalším osobám, i kdyby to byli poškození.

6 Obasím etický konflikt. Například, když s klientem dělám delší dobu nějakou věc a nejsem si jistý rozhodnutím, které jsem udělal v té době, kdy jsem konkrétní věci sdělil s klientem. Tímto se zabývám ať po delším časovém odstupu, ale stává se to minimálně. Musím dělat obhajitelná rozhodnutí, takže nad takovými věcmi přemýšlím minimálně. Obasím, zda jsem pro klienta udělal maximum. Je důležité mít vyvážený přístup ke klientovi, musím zůstat profesionálem a nenechat se ovlivnit haló-efektem, jinak bych ufl nebyl profesionál.

Příloha III

Rozhovor s probátním učedníkem . 2

1 V tomto zákoně nespát uhládný etický konflikt.

2a Na tuto otázku neodpovím.

2b Záleží i na mně, zda vyfluju služby mentora.

2c Nebojím se toho, protože mu sdílím jen to nejn nutnější. Důležité je, že mi dodá klienta.

2d Otázky nemám, protože záleží jen na mně, zda vyhoví jeho služeb.

3 Nepoužívám manipulaci.

3a Při své práci používám kontrolu i pomoc. Nejprve musím odhadnout klienta a na tomto základě zvolím kontrolu nebo pomoc. Je důležité, aby klient sám hledal řešení. Pokud je to štvrtý klient, je upraven na pomoc před kontrolou. Kontrola je v tomto případě obráním zodpovědnosti za klienta. Pokud se jedná o úplné obráním kontroly, jde s klientem za zaměstnavatelem ohledně zaměstnání.

3b Nehraje to pro mě žádnou roli.

3c Občas dochází ke změně přístupu ke klientovi. Je to v případě, kdy se mnou klient nechce spolupracovat a nechce spolupracovat ani s poškozeným. V tomto případě volím jiný přístup k pachateli. Domluvím schůzku s poškozeným, aby byl přítomen při jednání s pachatelem a svou přítomností ovlivnil lidskou stránku pachatele. Chci dosáhnout toho, aby si pachatel uvědomil následky svého jednání a zároveň, aby u něho došlo ke změně postoje při řešení konkrétní situace. Snažím se o jiný způsob motivace, která povede ke spolupráci. Etický konflikt spatřuji tehdy, když se jedná o osobu, která neplatí výživné. Jedná se o muže, který je po rozvodu, nemá zaměstnání, je bez domova a k tomu nikdy nevidí své dítě, protože se narodilo až po rozvodu a bývalá manželka mu neumožnila, aby své dítě viděl.

4a Vysvětlila bych klientovi, jaké následky by pro něho mělo nedodržení dohodnutého plánu. Upozornila bych ho na to, co by se mohlo stát a snažila bych se o to, aby měl náhled na svou situaci.

4b Pokud bych byla přesvědčená o tom, že jsem pro pachatele udělala vše, co bylo v mých silách, víc bych to neřekla.

5a Nejprve bych zhodnotila situaci, zda je klient schopen uskutečnit své výhršky. Pokud by to myslel vážně, byla bych nucena to oznámit.

5b Důležitost je důležitá, hlavně pro spolupráci. Pokud bych měla podezření, že chce pachatel spáchat trestný čin, jsem nucena to oznámit.

5c Nemám povinnost sdělovat informace dalším osobám, i kdyby to byli poškození.

6 Etický konflikt řeším při práci s týranými osobami. Jedná se o případ, kdy manžel chodí za mnou i s manželkou. Manželka má na sobě vrstvy make-upu, aby zakryla modřiny. Nic mi na schůzce neřekne, protože se bojí svého manžela. V tomto případě jsem přemýšlela o tom, že bych si se ženou promluvila na chodbě bez přítomnosti

manžela. Při této příležitosti jsem jí mohla nabídnout pomocnou ruku a mohla jsem jí říct, že chápu její situaci a že pro ni není lehké mi tuto věc sdělit. Zde jsem přemýšlela nad tím, co si o mně řekne její manžel, když s ní mluvím na chodbě.

Příloha IV

Rozhovor s probádným úředníkem . 3

1 Nespatřuji zde žádný konflikt.

2a Jsou s ním spojené výhody i nevýhody. Je to pomocná osoba, která nemá žádné výjimečné postavení.

2b Záleží na mně, zda vyuffiju mentora.

2c Mám jisté obavy, že informace, které mu sdělím, nadešvyslepi i o etím osobám. Z tohoto důvodu mu říkám jen minimum, aby nepodleh pokusem to nadešvyslepi.

2d Mám určité otazníky. Jsou spojené s tím, aby se mu nic nestalo a nevystavil se nebezpečí, že zastupuje moc státu. Mělo by to být pro něho nebezpečné, když jde ke klientům, protože je tam sám.

3 Nepoužil bych slovo manipulace. Podle mne je vhodné slovo vedení klienta. Snadím se pachatele dovézt k tomu, aby se rozhodl nebo neudělal.

3a V práci používám prvky kontroly i pomoci. Řeknu mu všechny potřebné informace, aby věděl, co se stane, když nebude dodržovat stanovená pravidla. Tyto informace sděluji v případech, kdy klienti nejsou schopni se rozhodnout, jestli se rozhodnou nebo neudělal.

3b Nehraje to pro mne žádnou roli.

3c Při této práci je zapotřebí v určitých případech umět správně kombinovat kontrolu i pomoc. Je třeba brát ohled na to, že každý člověk je jiný, a proto je třeba postupovat ke každému individuálně. Pro obě strany (pachatele i pokračujícího) používám vyvážený přístup, který by měl usnadnit spolupráci, a aby pachatel lépe plnil stanovené cíle.

4a Snadil bych se klientovi vysvětlit hlavní principy dohledu a seznámil bych ho s následky při neplnění stanovených pravidel. Jde mi o to, aby si klient udělal náhled na svou situaci a pochopil ji. Klient je svobodná bytost, a proto musí zvážit sám, zda bude dodržovat dohled, či nikoli a musí být ochoten přijmout následky svého rozhodnutí.

4b Další kroky bych nepodnikal, kdyby klient nemá zájem nebo motivaci, která by pro něj byla k jaké zásadní změně situace nebo jeho rozhodnutí. Fládné výtky bych neměl, protože jsem mu sdělil všechny informace potřebné pro jeho rozhodnutí.

5a Pokud by informace souvisely s ublížením na zdraví, bylo by třeba podat zprávu soudu, nejlépe tuto informaci sdělit poškozenému, protože by zde hrozilo riziko.

5b Podle mých zkušeností, do určité míry, tvoří součást spolupráce s klientem, ale je třeba dbát i na jiné povinnosti, které jsou spojené s touto profesí. Musím respektovat zákony a nařízení, pokud by mělo dojít k jejich narušení, pokud by mi klient sdělil takové informace, u kterých by to narušení bylo možné.

5c Pokud by se jednalo o matky oprávněných dětí (tyto matky definuje zákon jako rodiče oprávněných nezletilých dětí), nemají právo na informace ze strany Probační a mediační služby. V tuzemsku si je soud nezve na výslech, jedinou výjimkou je situace, kdy od nich soud potřebuje informace. V tomto případě se u mě objevil etický konflikt, jestli těmto osobám něco sdělovat, ale fládnou takovou povinnost nemám. Musím si dávat pozor na to, co jim řeknu. Například pokud by chtěla vědět, kde pracuje její mufl, aby nemusela podat exekuci. V tomto případě se jedná o velmi tenkou hranici mezi posouzením, co je legální a co legitimní. Na jedné straně mám etický konflikt v tom, zda jí sdělím, kde mufl pracuje, na druhé straně se objevuje etický konflikt v tom, že nemá zákonnou možnost získat informace, kde mufl pracuje. Na které otázky mohou být dvousebné a musím zvážit, co poškozeným řeknu.

6 Řeším etický konflikt s trestem domácího vězení, jehož součástí je náramek. Náramek slouží k elektronickému monitoringu, u odsouzených osob, trestu domácího vězení. Jedná se o technologii, která sleduje klienta. Uvažuji o tom, do jaké míry je vhodné použít náramku. Náramek sleduje to, zda je nebo není doma. Pokud se klient jen nepatrně ocitne mimo dosah zařízení, nahlásí to jeho nepřítomnost. Zde vidím etický konflikt v tom, že je klient sledován nonstop, i kdyby je trest časově omezený. Znamená to, že klient musí být doma v určité době, abych ho mohl zkontrolovat. Vidím v tom určité porušení lidských práv, především práva na svobodný pohyb. Myslím si, že je to zbytečné zprůkaznění. Přemýšlel jsem i nad tím, co by se stalo, kdyby tato technologie selhala a hlásila by, že není doma a přitom by byl doma.

Příloha V

Rozhovor s probádným úředníkem . 4

1 V tomto zákoně nespatřuji žádný konflikt, beru ho jako součást tohoto povolání.

2a Romský mentor je pro-kolenný profesionál a považuji to za výhodu.

2b Musím uznat, že mi z větší části usnadňuje práci.

2c Nebojím se mu sdělit informace, sděluji mu jen to nejnnutnější.

2d Nemám otázky, jestli ho oslovím.

3 Dalo by se říct, že svým způsobem používám manipulaci, ale ve smyslu, kdyf bych chtěl motivovat klienta, aby uznal potřebu změny v jednání.

3a Hranice mezi motivací a útlakovou motivací je tenká. Při práci pracuji se sdělením klienta a s tím, jak formuluje své potřeby. Kontrola znamená plnění podmínek, které musí klient plnit a zda je plní. Kontrola spočívá ve vytvoření plánu s klientem, zahrnuje v sobě to, na čem jsme se domluvili. Pokud se stane, že klient tento plán neplní, začnu se zajímat o příčiny, pro které klient neplní. Může se jednat o alkoholismus, který je příčinou neplnění. Pokud je to alkoholismus, půjdu plynule k pomoci. Snažím se mu pomoci odstranit překážky a to tak, že vyhledá pomoc u odborníka. Pokud je příčinou dluh, snažím se posoudit finanční situaci klienta, jak hospodá s penězi a jak si obstarává finance. U dluhu může být formou pomoci personální agentura, která mu pomůže sehnat práci nebo navštívit dluhovou poradnu. Pokud má problémy s bydlením, pokusila bych se mu zajistit bydlení v azylovém domě. Pomoc bych definovala tak, že míra pomoci odpovídá schopnosti klienta řešit určitou situaci samostatně, pokud by mi klient požádal o pomoc, tak bych ho doprovodila na úřad práce nebo bych mu vytiskla mapu, podle které by se dostal na úřad práce a vyřídil si sám potřebné záležitosti. Požaduji od klienta, aby tímto způsobem převzal zodpovědnost za svůj život a zároveň, aby u něj došlo k rozvoji samostatnosti a dokázal si řešit věci sám. Při kontrole a pomoci je důležité najít správný poměr, aby mohl klient snáze převzít zodpovědnost. U některých klientů se stává, že odmítnou dohled a raději se nechají zavést do vězení. V tomto případě se snažím o to, aby klient přehodnotil své rozhodnutí a uvědomil si důsledky své volby. Dávám mu možnost volby, která je v danou chvíli důležitá. Pokud se klient s dohledem neztotožní, musím mu vysvětlit, že se jedná o vedení, které je zaměřené na pochopení a do budoucna z toho může klient vytěžit něco pozitivního. Důležitá je motivace a vysvětlení toho, jaký to má účel, když si zvolí dohled, bude ho dodržovat a plnit stanovený plán.

3b Ano, hraje pro mne roli, jak se klient projevuje. Je to zejména v případě, kdy klient odmítá spolupráci. Musím tedy najít nový způsob motivace, jak klienta přesvědčit, aby spolupracoval.

3c Odlišný přístup nemám. Pachatele seznámím s důsledky, které by vyvstaly z neplnění a nedodržování dohledu. Co se týče pokračování, seznámím ho s tím, že spolupracuje s pachatelem, pro tuto spolupráci je důležitá shoda a zároveň mají příležitost si společně sednout. Například pokud se to týká fyzické osoby, kdy se jedná o manžele, kterým byla vykradena novostavba. Toto setkání může mít vliv na pachatele. Tím, že se setká s pokračujícími, může se stát pro pachatele motivujícím faktorem, díky kterému má možnost pochopit to, jaké zkušenosti nebo pocity z toho mají pokračující. Na to, které pachatele má toto setkání s pokračujícími velký vliv v tom smyslu, že může dojít k větší motivaci pro to, aby odložil následky svého jednání.

4a Rozhodovala bych se podle toho, o jaký případ by se konkrétně jednalo. Pokud by se to týkalo dohledu, zvažovala bych, do jaké míry ho vyzývat. Pokud se jedná o klienta, který nepřišel několikrát podle domluvenou schůzku a byl informován o tom, co se stane, pokud nebude dodržovat stanovený plán. Takového klienta bych uhlavně nevyzývala, protože jsem ho poučila o následcích. Pokud by se jednalo o klienta, který platí výživné pravidelně a včas, ale nechodí do Probační a mediační služby, uvažovala bych nad tím, že bych mu poslala navíc ještě jednu výzvu nebo bych mu osobně zavolala a vyzvala ho na schůzku. V tomto konkrétním případě bych to považovala za svou morální odpovědnost a snažila bych se znovu zaslat klientovi doporučený dopis.

4b Zvažovala bych, jak udělat pro klienty nějaké nadstandardy, díky kterým by se podařilo naplnit jejich právní život. Zvažovala bych, co pro ně udělat a co uhlavně. Pokud by se jednalo o situaci, kdy klient dluží malou částku, jedná se o sto korun, kterou může zaplatit jako náhradu škody. Zvažovala jsem, zda tuto malou částku za klienta uhradím, aby kvůli tomu nezačal soudní řízení.

5a Nejprve bych se snažila vyhodnotit konkrétní situaci. Je třeba projít historií klienta, zda něco podobného v minulosti udělal. Pokud ne, je nutné se znovu zeptat, jestli myslel výhrůžky vážně. Pokud odpoví, že to řekl v afektu, je třeba, abych s ním problémovou situaci probrala a upozornila ho na případné následky takového jednání. Pokud by neexistovalo reálné riziko ohrožení druhé osoby, není potřeba to nikde hlásit, ale je nutné, abych to s ním probrala.

5b Důležitost je důležitá pro spolupráci s klientem, ale pokud bych měla důvodné podezření, že by chtěl spáchat trestný čin, musím dodržet oznamovací povinnost.

5c Klient p i pou ení ví, že co mi ekne, nepoufiju jako d kazní materiál. Pr b fn klienta informuji podle postupu a p i práci s ním. Nahlédnutí do spisu je možné, ale jen se souhlasem klienta. Musím dodrřovat spisový řád, ve kterém je uvedeno, kdo m že nahlířet do spisu. Je to z toho d vodu, že mi klient vypráví své vnit ní pocity, zářitky z d tství a jiné citlivé informace. Co se tý e soukromí klienta, tak ho informuji o svých krocích. Pokud se jedná o vřivné, tak musí být klient nebo já v kontaktu s manželkou. V kontaktu s ní m flu být i já, abych si ov ěla, zda platí vřivné řádn a v as. Je to na dojednání.

6 Nemám pocit, že bych m la jiné etické konflikty.

P íloha VI

Rozhovor s proba ním ú edníkem . 5

1 Ne, nevidím zde řádný konflikt.

2a Výhodou je, že je svým zp sobem profesionál, který pro-el –kolením.

2b Ano, usnad ůje mi práci svým p ístupem ke klient m.

2c Sd ělím mu jen ty informace, které jsou nutné pro kontakt s klientem.

2d Nemám.

3 Nepouřil bych slovo manipulace, vhodn ěm slovem je vedení.

3a Pouřívám kontrolu i pomoc, záleří v–ak na klientovi, jak budeme spolupracovat.

3b To, jak se klient chová p i první sch zce pro mne nehraje řádnou roli. Osobnost klienta se projeví ařl b hem n kolika sch zek.

3c Nemám pocit, že bych m l odli–ný p ístup.

4a Podnikl bych dal–í kroky, abych mu to vysv tľil, ale pokud by to odmětl, respektoval bych jeho rozhodnutí.

4b Klientovi bych sd ělil v–echny informace, a pokud by i p esto nem l zájem, dal–í kroky bych uřl nepodnikal, protože jsem pro n ho ud lal v–e, co bylo v mých možnostech.

5a Posoudil bych situaci i historii klienta. Pokud to ekne v afektu, musel bych posoudit hranici mezi d v rností a sd ělením informací. Mám oznamovací povinnost, kterou nesmím ignorovat.

5b Do ur ité míry tvo í d v rnost sou řst spolupřace mezi mnou a klientem. Musím dbát na povinnosti, které jsou spojené s mou profesí. Musím respektovat zákony.

5c Nemám fládnou povinnost sd lovat informace dal-ím osobám. Jediné, co bych mohl ud lat, pokud by se mi po-kozený sv il, mohl bych ovlivnit pachatele p i pln ní závazku. Pokusil bych se o to, aby zm nil náhled na e-ení situace a tím trochu pomoci po-kozenému. Musí respektovat d v rnost sd lených informací, které mi klient sd lí.

6 Etický konflikt vidím v rozdílnosti p edstav po-kozeného a systému. Systém se stará o p ísn j-í dodrvení pln ní ze strany pachatele, na druhé stran po-kozený pln ní nechce, p eje si, aby to bylo uzav ené a nikdo ho ufl více nekontaktoval.

P íloha VII

Rozhovor s proba ním ú edníkem . 6

1 Nevidím zde fládný konflikt. Vím, fle je to sou ástí mé profese.

2a Ne ekla bych p ímo, jestli je výhodou nebo nevýhodou.

2b Mofná by se dalo íct, fle mi usnad uje práci, ale záleflí na m , jestli ho vyuffiju.

2c Nemám strach mu sd lit informace, v t-inou mu sd lím jen to nejnutn j-í.

2d Nemám otazníky.

3 Nevyjád íla se.

3a Je t eba motivovat klienta k jednání, protofle by polovinu v cí nesplnil, b hem doby, která je na to vyhrazena. Pouffívám kontrolu i pomoc. Klientovi m flu pomoct v p ípadech, kdy nehradí své závazky z d vodu, fle má epilepsii nebo pobírá invalidní d chod a nechce se zaregistrovat na ú adu práce, díky tomu nemá dávky. Pomoc mu m flu poskytnout tak, fle se pokusím o to, aby se zaregistroval na ú adu práce, díky tomu bude mít prost edky a m fle hradit závazky a tím by plnil stanovený cíl.

3b Pro mne to hraje roli tehdy, kdyfl se klient rozhodne, fle nebude spolupracovat. Musím najít vhodný zp sob komunikace, díky které dosp je k názoru, fle je t eba spolupracovat na e-ení konkrétní situace, aby to pro n j nem lo -patné následky v podob p em ny trestu, kterým by bylo v zení.

3c Snaffím se poskytnout stejnou m rou pomoc i kontrolu pachateli i po-kozenému. Pouffívám vyváflný p ístup, jehofl smyslem je spolupráce na vy e-ení vzniklého problému. Musím akceptovat v li po-kozeného a na druhé stran motivovat pachatele. Pachatele seznámím s pr b hem dohledu a jaké d sledky by pro n j m lo nepln ní stanovené spolupráce. Po-kozeného informuji o pomoci p iznané -kody. Je t eba, abych po-kozenému také naslouchala. M fle se stát, fle pachatelovo jednání na n m zanechalo

následky. V tomto případě bych ho musela odkázat na odbornou pomoc. Poškozenému musím vysvětlit, že se může stát, že se může objevit v budoucnu potřeba spolupráce, což se týká náhrady škody. V tomto případě se mohu ujistit, zda pachatel hraď vzniklou škodu. Je zapotřebí vzájemná vazba. Pokud se u pachatele objeví stud, je potřeba, abych s tím pracovala. Jedná se o situaci, kdy pachatel nemá odvahu se setkat s poškozeným. Zde je zapotřebí, abych motivovala pachatele ke spolupráci a zároveň se pokusila o to, aby přešel stud.

4a Snáhl bych se mu vysvětlit klady dohledu a to tak, aby pochopil, že pokud bude dodržovat dohled, nepemní se mu trest. Pokud by si klient nedal šáct, nebudu jeho rozhodnutí proflvat. Je důležité přizpůsobit komunikaci klientovi komunikaci, aby správně pochopil sdělení.

4b Pokud by odmítl spolupráci otec mladistvého klienta, zaslala bych znovu písemnou pozvánku. Pokusila bych se zdraznit odpovědnost za případ v Probační a mediační službě, kdy by došlo ke stanovení kompetencí. Pokud by se klient rozhodl nespolupracovat, i přesto, že dostal dostatečné informace a vyšlo to v jeho neprospěch, pak ufl bych to nechala na jeho rozhodnutí a respektovala bych jeho možnost, že má právo na svobodné rozhodnutí. Respektovala bych i to, kdyby případně klient před odchodem na Probační a mediační službu, zaplatil danou škodu nebo se rozhodl e-it konkrétní situaci přes svého obhájce. Jsem zodpovědná za proces, ale ne za výsledek.

5a Nejprve bych zhodnotila situaci, zda by byl klient schopen uskutečnit své výhršky. Pokud to děkne v afektu, je třeba na to brát ohled, ale nepodcenit to. Po nějaké době bych se znovu zeptala klienta, zda konkrétní výhršek myslel vážně. Pokud by mi řekl, že má promyšlený postup, tak mám jako probační úředník oznamovací povinnost. Nejdůležitější je záchrana lidského flivota. Co se týká d v nosti mezi klientem a mnou, je třeba maximální transparentnosti vůči klientovi, je potřeba, abych si ověřila zdroje o klientovi a to za pomoci rodičů, poškozených nebo kamarádů.

5b D v nost je důležitá při spolupráci mezi mnou a klientem. Mohou se však objevit situace, při kterých je potřeba narušit vztah, ale nestává se to tak často. V t-ínou se mi daří zachovat důvěrný vztah a díky tomu je možná lepší spolupráce s klientem po stanovenou dobu dohledu. Připouštím však, že i kdyfl je dobrá spolupráce, vfldy musím respektovat zákony.

5c Nemám fládnou povinnost sdělovat tyto informace.

6 Spatuji etický konflikt v právním řízení. Jedná se o případ, kdy poškozený výrazně nadřazuje požadavky, snaží se o pomstu. Poškozený se staví do role pána

procesu. V tomto případě jsem musela hodně vysvětlovat a stanovit hranice pro obě strany. Etický konflikt vidím také v tom, kdyby se kladou neúměrné požadavky, i kdyby má pachatel snahu to napravit, ale poškozený záměrně sabotuje pokusy, vydírá a má nadměrné požadavky. Kdyby poškozený řekl: *šKdyž to nedostanu, tak to dám k soudu*. Zde musím být transparentní k oběma stranám. Musím si hlídat své postavení, abych se nepřiklonila na jednu stranu. Musím rozlišit, kde jsou mé možnosti a kdy je to na druhých. Etický konflikt vidím i v osobní rovině, kdy cítím neúspěch, který píítám sama sobě, že je to moje vlastní.

Příloha VIII

Rozhovor s probádným úředníkem . 7

1 Nespatuji žádný konflikt.

2a Spatuji výhodu jeho profesionality.

2b Usnadňuje mi práci.

2c Nebojím se mu sdělit informace.

2d Nemám.

3a Ve své práci uplatňuji kontrolu i pomoc. Podle mého názoru tvoří v této část kontrola, protože je třeba, aby klient plnil stanovený plán. Klient by si měl uvědomit následky svého jednání a poté spolu můžeme spolupracovat. Snažím se o to, aby klient odstranil následky svého jednání. Pokud by potřeboval pomoc, musí mi to říct.

3b Nehraje to pro mě žádnou roli, protože se klient projeví ať po několika schůzkách.

3c Postupy v práci s pachatelem nebo poškozeným se moc neliší. U pachatele jsou jednoznačné postupy, jak s ním mám pracovat. S poškozeným musím pracovat trochu jinak. Například pokud se jedná o říkanování. Spojil jsem se s poškozeným, protože pachatelovo jednání na něm zanechalo následky. Poškozený byl v mladším věkovém věku, a proto jsem byl nucen přizpůsobit práci jeho věku a rozumovým schopnostem. Jelikož říkanování na tomto klientovi zanechalo značné následky, byl jsem nucen jednat s jeho matkou, protože mě o to požádala. Domluvili jsme se spolu, že to za nás můžeme dělat. Respektoval jsem toto přání s ohledem na tuto osobu, protože se mu při vzpomínce na tuto hrůznou událost vždy přitřífilo.

4a Podal bych mu všechny informace a dále bych ho nepřesvědčoval.

4b Vysvětlil bych mu roli Probační a mediační služby a že musí plnit soudem uložené povinnosti. Věřel bych mu dostatečně vysvětlil, aby se mohl rozhodnout.

5a Pokud by mi klient sdělil takovou věc, jsem nucen to oznámit. Nejdříve musím posoudit, zda je klient schopen to uskutečnit. Podíval bych se, zda byl klient v minulosti za podobný čin souzen nebo zda se u něho podobné jednání ufl objevilo. Podle toho bych zhodnotil situaci. Pokud se jedná o afektované osoby, ty takový čin dopředu neplánují, ale udělají to. V takovém případě je třeba posoudit jejich jednání. Pokud by se jednalo o klienta, který by to ufl ml promyšlené, je potřeba, abych s ním tuto situaci probral a vyhodnotil rizika. Bylo by třeba si s ním promluvit o brzdícím mechanismu, který by mu pomohl se uklidnit a správně posoudit situaci.

5b Do určité míry tvořím důvěrnost součástí spolupráce s klientem, ale musím dbát na své povinnosti.

5c Snáším se posoudit, co sdělil poškozenému a co ufl ne. Je to pro to, že si poškození přeje potrestání pachatele, mohli by mne obvinít, že jsem jim nesdělil všechny informace k případu. Hrozila by zde možnost zneužití informací, které by mohly být použity proti mně.

6 Obávám se etický konflikt, když se jedná o návratvu klienta, abych mu nenarušil osobní intimitu. Například, pokud by klient tvrdil spál a já bych se k němu nedostal.

Příloha IX

Rozhovor s probačním úředníkem . 8

1 Nevidím zde žádný etický konflikt.

2a Svým způsobem je profesionál.

2b Usnadňuje.

2c Nebojím se mu sdělit informace, protože mu věku jen to nejpodstatnější.

2d Otázky nemám.

3a Při práci používám kontrolu i pomoc. Nejdříve je kontrola, protože s klientem stanovím plán, který je třeba splnit. Pokud požádá o pomoc, tak mu pomohu.

3b Ne.

3c Myslím si, že ke všem postupuji stejně. Nemyslím si, že bych odlišně postupovala k pachateli nebo poškozenému. Pokud potřebují pomoc, musí se k nim postupovat stejně, abych jim mohla pomoci a vyřešila s nimi jejich tíživou situaci.

Nemůžu rozlišovat podle toho, jestli se jedná o pachatele nebo poškozeného. Vždy musím postupovat k oběma jako profesionál.

4a Sdělila bych mu všechny informace, pokud by se i přesto rozhodl, že nebude spolupracovat, budu to respektovat.

4b Kdyby mi někdo řekl, tak užil bych pro něho víc údajů než nemůžu.

5a Vyhodnotila bych situaci a vzala bych v úvahu i klientovu historii. Na tomto základě bych se rozhodla, zda to oznámím nebo zda si o tom s klientem promluvíme a vyřešíme to společně. Musím respektovat oznamovací povinnost.

5b Vytínou se snažím o zachování a udržení důvěry, ale ne vždy je možné to udržet.

5c Nemám povinnost nikomu sdělovat informace o klientovi.

6 Obas řeším etické konflikty při práci s poškozenými. Jak jim sdělit nepřijemné informace nebo zda jim raději nic nesdělovat, aby se jim nevrátily vzpomínky na nepřijemnou situaci. Nejsem si jistá, zda jsem schopná jim správně pomoci. Obas řeším, zda je raději neposlat k odborníkovi.

Abstrakt

JANKTOVÁ, R. *Práce proba níh ú edník s klienty Proba ní a media ní slufby se zam ením na etické konflikty.* eské Bud jovice 2013. Diplomová práce. Jiho eská univerzita v eských Bud jovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Mgr. Lucie Malí áková.

Klí ová slova: probace, mediace, proba ní ú edník, pachatel, po-kozený, etika, etický konflikt, komunikace

Diplomová práce se zabývá proba ními ú edníky a jejich prací s klienty Proba ní a media ní slufby. Proba ní ú edníci pracují s pachatelem i po-kozeným. Hlavním úkolem proba níh ú edník je motivovat a vést klienta k e-ení následk jeho jednání a áste n napravit naru-ený vztah mezi pachatelem a po-kozeným. Proba ní ú edníci se snaží e-it spory mezi pachatelem a po-kozeným, zároveň usilují o urovnání konfliktní situace. Snaží se také o prevenci a sniflování rizik p i opakované trestné innosti. Hlavní snahou je integrace pachatele, podpora po-kozeného a ochrana spole nosti.

Diplomová práce se snaží popsat práci proba ního ú edníka, jaké jsou jeho povinnosti a jaké etické konflikty e-í p i práci s klienty. Popisují také probaci jako alternativní trest, který umoíl uje pachateli, aby si uv domil své jednání, motivoval ho k tomu, aby napravit své jednání a uv domil si svou situaci. Smyslem je poukázat na to, že je nutné dodrřovat pravidla, která jsou ve spole nosti.

V teoretické ásti jsem shrnula základní pojmy, kterými jsou probace, mediace, proba ní ú edník, asistent a Proba ní a media ní slufba. Poukazují na možnost propojení etických teorií v praxi proba ního ú edníka v návaznosti na zákon . 257/2000 Sb., o Proba ní a media ní slufb . V praktické ásti popisují etické konflikty, které se objevují v praxi proba níh ú edník .

Abstract

JANKTOVÁ, R., The probation officers' work with clients of probation and mediation service with a focus on ethical conflicts. České Budějovice 2013. Diploma thesis. The university of South Bohemia in České Budějovice. Theological faculty. Department of ethics, psychology and charity work. The supervisor of the work Mgr. Lucie Maláková.

Key words: probation, mediation, probation officer, offender, aggrieved, ethics, ethical conflict, communication

Diploma thesis focuses on probation officers and their work with clients of Probation and mediation service. Probation officers work with both, the offender and aggrieved one. The main task of the probation officers is to motivate and lead the client to solving the consequences of their actions and partly fix the eroded relationship between the offender and the aggrieved. Probation officers aim to solve conflicts between the offender and the aggrieved and at the same time they strive for settling the conflict situation. They are also make the effort to prevent and reduce the risks by repeated criminal offence. The main effort is to integrate the offender, support the aggrieved and to protect the society.

The diploma is trying to describe the work of the probation officer, what his obligations are and what kind of ethical conflicts he needs to solve while working with clients. I also describe probation as an alternative sentence which enables the offender to be aware of his actions, to motivate him to set his actions right and conscious his situation. The sense is in pointing out that it is important to follow the rules which are in the society.

In the theoretical part I have summarized the elementary terms which are probation, mediation, probation officer, assistant and probation and mediation service. I highlight the possibility of connection of the ethical theories in the practise of the probation officer, in continuity to the law number 257/2000 about probation and mediation service. In the practical part I describe the ethical conflicts which occur in the practice of the probation officers.